

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDA DEĞERLER
EĞİTİMİNDE UYGULANAN AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ
VE BU KONUYA İLİŞKİN ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kadriye İŞGÖREN

KOCAELİ 2023

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDA DEĞERLER
EĞİTİMİNDE UYGULANAN AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ
VE BU KONUYA İLİŞKİN ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kadriye İŞGÖREN

Doç. Dr. M. Fatih GENÇ

KOCAELİ 2023

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDA DEĞERLER
EĞİTİMİNDE UYGULANAN AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ
VE BU KONUYA İLİŞKİN ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Kadriye İŞGÖREN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:

14.06.2023/17

KOCAELİ 2023

ÖNSÖZ

Okul öncesi dönem bireyin yetişkinlikte sergileyeceği ahlaki tutum ve davranışlarının temellerinin atıldığı, karakterinin şekillenmeye başladığı çok önemli bir dönemdir. Bu nedenle bu yaş grubu çocuklara dini ve ahlaki değerlerin tesadüfe bırakılmadan bilinçli ve sistemli olarak verilmesi büyük önem arz etmektedir. Okul öncesi dönemde ahlaki değerlerin eğitimi noktasında aile ve okul öncesi eğitim kurumu önemli bir yere sahiptir.

Ülkemizde 4-6 yaş Kur'an Kurslarıyla okul öncesi dönem çocuklarına yönelik din ve değerler eğitimi sunan Diyanet İşleri Başkanlığı, 2013-2014 eğitim öğretim yılı itibariyle bu alandaki ihtiyacı karşılamaya başlamıştır. Halkımızın yoğun ilgi gösterdiği bu kurslarda verilen değerler eğitiminin amacına ulaşması, çocuklarda tutum ve davranışa dönüşmesi için ailelerin de eğitim sürecine dahil edilmesi çok önemlidir. Başkanlık tarafından hazırlanan 4-6 yaş öğretim programının temel yaklaşımlarında ailenin eğitim sürecine dahil edilmesi esas kabul edilmiştir. Hazırlanan 4-6 yaş öğretici etkinlik kitabındaki her değer ünitesinde aile katımlı performans ödevlerine yer verilmiştir.

Bu tez çalışmasında DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında değerler eğitiminde uygulanan aile katılım etkinlikleri ve bu konuya ilişkin öğretici görüşleri ele alınmıştır. 4-6 yaş kurslarında görev yapan öğretmenlere yönelik anket tekniği uygulanarak aile katılım etkinliklerinin uygulanma düzeyi ve bu konuda karşılaşılan sorunlar tespit edilip öneriler sunulmuştur.

Çalışmamız giriş bölümüyle birlikte üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın konusu, problemi, amacı, önemi ve yöntemine yer verilmiştir. Birinci bölümde; Diyanet 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki değerler eğitimi ve önemine yer verilmiş olup bu başlık altında değer kavramı, 4-6 yaş döneminde değer eğitiminin önemi, 4-6 yaş gelişim özellikleri, Diyanet 4-6 yaş kursları, 4-6 yaş kursları öğretim programının amacı ve temel yaklaşımlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde; 4-6 yaş değerler eğitiminde ailenin önemi, ailede değer eğitiminin ilkeleri ve aile katılım etkinliklerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma sonucundan elde edilen bulgulara, yorum ve önerilere yer verilmiştir.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde engin bilgi ve tecrübesiyle bana rehber olup yol gösteren çok kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Muhammet Fatih Genç hocama, yüksek lisans derslerimizde değerli bilgileriyle bizi aydınlatan Doç. Dr. Süleyman Gümrükçüoğlu hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Üzerimden hayır dualarını eksik etmeyen kıymetli anne ve babama, bu zorlu dönemimde beni destekleyen sevgili oğullarım Fatih Emre İşgören ve Mehmet Bilal İşgören'e, anket uygulama sürecinde desteğini esirgemeyen 4-6 yaş bölge koordinatörümüz Çiğdem Ak hocama, çalışmaya katılım sağlayan tüm meslektaşlarıma, çalışmam boyunca kendilerinden ilham ve enerji aldığım minik öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Kadriye İŞGÖREN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	4
2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	8
5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	8
6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	9
7. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	9
8. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ EDİLMESİ.....	10
9. TANIMLAR	11

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ VE ÖNEMİ	12
1.1. DEĞER KAVRAMI.....	12
1.1.1. Değer Kavramının Farklı Disiplinlerdeki Tanımı.....	14
1.1.2. Değerlerin Önemi.....	17
1.1.3. Değerler Eğitimi, Amacı ve Aktarımı	19
1.1.4. Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar.....	21
1.2. 4-6 YAŞ GRUBUNDA DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ.....	23
1.2.1. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri.....	23
1.2.1.1. Motor Gelişim (Fiziksel) Özellikleri	25

1.2.1.2. Bilişsel Gelişim Özellikleri.....	25
1.2.1.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri.....	26
1.2.1.4. Ahlak Gelişimi Özellikleri.....	26
1.2.1.5. Dini Gelişim Özellikleri.....	28
1.2.2. 4-6 Yaş Grubunda Değerler Eğitiminin Önemi.....	30
1.3. DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARI.....	33
1.3.1. Programın Temel Yaklaşımı, Amacı ve Yapısı.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. 4-6 YAŞ GRUBU DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ÖNEMİ VE AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ.....	38
2.1. AİLENİN TANIMI VE ÖNEMİ.....	38
2.2. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ÖNEMİ.....	41
2.2.1. Değer Eğitimi Açısından Anne-Babanın Sorumluluğu.....	41
2.2.2. Ailede Değer Eğitiminin İlkeleri.....	45
2.2.2.1. Sevgi İle Yaklaşmak.....	46
2.2.2.2. Eğitici ve Öğretici İlişkiler Kurmak.....	47
2.2.2.3. Model Davranışlar Göstermek.....	49
2.2.2.4. Uygun Yaşantılarla Özdeşleştirmek.....	50
2.2.2.5. Dolaylı Şekilde Etkilemek.....	51
2.2.2.6. Olumlu ve Tatlı Dil Kullanmak, Hoş görülü Davranmak.....	52
2.2.2.7. Alternatif Davranış Örnekleri Sunmak.....	53
2.2.2.8. Fikir ve Davranış Birliği İçinde Olmak, Tutarlı Olmak.....	53
2.2.2.9. İlahi Yardım İstemek (Dua Etmek).....	54
2.3. AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ.....	54
2.3.1. Aile Katılımı.....	54
2.3.2. Aile Katılımlarının Amacı.....	58
2.3.3. Aile Katılım Etkinliklerinin Faydaları.....	59

2.3.4. Aile Katılım Etkinliklerinin Planlanması	60
2.4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA AİLENİN KATILABİLECEĞİ ETKİNLİKLER	62
2.5. AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİNİ ENGELLEYEN FAKTÖRLER .	64
2.6. DİB 4-6 YAŞ DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI, TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER..	73
3.1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	73
3.2. TARTIŞMA	93
3.3. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	116
KAYNAKÇA	125
EK-1 Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu	134
EK-2 Aile ve Çocuğu Tanıma Formu.....	135
EK-3 Aile ve Çocuğu Tanıma Formu.....	136
EK-4 Uygulanan Anket Formu.....	137
EK-5 Uygulanan Anket Formunun Orijinali	142
EK-6 Etik Kurul Onay Yazısı	147
ÖZ GEÇMİŞ.....	148

ÖZET

Okul öncesi dönemde çocuğun dini ve ahlaki gelişiminde aile çok önemli bir yere sahiptir. Yapılan araştırmalarda okul öncesi eğitimde ailenin aktif yer alması, hem çocuğun akademik başarısını olumlu etkilediği hem de çocuğun gelişimsel ve davranışsal yönlerine olumlu katkılarının olduğu saptanmıştır. Ancak okul öncesi eğitim sürecine ailenin katılması ve eğitimcilerin aile katılım çalışmalarını tam anlamıyla gerçekleştirebilmeleri pek de kolay değildir. Bu tez çalışması, Diyanet 4-6 yaş Kur'an kurslarında değerler eğitiminde aile katılım etkinliklerinin uygulanma düzeyinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada 4-6 yaş değerler eğitimi sürecinde aile katılım etkinliklerinin ne düzeyde uygulanabildiği ve bu konuda karşılan zorlukları tespit etmek için 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmaya Kocaeli il müftülüğü bünyesinde 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan 158 Kur'an kursu öğreticisi katılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen "öğretici anket formu" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilerek ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların eğitim sürecinde aile katılım çalışmalarını tam anlamıyla gerçekleştirebilmek için ailelere yazılı bilgi sunma oranlarının %56,1 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların aileyi tanımak için ön hazırlık yapma ve ev ziyaretleri gerçekleştirme durumlarının yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Öğreticilerin aile eğitim etkinlikleri düzenleme oranlarının %58 olduğu görülmüştür. Katılımcıların aileleri sınıf içi etkinliklerine dahil etme durumlarının yetersiz olduğu ve öğretmenlerin %60,8 oranında ailelerle sınıf içi etkinlikleri düzenlemedikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların aile katılım çalışmalarından en fazla aile ev etkinliklerini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. Bu konuda öğretmenlerin %84,1 oranıyla çoğunun ev etkinlikleri konusunda gerekli bilgilendirme ve yönlendirmeleri yaptığı, %70,3'ünün ise bu performans ödevleriyle ilgili gerekli takip ve dönütlerde bulundukları saptanmıştır. Katılımcıların aile katılım çalışmalarını yürütürken en fazla ailelerin ilgisizliği ve zamanlarının olmamasıyla ilgili sorunlar

yaşadığı tespit edilmiştir. Öğreticilerin %66,9 oranında çoğunun aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştiremediği görülmüştür. Aile katılım çalışmalarının uygulanması ile öğretmenlerin mezuniyet durumu, görev süreleri ve statüleri arasında farklılıklar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 4-6 yaş Kur'an Kursları, Değer Eğitimi, Aile, Aile Katılım Etkinlikleri.

ABSTRACT

In the preschool period, the family has a very important role in the religious and moral development of the child. Research has shown that active involvement of the family in preschool education has positive effects on both the academic success and the developmental and behavioral aspects of the child. However, it is not easy for families to participate in the preschool education process and for educators to fully implement family involvement activities. This thesis aims to determine the level of implementation of family involvement activities in values education in Diyanet 4-6 age Quran courses. The opinions of Quran course instructors aged 4-6 were consulted to determine the extent to which family involvement activities can be implemented in values education for 4-6 year olds and to identify the difficulties faced in this regard. 158 Quran course instructors working in 4-6 age Quran courses under the Kocaeli Provincial Directorate of Religious Affairs participated in the study. The "instructor questionnaire form" developed by the researcher was used to collect data. The data obtained from the research were analyzed using the Spss 20.0 program and the findings were interpreted.

According to the research results, it was found that the rate of providing written information to families by participants to fully implement family involvement activities in the education process was 56.1%. It was determined that the participants' level of preparation to get to know the family and perform home visits was not sufficient. It was observed that the rate of organizing family education activities by instructors was 58%. It was found that the participants' inclusion of families in classroom activities was insufficient and that 60.8% of instructors did not organize classroom activities with families. It was found that the participants carried out home activities with families the most. In this regard, it was determined that the majority of instructors (84.1%) provided the necessary information and guidance on home activities, and 70.3% provided necessary follow-up and feedback on performance tasks. It was found that participants experienced the most problems related to families' lack of interest and time during family involvement activities. It was observed that the

majority of instructors (66.9%) could not fully implement family involvement activities. Differences were found in the implementation of family involvement activities among instructors' graduation status, length of service, and status.

Keywords: 4-6 Age Quran Courses, Values Education, Family, Family Involvement Activities.

KISALTMALAR LİSTESİ

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TMK: Türk Medeni Kanunu

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences/ Sosyal Bilimler İçin
İstatistik Paketi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı.	35
Tablo 2. Öğretici Etkinlik Kitabında Yer Alan Değerler Ve Performans Ödevleri (Aile Katılım Etkinlikleri).....	68
Tablo 3. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Bilgileri, Öğreticilerin Sınıf Mevcutları, Aile Katılımını Sağlamak İçin Ailelere Yazılı Bilgi Sunmaları, Kurslarla İlgili Bilgi Ve Faaliyetleri, Diğer Kurslarla Yapılan İş Birliği Ve Çalışmaları Ailelere Ulaştırma Durumlarına Ait Bulgular.	73
Tablo 4. Öğreticilerin Çocuğu Ve Aileyi Tanımak Amacıyla Ev Ziyaretlerinde Bulunma Durumlarına Ait Bulgular.	75
Tablo 5. Katılımcıların Aile Katılımı İle İlgili Çalışmalara Başlamadan Önce Sorular Hazırlayarak Aileler Hakkında Ön Araştırma Yapma Durumlarına Ait Bulgular. ...	76
Tablo 6. Öğreticilerin Velilerle Sözlü Ya Da Yazılı İletişimde Bulunma, Dönem Başında Ebeveyn Katılım Formları Uygulayarak Aileleri Sınıf İçi Ve Dışı Etkinliklerde Görev Almasını Sağlama, Velilerin Sınıf İçi Etkinliklerinde Öğretmen Rolü Üstlenmesini Sağlama, Verilen Eğitimin Evde De Devam Etmesi İçin Öğretim Planına Aileyi De Dahil Etme, Uzmanların Rehberliğinde Ailelere Bilgilendirme Toplantıları Düzenleme, Aile Katılım Etkinliklerini Öğretici Etkinlik Kitabında Yer Alan Performans Ödevlerini Göz Önüne Alarak Planlama Dağılımları.	76
Tablo 7. Öğreticilerin, Aile Katılımlı Performans Ödevlerini Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma, İlan Panosu Kullanarak Velilerin Haftanın Değeri Ve Haftanın Konusunu Takip Etmelerini Sağlama, Verilen Eğitimle İlgili Evlere Haftalık Ya Da Aylık Bülten Yollama, Aile Katılımlı Performans Ödevleri İle İlgili Aile Ve Çocuklara Gerekli Yönlendirme Ve Bilgilendirme Yapma, Öğrencilerin Performans Ödevlerini Düzenli Ve Birebir Takip Edip Dönütlerde Bulunma Durumlarına Ait Bulgular.	78
Tablo 8. Katılımcıların Aile Katılımı Etkinliklerini Çocuğun Dini Gelişimi Açısından Gerekli Görme, Ailelerin 4-6 Yaş Din Eğitimi Ve Aile Katılım Etkinlikleri Hakkında Ki Düşüncelerini Nasıl Buldukları Ve 4-6 Yaş Din Eğitiminde Veli Katılım Etkinliklerine Ailelerin Beklenen Katılımı Sağladıklarına Yönelik Düşüncelerinin Dağılımları.	79
Tablo 9. Katılımcıların, Aileleri 4-6 Yaş Din Eğitimine Aktif Olarak Dahil Etmenin Faydaları Hakkındaki Düşüncelerine Ait Bulgular.	81
Tablo 10. 4-6 Yaş Öğreticilerinin Aileleri, Aile Katılım Etkinliklerine Dahil Ederken Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Bulgular.	82

Tablo 11. Katılımcıların Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirebilmelerine Yönelik Düşüncelerinin Dağılımı.....	82
Tablo 12. Öğreticilerin Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirmelerine Engel Olan Durumlara Ait Bulgular.....	83
Tablo 13. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Aile Katılım Çalışmalarına Aileleri Dahil Ederken Karşılaştıkları Zorluklara Ait Bulgular.....	83
Tablo 14. Katılımcıların Ev Ziyaretlerinde Bulunma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.	84
Tablo 15. Katılımcıların Aile Katılımı Çalışmalarına Başlamadan Önce Aileler Hakkında Ön Araştırma Yapma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.....	86
Tablo 16. Öğreticilerin Aile Katımlı Performans Ödevlerini Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.....	88
Tablo 17. Katılımcıların Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirmelerine Engel Olan Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.	89
Tablo 18. Öğreticilerin Aile Katımlı Performans Ödevlerinin Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma Durumları İle Görev Süreleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.....	90
Tablo 19. Katılımcıların 4-6 Yaş Din Eğitimine Ailelerin Katılımını Sağlamak Amacıyla Ailelere Program Hakkında Yazılı Bilgi Sunma Durumları İle Eğitim Durumları Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.	91
Tablo 20. Öğreticilerin Aile Katılım Etkinlikleriyle Aileleri Eğitime Dahil Ederken Karşılaştıkları Sorunlar İle Eğitim Durumları Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.....	92
Tablo 21. Dİb 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Eğitim Gören Öğrencilerin Yıllara Göre Nicel Dağılımını Gösteren Veriler.	95

GİRİŞ

Bir toplumun yapısını o toplumu oluşturan bireyler belirlemektedir. Milli ve manevi değerlerle yetiştirilmiş bireyler, ahlaki düzenin hâkim olduğu huzurlu ve güçlü bir toplumu oluşturur (Yıldırım, 1997: s.119). Dolayısıyla bireylerdeki değer bilincinin, sosyal düzeni ve birlik-beraberliği sağlayan en önemli mekanizma olduğu söylenebilir.

Değer en genel anlamıyla “toplumsal gelişim ve sosyal düzen için toplumdaki her bir ferdin sahip olması gereken, kökleri geçmişe dayanan, toplum tarafından onaylanmış, yaşantıya geçirilmiş duygu, düşünce ve davranışlardır”. Değerler sosyal etkileşim sonucu sonradan kazanılan ve nesilden nesle aktarılan erdemlerdir (Sezer ve Yalman, 2022: s.2). Değer eğitimi ve aktarımı aile, çevre ve eğitim kurumu aracılığıyla gerçekleşmektedir. Değer eğitimi ile, bireyin fitratında var olan iyi yönleri desteklenerek kendisi ve toplumla barışık, ideal bir insan olmasına rehberlik edilmesi hedeflenmektedir (Serinsu, 2019: s.76).

Yapılan araştırmalarda değerler eğitimi açısından bireyin hayatında en önemli dönemin erken çocukluk dönemi (okul öncesi dönem) olduğu saptanmıştır. Çünkü bu dönem bireyin bilişsel, sosyal, bedensel, duyuşsal, ahlaki ve dini gelişiminin yoğun olarak şekillendiği kritik bir dönemdir. Çocuk bu dönemde çevresinde olup bitenlere karşı daha duyarlıdır. Çevresinden gördüklerini daha hızlı öğrenip davranışa dönüştürebilmektedir. Çocuğun bu dönemde kazandığı davranışlar, yetişkinlikte sergileyeceği tutum ve davranışları da büyük ölçüde etkilemektedir (Gücen vd, 2016: s.752).

Bireyin kişilik ve karakterinin büyük ölçüde geliştiği bu dönemde dini ve ahlaki eğitimi asla tesadüflere bırakılmamalıdır. Diğer gelişim alanlarının ihmal edilmemesi aksine desteklenmesi gerektiği gibi ahlaki gelişim alanının da desteklenmesi çok önemlidir. Ancak bu dönemde çocuğa verilecek olan değerler eğitimi, gelişim özellikleri dikkate alınmadan plansız rasgele bir eğitim olmamalıdır. Belli denetim ve

disiplin altında, çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan bir program ve plan çerçevesinde uzman kişiler tarafından verilmelidir (Tüfekçi, 2020: s.2).

Ülkemizde MEB gibi devlet eliyle yürütülen okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğun dini ve ahlaki gelişimi açısından yeterli sayılabilecek dini değerler dersi verilmemektedir (Gün, 2016: s.36). Bu önemli ihtiyacı karşılamak için DİB, 4-6 yaş aralığındaki çocuklara özel olarak geliştirilip hazırlanan bir programla 4-6 yaş Kur'an kurslarını hizmete sunmuştur. Bu çalışmayla Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa okul öncesi yaş grubuna yönelik din ve değerler eğitimi faaliyeti, kurumsal bir çatı altında yürütülmeye başlamıştır (Yağcı, 2018: s.4).

DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında değerler eğitime yönelik hazırlanan bu programın istenilen başarıya ulaşması, eğitim sürecinin aileler tarafından desteklenmesiyle mümkündür. Çünkü aile, okul öncesi yaş grubu çocuğunun hayatında çok önemli bir yere sahiptir (Bayrak, 2018: s.264). Aile çocuğun ilk sosyalleştiği ve yaşama dair tutum ve davranışları ilk öğrendiği ortamdır. 4-6 yaş grubu çocuğu, aile ortamında kendini seven ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyip onları taklit ederek, onlara benzemeye çalışarak öğrenmeler gerçekleştirmektedir (Tavukçuoğlu, 2002: s.55). Dolayısıyla aile bu dönemde çok kritik bir fonksiyona sahiptir. Bu nedenden dolayı okul öncesi eğitiminde, çocuğun çok yönlü gelişimine katkı sunacak aile katılımlarının planlanması çok önemlidir.

Aile katılımı; "ailelerin, çocuklarının eğitimine yarar sağlayacak bilgi ve becerilerini ortaya koymasıdır." (Ekinci Vural ve Kocabaş, 2016: s.1175). Okul öncesi eğitiminde aile katılımları genel olarak; okulda verilen eğitim hakkında ailenin bilgilendirilmesi ve buna göre evde çocuğa yardımcı olması noktasında aileye destek olacak eğitimlerin kurum tarafından sağlanması, çocuğun eğitimi hakkında bilgi alışverişi yapmak amacıyla aile ile öğretmenin iletişim kurması ve ailenin aktif olarak sınıf içi sınıf dışı ve evde yapılacak çalışmalarda desteğinin sağlanmasıdır. Böylece okul öncesi eğitiminin devamlılığı gerçekleştirilmektedir (Ünvar, 2010: s.720).

Okul öncesi dönemde ahlaki değerlerin eğitiminde aile en etkin kurumdur. Çünkü ebeveynler çocuklarına sundukları sevgi, merhamet, iyilik, adalet gibi değerlere yönelik olumlu yaşantılarıyla çocuğun kişiliğini şekillendirmektedirler (Özkan, 2011: s.18). Ahlaki kişiliğinin şekillenmesi açısından çok önemli zaman

diliminde olan ve zamanının çoğunu ailesiyle geçiren çocuk, orada gözlemlediklerini taklit ederek davranışa dönüştürmektedir (Apaydın, 2001: s.321-324). Bundan dolayı değerler eğitimi verilen bir okul öncesi kurumda aile katılımları çok önemlidir. Çocuğun okulda öğrendiği ahlaki değerleri içselleştirmesi ve davranışa dönüştürebilmesi için aile ve okul öncesi kurumun birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Çocuğun okulda öğrendiği değerleri aile, rol model olacak davranışlarla desteklemelidir (Akın, 2021: s. 76-79). İyilik, sabır, sevgi, saygı gibi değerler soyut kavramlardır. 4-6 yaş aralığındaki bir çocuk için somut örneklerle pekiştirilmesi gerekmektedir. İşte tam da burada aile, çocuğa somut örnekler sunma noktasında devreye girmektedir. Aile gerek kendi örnek davranışlarıyla gerek çocukla beraber oluşturabilecekleri değer davranışlarla okuldaki eğitimin devamlılığını sağlamaktadır (Mehmetoğlu, 2004: s.35).

Okul öncesi dönemde çocuğun ahlaki yönden yetiştirilmesi ve terbiye edilmesi noktasında ilk sırada anne baba sorumludur (Akbaş, 2022: s.20). Anne ve baba çocuğun davranışlarını izleyip yönlendirmeli ve ona rehberlik etmelidir. Ancak aile bu konuda kendini eksik hissedebilir ve yardıma ihtiyaç duyabilir (Selçuk, 1990: s. 113). Bu noktada okul öncesi eğitim kurumu ailenin ihtiyaç duyduğu konularda uzman kişileri davet ederek aile eğitimleri gerçekleştirmelidir.

Çocuğun okulda öğrendiği değerle, aile ortamında gözlemlediği ve öğrendikleri birbiri ile çelişmemelidir. Birbirine paralel ve birbirinin devamı niteliğinde olmalıdır. Aksi takdirde çocuğun ahlaki gelişimini olumsuz etkilemektedir (Kızılbaz, 2009: s.38-49; Ok, 2016: s.62-64). Bütün bu nedenlerden dolayı değerler eğitimi verilen bir okul öncesi kurumunda okul aile iş birliği çok önemlidir.

Aile, aile katılım etkinlikleri ile eğitimin bir parçası haline geldiğinde:

- Çocuğunun aldığı eğitim programı ve amacı hakkında daha iyi bilgi sahibi olmaktadır.
- Öğretmenle iletişim halinde olarak çocuğun eğitiminde kendi sorumluluklarının farkına varmaktadır.

- Çocuğun eğitiminde kendini eksik hissettiği veya üstesinden gelemediği durumlarda kurumun eğitim desteği ile kendini tamamlama fırsatı bulunmaktadır.
- Evde yapılan çalışmalarla çocuğuyla kaliteli zaman geçirebilmektedir.
- Sınıf içi etkinlikleri ile hem çocuğunu eğitim yerinde gözlemlene imkânı bulmakta hem de çocuğunun okula karşı motivasyonunu sağlama imkânı bulunmaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Değerler eğitimini merkeze alarak 2013-2014 eğitim öğretim yılı itibariyle eğitime başlayan DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan programın temel yaklaşımlarında aile katılımları esas alınmıştır. Bu bağlamda araştırmada, aile katılım etkinliklerinin çocuğun ahlaki gelişimi açısından çok önemli bir yere sahip olduğu dikkate alınarak 4-6 yaş kurslarında uygulanan aile katılım etkinlikleri mevcut haliyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buna göre araştırmanın temel problem cümlesi şudur: “DİB 4-6 yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin değerler eğitiminde aile katılım uygulamalarının hangi düzeyde olduğuna ve bu konuda karşılaşılan problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu temel problem cümlesinden yola çıkılarak aşağıda verilen alt problem cümlelerine cevap aranmıştır.

4-6 yaş Kur'an Kurslarında uygulanan aile katılım etkinliklerine yönelik öğretici görüşlerine göre:

- Öğreticilerin aile katılımını sağlamak için ailelerle iletişimde bulunmaları, aileleri program hakkında yeterince bilgilendirme durumları ne düzeydedir?
- Öğreticilerin çocuğu ve aileyi tanımak amacıyla bilgi edinmeleri ve ev ziyaretlerinde bulunmaları hangi düzeydedir?
- Öğreticilerin ebeveyn katılım formu uygulayarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almalarını sağlama durumları ne düzeydedir?

- Öğreticilerin ailelere, çocuğun din eğitiminde ailenin rolüne yönelik uzman eşliğinde aile eğitimleri düzenleme durumları ne düzeydedir?
- Öğreticilerin performans ödevlerini hedef kazanımlar açısından yararlı bulma ve bu ödevler hakkında gerekli yönlendirmeleri yapma durumları nedir?
- Öğreticilerin aile katılım etkinliklerini çocukların dini gelişimi açısından gerekli görme durumları ne düzeydedir?
- Öğreticiler ailelerin, aile katılım etkinliklerine beklenen katılımı sağladıklarını düşünüyor mu?
- Öğreticilerin aileleri aktif olarak eğitime dahil etmenin faydaları hakkındaki düşünceleri nelerdir?
- Öğreticilerin aile katılım etkinlikleri ile ilgili karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Öğreticilerin aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirebilme düzeyleri nedir?
- Öğreticilerin aile katılım uygulamaları ile statü, görev süreleri ve mezuniyet durumları arasında farklılıklar var mıdır?

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı DİB 4-6 yaş Kur'an Kurslarında değerler eğitiminde aile katılım etkinliklerinin uygulanma düzeyini mevcut haliyle ortaya koymaktır.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde her kesime yönelik yaygın din hizmeti faaliyetlerinde bulunan DİB'nın, en çok dikkat çeken ve ilgi gören hizmet alanı 4-6 yaş Kur'an Kurslarıdır. Bu kurslarda değerler eğitimi merkeze alınarak 4-6 yaş grubu çocuklarının yaş seviyesine uygun dini eğitim verilmektedir. Türkiye'de resmi olarak okul öncesi

çocuklarına yönelik din eğitimi faaliyetleriyle bir ilke imza atan DİB 4-6 yaş Kur'an Kursları, akademik çalışmaların da konusu olmuştur. Konuyla ilgili yapılan çalışmaları incelediğimizde genel olarak; DİB 4-6 yaş kurslarının fiziki yeterlilikleri, kurslardaki eğitimin niteliği, öğretici yeterlilikleri ve öğretim programının değerlendirilmesi gibi alanlarda araştırma yapıldığı görülmektedir (Öncü, 2021: s.263). Literatürde bizim çalışmamızda ele aldığımız 4-6 yaş kurslarında aile katılım etkinlikleriyle ilgi bir çalışma bulunmamaktadır.

DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarıyla ilgili olarak örneğin; Genç'in "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi" isimli çalışmasında, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında eğitim sürecinde karşılaşılan problemler, hazırlanan eğitim programının çocukların dini gelişimine katkı sağlama durumu ve müfredatın amaçlanan hedef kazanımlar açısından yeterli olma durumu ele alınmıştır. Öğretici görüşlerine başvurularak değerlendirme yapılan çalışmada; müfredatta çocukların dini gelişim dönemi açısından birtakım eksikliklerin olduğu, ders materyallerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde öğretmenlerin okul öncesi eğitimi açısından kendilerini yetersiz hissetmesi, kurslardaki fiziki yetersizlikler, yardımcı eleman ve rehberlik hizmetleri gibi birtakım eksiklikler saptanmış ve bu konuda öneriler sunulmuştur (Genç, 2019).

Türkmen ve Bayraktar, "Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Binalarının Fiziki İmkânlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep İli Örneği)" başlıklı çalışmalarında kursların sınıf içi tasarımları, oyun alanları, bahçe bölümleri ve kullanılan diğer bölümlerin çocukların gelişim dönemlerine ve ihtiyaçlarına göre uygunluğunu ele almışlardır. Çalışmanın sonucunda kurslardaki bahsedilen bölümlerde fiziki olarak birtakım yetersizliklerin olduğu saptanmıştır (Türkmen ve Bayraktar, 2020).

Korkmaz'ın "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmasında, bu kurslarda görev yapan öğretmenlerin pedagojik olarak yeterlilikleri ele alınmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin sınıf yönetimi, öğretimi öğrencinin seviyesine göre yapabilme, etkili iletişim becerisi gibi öğretim ilke yöntem ve teknikleri açısından kendilerini yetersiz hissettiği saptanmıştır (Korkmaz, 2020).

Tosun ve apcıoğlu'nun "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi" başlıklı çalışmalarında 4-6 yaş kurslarında uygulanan öğretim programı ve öğretici kitabı, okul öncesi yaş grubunun dini gelişimi açısından değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda programın genel olarak çocukların dini gelişimine dikkat edilerek hazırlandığı ancak bazı noktalarda öğrenci merkezli yaklaşımın göz ardı edildiği ortaya konulmuştur (Tosun ve apcıoğlu, 2015).

Tüten'in "DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi" isimli çalışmasında öğretmenlerin sınıf içi kuralları uygulama, ödöl-ceza uygulamaları ve problemli davranışlarla başa çıkma gibi konularda sınıf yönetimiyle ilgili becerileri incelenmiştir. Bunun sonucunda öğretmenlerin konuyla ilgili yetersizlikleri tespit edilmiştir (Tüten, 2021).

Tüfekçi'nin "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi "adlı çalışmasında öğretim programı, ders materyalleri, öğretici eğitim desteği ve velilerin bu kurslarla ilgili beklentileri incelenmiştir. Bu bağlamda programın beklenen eğitim ihtiyacını karşıladığı, ders materyallerinde eksikliğin olduğu, Öğreticilerin pedagojik anlamda eğitim desteğine ihtiyacı olduğu saptanmıştır (Tüfekçi, 2020).

DİB 4-6 yaş Kur'an Kurslarıyla ilgili yapılan çalışmalarda 4-6 yaş kurslarında uygulanan aile katılım etkinlikleriyle ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum okul öncesi değerler eğitiminde çok önemli katkılarının tespit edildiği aile katılımları ile ilgili bir araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

- Bu bağlamda araştırmamızın konu ile ilgili literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu söylenilebilir.
- Araştırma sonucunda elde edilen bulguların, 4-6 yaş değerler eğitiminde aile katılımları ile ilgili geliştirilecek stratejilere ışık tutacağı düşünülebilir.

- Araştırma, 4-6 yaş Kur'an kurslarında aile katılım uygulamalarının mevcut düzeydeki durumu hakkında bilgi verdiği için bu konudaki eksikliklerin görölmesi noktasında fayda sağlayabilir.
- Diyanet akademi veya hizmet içi eğitim ve seminerlerin içeriğine yönelik katkı sunabilir.
- DİB 4-6 yaş Kur'an Kursları hakkında yapılacak araştırmalara kaynaklık edebilir.

4. ARAşTIRMANIN VARSAYIMLARI

- Araştırmada yer alan örneklem grubunun araştırmanın evrenini temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan öğreticilerin anket sorularını anladıkları ve kendi görüş ve duygularını yansıtarak cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Kocaeli İl Müftölüğüne bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğreticilerinin tümüne ulaşıldığı varsayılmaktadır.
- Araştırma sonucunda elde edilen verilerin mevcut durumu gerçek şekliyle ortaya koyduğu varsayılmaktadır.

5. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

- 4-6 yaş Kur'an Kurslarında aile katılım etkinliklerinin uygulanma düzeyinin tespiti ile sınırlıdır.
- Araştırma Kocaeli İl Müftölüğüne bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğreticiler ile sınırlı olup 2022-2023 eğitim öğretim yılını kapsamaktadır.
- Araştırma, ankete katılan öğreticilerin anket formundaki sorulara verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

- Araştırma, günümüzde sıkça kullanılan internet erişimli anket uygulaması ile sınırlıdır.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

DİB 4-6 yaş Kur'an Kurslarında değerler eğitiminde aile katılım etkinliklerinin uygulanma düzeyini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Kocaeli İl Müftülüğüne bağlı 12 ilçedeki 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenleri kapsamaktadır.

Verilerin toplanma aracı olarak; MEB okul öncesi kurumlarında uygulanan aile katılım etkinlikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla okul öncesi öğretmenlerine yönelik uygulanan anketler (Köksal Eğmez, 2008; Öztürk, 2011; Abrak, 2008; Atakan, 2010) incelenmiştir. Köksal Eğmez (2008) tarafından okul öncesi öğretmenlerine yönelik uygulanan "öğretmen anket formu" araştırmacı tarafından 4-6 yaş Kur'an Kursu öğretmenlerine yönelik geliştirilmiştir. Uygulanan ankette öğretmenlere 30 soru sorulmuştur. Anket sorularının güvenirlik analizi için Cronbach's Alpha testi yapılarak güvenirlik katsayısı 0,65 bulunmuştur. Çalışmada kullanılan anket, 194570 sayılı Etik Kurul onayı ile yapılmıştır. Anket, daha fazla kişiye ulaşma imkânı sağladığı için uzaktan erişim yöntemiyle uygulanmıştır.

Araştırmada kavramsal çerçeve oluşturulurken; değer kavramı, değer eğitiminin önemi, 4-6 yaş dönemi değerler eğitiminin önemi, çocuğun eğitiminde ailenin önemi ve aile katılım etkinlikleri ile ilgili literatür taraması yapılmış olup bu konularda yazılan kitap, makale ve tezlerden yararlanılmıştır.

7. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Bu araştırmanın evrenini Kocaeli İl Müftülüğüne bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarında görev yapan 590 Kur'an Kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kocaeli ili ve ilçelerinde görev yapan 158 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır.

8. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZ EDİLMESİ

Araştırmada daha önce Köksal Eğmez (2008) tarafından okul öncesi öğretmenlerine uygulanan “öğretmen anket formu” 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğreticilerine göre düzenlenerek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anket formu 30 sorudan meydana gelmektedir. Anketin ilk 7 sorusu Kur’an kursu öğreticilerinin demografik bilgilerini tespit etmeye yönelik olarak; cinsiyetleri, yaşları, mesleki kıdemleri, öğrenim durumlarıyla ilgili sorulardan oluşmaktadır. Ankette 15 tane soru, öğreticilerin aile katılım uygulamaları ile ilgili yeterliliklerini tespit etmeye yöneliktir. Öğreticilerin aile katılımı etkinlikleri ile ilgili düşüncelerini tespit etmeye yönelik 4 tane soru bulunmaktadır. Anketin son 4 soru ise öğreticilerin aile katılım etkinliklerini uygularken karşılaştıkları sorunları tespit etmeye yöneliktir.

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan anket formu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Kocaeli ili ve bağlı ilçelerde görev yapan 158 tane 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu öğreticisine ulaşılmış ve uygulanmıştır. Anket uygulamasında, günümüzde sıkça kullanılan uzaktan erişim yöntemi kullanılmıştır. Anket formunun linki il ve ilçe müftülüklerinin personele ait sosyal medya gruplarında paylaşılmış ve katılımcılar <https://docs.google.com/forms> üzerinden anket formunu doldurmuşlardır. Anketin uygulanmasında gönüllülük ve gizlilik esaslarına riayet edilmiştir. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiş olup bunun için Spss 20.0 programı kullanılmıştır.

9. TANIMLAR

Değer: TDK’de “bir şeyin önemini soyut olarak belirleyen ölçü” şeklinde ifade edilen değer kavramı, kabul edilir veya edilemez noktasında bireyin tutum ve davranışlarına yön veren yargılardır (Topal, 2019: s. 246).

Değerler Eğitimi: Bireysel ve toplumsal yaşamda huzuru ve mutluluğu sağlayan, toplumu bir arada tutan ahlaki değerlerin bireylere aktarılmasıdır (Özer ve Aktaş, 2019: s.393).

4-6 Yaş Kursları: DİB tarafından 4-6 yaş aralığındaki okul öncesi dönemi çocuklarına yönelik dini eğitim verilmek amacıyla açılan yaygın eğitim kurumlarıdır (Yağcı, 2018: s.68).

Aile: Evlilik bağı ile aralarında bir takım hak ve sorumlulukların doğduğu, kadın ve erkekten oluşan iki birey ve çocuklarından oluşan kurumdur (Aydın, 2003: s. 127).

Aile Katılımı: Ailelerin, okulla iş birliği kurarak çocuğun eğitim ve gelişiminde aktif rol almasıdır (Özen, 2018: s.5).

Aile Katılım Etkinlikleri: Çocuğun eğitim döneminde, onun gelişimi ve eğitimine katkı sunması amacıyla anne ve babaların bilgi ve becerileri doğrultusunda organize edilen etkinliklerdir (Köksal Eğmez, 2008: s.31).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ VE ÖNEMİ

1.1. DEĞER KAVRAMI

Değer kavramının sözlükte farklı şekillerde tanımının yapıldığı görülmektedir. Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık ve kıymettir. Değer, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü olarak da tanımlanmaktadır. Değer, bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaki ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı olan niteliktir (TDK).¹

Toplumlar tarafından kabul görülen ve günümüze kadar sürdürülen, yaşatılmaya çalışılan değerler doğruluk, dürüstlük, sevgi, saygı, adalet, iyilik, yardımseverlik, sorumluluk gibi bireyleri ideal insan olma hedefine yönlendiren erdemli davranışlardır.

Değerler ile ilgili yapılan çalışmalarda değerlerin birey ve toplum üzerinde önemli etkisinin olduğu görülmektedir. Şöyle ki: Değerler, bireyin sosyalleşmesine katkı sağlaması, tercihleri ve davranışlarını değerlendirmesinde ona rehberlik ederek kişilik ve karakterinin oluşmasında önemli bir işleve sahiptir. Dolayısıyla değer kavramı, insanın tutum ve davranışlarını belirleyen ve onun hayatına anlam kazandıran bir ölçüttür (Akto, 2017: s. 74).

Toplumsal işlevlerine bakıldığında; toplumsal kültürün şekillenmesinde büyük öneme sahip olan değerler, sosyal dayanışma aracı olarak toplumda birlik ve beraberliğin kazanılmasına büyük katkı sağlamaktadır. Bununla beraber sosyal kontrol mekanizması olarak toplumun günlük hayatını organize edip ideal toplum oluşumuna

¹ <https://www.tdk.gov.tr> Erişim: 06.09.2022.

rehberlik etmektedir. Dolayısıyla değerler, kültür içerisinde şekillendiği gibi toplumsal kültür üzerinde yönlendirici etkiye sahiptir (Serinsu, 2019: s. 65-66-67).

Değer kavramının, taşıdığı anlam ve içerdiği ilkeler doğrultusunda toplumlara ve zamana göre farklı şekillerde ifade edildiği gibi farklı kategorilerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Değerle ilgili yapılan bu sınıflandırmalar, bireysel ve toplumsal bakış üzerinden ele alınmıştır (Şahin, 2022: s. 50-53).

Buna göre bilimsel değer, ekonomik değer, estetik değer, politik değer, iktisadi değer şeklinde farklı kategorilerde sınıflandırmaların yapıldığı görülmektedir. Bireylerin inandığı dini normların dikkate alındığı dini değer, kişisel ve toplumsal değerleri kapsayan amaçsal değer, ahlaki değerleri içeren araçsal değer olarak da sınıflandırıldığı görülmektedir. Bunun gibi din, dil, ırk farklılığına rağmen birçok toplum tarafından kabul görmüş evrensel değerler, bir toplumun gelenek ve göreneklerini içeren toplumsal ve kültürel değerler, aile birliğini koruyan unsurları içeren ailevi değerler olarak da sınıflandırmalar yapıldığı gözlemlenmektedir. Yapılan bu sınıflandırmalara göre değerler insanların yaşamlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir (Özer, Çam Aktaş, 2019: s. 392-393).

Değerler, tüm sosyal ilişkileri belirleyen ana unsurlardan birisidir. İnsanların davranışlarını yönlendiren ve onların zaman içinde değişim ve gelişimini sağlayan standart ölçütlerdir.

Bireysel ve toplumsal açıdan genel olarak değerlerin işlevlerini şu şekilde maddeler halinde özetlemek mümkündür (Şahin, 2022: s.50-53).

- a. Değerler, birey toplum ilişkisinde, bireyin nerede durması gerektiğine yardım eder.
- b. Değerler, bireyleri toplum içerisinde yararlı ve önemli görülen kültürel unsurlar üzerinde odaklaştırır.
- c. Değerler, toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarını gösterir.
- d. Değerler, bireylerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik eder.

e. Değerler, sosyal kontrol ve baskı araçlarıdır. Bireyleri, normlara uymaya yöneltir.

f. Değerler, dayanışma araçlarıdır. Aynı değerleri benimseyenler, aynı sosyal grubun parçası haline gelir.

Değerlerin bütün bu işlevleri sonucunda birey, davranışlarını ve kararlarını toplumsal normlara göre düzenleyip toplum ile uyum sağlamaktadır.

1.1.1. Değer Kavramının Farklı Disiplinlerdeki Tanımı

İnsan gerek bireysel gerek toplumsal açıdan olsun hayatını anlamlandırma sürecinde değerlerden yararlanır. Çünkü birey aile hayatında büyüklerine, çocuklarına, yakın akrabalarına karşı, arkadaşlık ilişkileri, iş hayatı, alışveriş, yaşadığı topluma ve çevreye karşı nasıl olması nasıl davranması ile ilgi ölçütleri sahip olduğu değerler ile belirler. Dolayısıyla hayatın her alanında yerini alan değerler sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe ve din gibi farklı disiplinlerin kapsamına girmiş ve tanımı yapılmıştır.

Sosyolojide değer kavramı, bir toplumda birliğin sağlanması ve o toplumun varlığının devam edebilmesi için üyelerinin çoğun tarafından doğru ve gerekli kabul edilen ortak duygu, düşünce ve yaşantıya yönelik temel ahlaki ilkelerdir (Yazıcı, 2014: s. 211). Sosyolojik değer toplumsal bir olgudur ve içinde o toplumu diğer toplumlardan ayıran normlar, gelenek ve adetler barındırır. Toplumsal değerler, toplumun birbirine kenetlenmesi ve anlamlı bir bütünlük kazanması için adeta bir çimento işlevi görmektedir. Sevgi, saygı, hoşgörü, sorumluluk, yardımlaşma, dayanışma, kardeşlik, alçakgönüllülük, özgür düşünebilme, çalışkanlık, doğruluk, misafirperverlik, iyimser olmak, fedakârlık, sağduyu, adalet ve eşitlik toplumu bir arada tutan önemli unsurlardır. Toplumsal değerlerin kazanılmasında aile, din, sosyal çevre ve sosyal medya gibi birçok unsur etkili olabilmektedir (Avcı, Topçu, 2021: s.141).

Psikolojide değer, bireyin bilişsel dünyasında onun duygularını, tutumlarını, güdülerini, olaylara bakış açısını ve değerlendirme biçimini toplumun norm ve beklentileri ile birleştiren bir unsur olarak varlığını gösterir. Bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için duygusal anlamda beslenmesi gerekir. Bunun için çevresi tarafından sevgi, saygı, güven gibi bireyin kendini iyi hissetmesini sağlayacak olumlu duyguları

tecrübe etmesi gerekir. Ancak bu durum, bireyin çevresi ile uyumlu ve olumlu iletişim sağlaması ile mümkün olabilir. Bu bağlamda bireyin çevresi ile sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için de davranışlarını toplumun beklentileri doğrultusunda gerçekleştirmesi gerekmektedir. Geçici haz ve zevk peşinde koşmak bireyi yaşamın gerçek anlam ve amacından uzaklaştırdığı gibi yaşadığı topluma uyum sağlamak konusunda da bireyi zorlamaktadır. Bir insanın içinde bulunduğu toplumla sağlıklı etkileşim ve uyum içinde olması, sahip olduğu değer bilinci ile doğru orantıdadır (Tatlıoğlu, Demirel, s. 98-99).

Ahlak felsefesinde değer, herkes tarafından bir olguya yüklenen anlam ve atfedilen önemdir. Mesela adil olmak tüm insanlara göre erdemli bir davranıştır. Ahlaki davranış olarak tanımlandığında ise, bir kimsenin eylemlerinin niteliğini belirlemek için başvuru kriteridir. Mesela bir kimseye iyidir diyebilmek için o kimsenin yardımsever olması, çevresine karşı iyilikler yapmış olması bir kriterdir (Uysal, 2003: s.53).

Değer kavramı kültürel açıdan ele alındığında ise; kültür bir toplumun sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerdir ki bunlar toplumu bir arada tutan o topluma ait dil, tarih, din, örf- adet, sanat, ahlaki değer ve düşüncelerdir (Şahin, 2011: s. 244). Örneğin Türk kültüründe büyüklere saygı göstermek, onların sözleri ve yönlendirmelerini dikkate alarak hayat tecrübelerinden yararlanmak genç fertler için önemli bir değerdir. Dede, nine, anne, baba gibi aile büyüklerine karşı saygı duymak, onlara merhametli davranmak, onların duasını almak Türk toplumunda hem dini hem de kültürel bir değerdir. Aynı şekilde vatanını, bayrağını ve milletini sevmek, korumak hatta bu uğurda gerekirse canını ortaya koymak (şehit olmak) Türk toplumunda her ferdi alakadar eden çok önemli değerlerdir. Toplumumuzdaki bu tür değerler bizi biz yapan, bizi birbirimize kenetleyen, toplumsal bağlarımızı kuvvetlendiren önemli güç kaynağımızdır (Avcı, Topçu, 2021: s.144).

Bir inanç biçimi olarak değer; İnsanın davranışlarına, arzu edilebilir veya edilemez noktasında rehberlik eden inançlardır (Keskin, 2016: s.130). Bu tanıma göre insanın bireysel, sosyal ve ailevi bütün hayatının şekillenmesinde din kurumunun etkin ve belirleyici bir rol üstlendiği görülmektedir. Zira din kurumu sosyal bir müessesedir. İnsanları aynı amaç etrafında bir araya getirip ortak inanç ve değerlerde

buluşturmaktadır. Din, kendine özgü norm ve değerlerle inananlar için bir yaşam biçimi oluşturmaktadır. İnanç ve değerleri ile ortak paydada buluşan bir toplum için din, toplumsal ve kültürel bütünlüğün oluşmasında, toplumsal dayanışmanın sağlanmasında en önemli unsur olmaktadır (Çavdarıcı, 2002: s. 159).

Din özellikle ahlaki değerlerin temellendirilmesinde kaynak olarak kabul edilmektedir. Zira din insana nasıl inanması, nasıl düşünmesi, nasıl ibadet etmesi gerektiği hakkında kurallar belirlediği gibi bireyin bireyle ve toplumla ilgili davranışlarının mahiyetinin ne olması gerektiği konusunda da belli kurallar ortaya koymaktadır. Din ortaya koyduğu bu kurallar doğrultusunda insanın eylem, düşünce ve tutumlarını iyi veya kötü olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla din, inanan insanların hayatları boyunca nasıl bir karaktere sahip olması gerektiği, düşünce ve eylemlerinin nasıl olması ile ilgili konularda söz sahibidir. Özellikle semavi dinlerde ahlaki değerler ön plandadır. Her birinde merhamet duymak, yardım etmek, adil olmak, emanete sahip çıkmak, saygılı olmak, dürüst olmak, israf etmemek, temiz olmak, çevreyi korumak gibi değerler toplumlara emrolunmaktadır. Örneğin Yahudilikte temel kabul edilen değerler, On Emir’de yer almaktadır. Aynı şekilde Hristiyanlıkta da komşunu, dostunu ve düşmanını bile seveceksin öğretisi ile sevgi değeri temel değer olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber yumuşak huylu olmak, şefkat, sabır, bağlılık ve öz denetim gibi değerler Hristiyanlıkta önemli olan değerlerdir. Dinlerde var olan bu değer öğretileri, inananlar için otokontrol mekanizması olarak hem bu dünya hayatları hem de ahiret hayatlarını düzenleyen unsurlardır (Eşmeli, 2018: s.261-263).

İslam dininde de adalet, doğruluk, iyilik, anne- babaya merhametli olma ve sorumluluk gibi birey ve topluma yarar sağlayacak olan davranışlar emredilmektedir. Bunu aksine bireyin fitratına ters düşen özüne zarar verecek, toplum düzenini bozacak yalan, cimrilik, cana zarar verme, hırsızlık gibi tutum davranışlar da yasaklanmaktadır. İslam dininin temel kaynağı olan Kur’an-ı Kerimde emri bi-l ma’ruf ve nehy ani-l münker ilkesi vardır. Yani davranışları İslam inancıyla tutarlı fertler oluşturulmasını, ideal bir toplum için elzem olan iyi ve güzel olan davranışlara yönelinmesini emreder. Bunun aksine, fert ve topluma zarar verecek olan tüm kötü davranışları da yasaklar (Köycü, 2017: s.39-42). Dolayısıyla din ve değer, birbirini içinde ve birbirinden ayrılmaz bir bütündür.

1.1.2. Değerlerin Önemi

İçinde bulunduğumuz yüzyılda kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesiyle dünya insanların birbirine ulaşması ve iletişime geçmesi çok kolay olmuştur. İnsanların farklı ülke ve kültürdeki diğer insanlarla oluşan bu iletişimi neticesinde kültürel anlamda karşılıklı etkileşimin olduğu görülmektedir. Ancak bu etkileşim esnasında toplumlar birbirinin sadece bilimsel çalışmaları, dünya ve insanlık yararına olan buluş ve icatlarından veya insanlığa örnek teşkil edecek duruş ve davranışlarından anında haberdar olup etkilenmekle kalmamaktadır. Bununla beraber özellikle çocukları, gençleri ve aile yapısını etkisi altına alan zararlı akım ve fikirler, insan özüne aykırı ilişkiler de maalesef hızlı bir şekilde yayılmakta ve toplumları olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kültürel etkileşimin, toplumdaki bireylerin psikolojisini, sosyal ilişkilerini, dilini, ahlak ve değer anlayışını, inancını etkilediği ve değişimlere neden olduğu ileri sürülmüştür.

Şahin (2011) “Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsur Olarak Televizyon” başlıklı çalışmasında ahlaki ve kültürel değerlerin hiçe sayılarak sunulan yayınların toplumda ahlaki dejenerasyonun oluşmasında önemli etkisinin olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada kültürel değerlerin yozlaşması sahip olunan dilin, dinin, ahlaki değerlerin, örf ve adetlerin yozlaşmasına neden olduğunu açıklanmıştır. Kültür bir toplumu ayakta tutan bir unsur ise kültürel değerlerin bozulması demek toplumsal düzenin bozulması ve giderek o toplumun yok olması demektir (Şahin, 2011: s.244-274).

Çavdarıcı'nın (2002) “Türkiye’de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği” konulu araştırmasında kültürel ve ahlaki yozlaşma sonucunda değerlerinden kopan insan baş aşağı dikilen bir ağaca benzetilmektedir. Böyle bir insanın kendi diline, tarihine, inancına ve kültürüne yabancılaştığı ve elinde tek kalan şeyin ise şüursuz taklit ve yabancı hayranlığı olduğuna dikkat çekilmektedir. Ters dikilen ağaç misali asla yeşeremeyecek ne kendisine ne de yaşadığı topluma bir faydası olamayacak bu insan için tek çarenin, onu kökleri ile (milli ve manevi değerleri ile) buluşturmak olduğuna değinilmiştir (Çavdarıcı, 2002: s. 23).

Avcı ve Topcu da (2021) “Toplumsal Yozlaşma” başlıklı çalışmalarında kentleşme, sosyal medya, bireyselleşme anlayışı, iletişim kopuklukları gibi toplumsal

yozlaşmaya neden olan faktörleri ele almışlardır. Bahsedilen bu unsurların toplumda iletişim kopukluğu, kuşak çatışması ve değerlerden uzaklaşılmasına neden olduğunu açıklamışlardır. Bunun neticesinde ailevi değerlerin giderek zayıfladığını, evlenip aile kurma kültürünün azaldığını, aile içi şiddetin arttığı ve insani ilişkilerin önemsizleştiğini ortaya koymuşlardır (Avcı, Topçu, 2021: s.144).

Tatlıoğlu ve Demirel'in "Küreselleşme Sürecinde Birey ve Toplum İlişkisinin Değer Bağlamında Değerlendirilmesi" başlıklı araştırmalarında, kültürel anlamda değişme ve bozulmanın toplum bireylerinde ortaya çıkan "hedonist" (haz peşinde koşan) ve "narsist" (kendine hayran, kendini beğenen) insan modeline değinilerek bu tür insanın özelliklerine yer verilmiştir. Bu özellikler ise şu şekilde ifade edilmiştir.

- Bireycidir (egoisttir).
- Günlük mutluluk ve çıkarları peşinde koşar.
- Vaktinin büyük bir kısmını sanal alemde geçirir.
- Gerçek sevgiden mahrumdur.
- Geçmişe ve geleceğe ilgi duymaz
- Her yolu mübah görür.
- İsteklerinde sınır tanımaz.
- Suçluluk duygusu duymaz.
- İçerisinde sürekli bir boşluk yaşar.
- Tüketim çılgınlığına kendini kaptırmış bireylerdir.

Bütün bu durumlara çözüm olarak ise; Değerler eğitime dikkat çekilerek toplum hayatına uyum sağlayabilen ve her yönden başarılı bireylerin yetişmesi için mesleki ve teknik bilginin yanında saygı ve sevgi, yardımlaşma, sorumluluk, empati gibi değerlerin de yer aldığı bir eğitim anlayışının gerekliliğini dile getirmişlerdir (Tatlıoğlu, Demirel, s. 95-101).

1.1.3. Değerler Eğitimi, Amacı ve Aktarımı

Her insan doğuştan var olan belli yetenek ve ihtiyaçlarla dünyaya gelir. Dünyaya gözünü açtığı fiziki ve sosyal çevresi içinde yer alabilmesi ve uyum sağlayabilmesi için doğuştan sahip olduğu yeteneklerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. İşte tam da burada eğitim devreye girer. Birey içinde bulunduğu çevrenin dilini, inancını, kültürünü ve değerlerini ailesinden, çevresinden ve okuldan aldığı eğitim sayesinde öğrenir.

Değer eğitimi ile bireyin, kendisine ve topluma yararlı olacak temel değerleri kazanması amaçlanmaktadır. Kazandırılan bu değerler ile bireyin fitratında var olan iyi taraflarının ortaya çıkarılması ve ideal insan olması noktasında rehberlik edilmesi hedeflenmektedir (Serinsu, 2019: s.74-76).

Bir toplumda değer bilinci varsa yani o toplum ahlaki değerlerin farkında olup benimser ve davranışlarına yansıtırsa o zaman değerler, toplumda düzenini sağlayan yasalar gibidir. Ancak bunun aksine bir toplumda değerler aktarılmaz, gelişmez ve yozlaşırsa yani değer bilinci yok olursa o toplumu birbirine bağlayan güç azalmış olur. Bunun beraberinde gerek aile gerek toplum içinde şiddet, ahlaki çöküntü ve sosyal anlamda birçok sorun baş göstermeye başlar. Günümüz toplumunun tamda içinde bulunduğu duruma bakıldığında değerlerin ve değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Özer, Aktaş, 2019: s.293). Toplumsal değerlerin kazandırılması ve aktarımında aile, sosyal çevre, okullar ve din, etkili unsurlardır.

Toplumsal ve ahlaki değerlerin ilk oluşturulduğu ve aktarıldığı kurum ailedir. Zira kültürel anlamda edinilen bir bilginin davranışa dönüştürülebilmesi için nasıl uygulanabileceğinin gözlemlenmesi gerekmektedir. Özellikle okul öncesi yaş grubu bir çocuk için sevgi, saygı, adalet, iyilik, sorumluluk gibi değerler soyut anlam içermektedir. Örneğin çocuk okulda iyilik yapmanın güzel bir davranış olduğunu öğrendiğinde, bunu ancak ailesinde gözlemlediği ya da bizzat ailesi ile beraber oluşturdukları iyilik eylemleri ile davranışa dönüştürebilir (Mehmetoğlu, 2004: s.34-35). Buradan hareketle çalışmamıza konu olan değerler eğitiminde aile katılımı ve etkinliklerinin, öğretilen değerlerin davranış kazanması açısından ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Değerlerin kazanılması ve aktarılmasında sosyal çevre de oldukça etkilidir. Ailede başlayan değer eğitimi, bireyin arkadaşlarıyla, yakın çevresiyle ve kitle iletişim araçlarıyla oluşturduğu etkileşimden dolayı genişleyerek sosyal çevreye yayılmaktadır. Böylece sosyal çevre birey için görerek, duyarak ve tecrübe ederek her an bir şeyler öğrenebileceği bir eğitim alanına dönüşmüş olmaktadır (Kılıç, 2012: s.28).

Değer aktarımında bir diğer önemli unsur da eğitim kurumudur. Eğitim, bir toplumun hem bu gününü hem de yarınını şekillendiren bir mekanizmadır. Ancak akademik anlamda bilgi tek başına yeterli değildir. Bireyde ve toplumda olumlu davranış ve gelişmelerin ortaya çıkması ve yaygınlaşması, olumsuz ve istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması, sosyal huzurun temini için sistemli olarak değerler eğitimine ihtiyaç vardır. Toplumumuzda çağdaş, bilgili, milli ve ahlaki değerlerine bağlı, erdemli davranışlara sahip genç nesillerin çoğalması için başta ailelere ve eğitim kurumlarına büyük görevler düşmektedir (Cevherli, 2014: s.1).

Din ve din eğitimi de değerlerin aktarımında çok önemli bir yere sahiptir. Kur'an-ı Kerim'in nüzülü ile başlayan İslam din eğitimi, *“vahyin çerçevesinde bilgi, duygu, ve hareketler açısından davranışların değiştirilmesini”* amaçlamaktadır (Zengin, 2015: s.17). Çünkü İslam dininde insanın bireysel, ailevi ve sosyal hayatının tüm alanlarını düzenleyici normatif unsurlar yer almaktadır (Yıldırım, 2015: s.3).

Din eğitimi ile insanın iç dünyası şekillenir. Dengeli bir kişilik geliştirerek hayatını anlamlandırmayı öğrenir. Din eğitimi ile ruhen bir dengeye kavuşan insanın dışa dönük davranışları da bu durumdan etkilenir. Çevresine karşı uyumlu ve dengeli davranışlarda bulunur. Din eğitimi ile sahiplenip benimsediği inancının sosyal gerekliliklerine göre adil, dürüst, sorumluluk sahibi ve çevresine karşı duyarlı bir insan haline gelir. Aynı şekilde dini inancının yasakladığı cinayet, fuhuş, rüşvet, hırsızlık gibi çevresine zarar verecek olumsuz davranışlardan uzak durur. Dolayısıyla din eğitimi ile topluma, değer yargıları olan ve sosyal sorumluluk bilinci olan bireyler kazandırılmış olur (Cebeci, 2015: s. 38-45).

1.1.4. Değerler Eğitiminde Yaklaşımlar

Değerler eğitimi sürecinde bir takım yöntem ve tekniklerle öğreticiye rehber olacak ve öğrenciye değer kazandırma sürecini kolaylaştıracak bazı yaklaşımlar mevcuttur (Demir, 2018: s.24). Bu yaklaşımlar:

- a) Değeri Doğrudan Aktarma
- b) Değer Geliştirme
- c) Bütüncül Değerler Eğitimi

a) Değeri Doğrudan Aktarma Yaklaşımı: Bireyin kendine ait doğruları bulmasından ziyade, var olan doğruları kabul etmesi ve benimsemesini esas alınan bir yaklaşımdır (Meydan, 2014: s.99). Bu yaklaşımda telkin etme ve davranış değiştirme yöntemlerinden söz edilmektedir.

Telkin Etme: Öğretmenin içeriğinde değer öğretilerinin yer aldığı bir takım metin, hikaye, masal, video ve şiirleri kullanarak öğrencilere telkin ve tavsiyelerde bulunmasıdır. Öğretmen merkezli olan bu yöntemde öğrencilerden, belirlenen değerle ilgili çıkarımda bulunup fikir yürütmesi yerine olduğu gibi kabul edip benimsemesi beklenmektedir (Alver ve Keskinoglu, 2019: s160). Değer öğretiminde en çok kullanılan bu yaklaşımda çocuklar, öğretmenleri ve ailesinin davranışlarını model alarak kendi davranışlarına yansıtmaya çalışırlar. Eğer çocukların öğrendikleri değer ile çevresinden gözlemledikleri davranışlar birbirine paralel ise çocukta değer kazanımı daha kolay olmaktadır (Aytepe, 2010: s.98).

Davranış Değiştirme: Öğrencilere “değer ağacı” gibi ödül yöntemi kullanılarak belirlenen değeri benimsemeleri ve davranışa dönüştürmeleri amaçlanmaktadır (Kaymakcan ve Meydan, 2011: s.36).

b) Değer Gerçekleştirme Yaklaşımı: Bu yaklaşımda var olan mutlak değer in öğrencilere benimsetilmesi değil, öğrencilerin kendi değerlerini fark etmeleri ve yaşam becerisi gerçekleştirmelerine rehberlik edilir. Bu yaklaşımda ahlaki muhakeme, değer analizi ve değer açıklama yaklaşımları söz konusudur (Meydan, 2014: s.100).

Ahlaki Muhakeme: Kolberg'in ahlaki gelişim kuramına göre oluşturulan bu yaklaşımda, değerlerin başkalarının telkinleri ile değil kişinin kendi ahlaki gelişim düzeyine göre akıl yürütmesi sonucunda oluşturması esas kabul edilmektedir. Buna göre öğretmen ahlaki ikilemlerin olduğu bir örnek olayı öğrencilere aktarır. Öğrencilerden bu ikilemleri çözmeleri beklenir. Burada öğrencilerin hangi doğruyu seçtiğinden ziyade niçin onu seçtiği önemlidir. Çünkü bu yaklaşımda öğrencilerin, çözüm aşamasında kendilerine göre ahlaki ilkeler geliştirmelerine yönelik rehberlik edilmesi amaçlanmaktadır (Alver ve Kesicioğlu, 2019: s.162).

Değer Analizi: Öğrencilerin olaylar karşısında ön yargı ile değil mantıklı düşünerek çözüme ulaşmaları amaçlanmaktadır. Bu süreçte öğrencilerin örnek olay karşısında kendilerine sunulan değerleri değil, kendi seçtikleri değerleri benzer olay ve kanıtlar sunarak öğrenmeleri sağlanır (Aytepe, 2010: s.106).

Değer Açıklama: Örnek olay karşısında öğrencinin farklı değer alternatiflerinden kendi değerini özgürce seçmesi beklenir. Daha sonra seçtiği değer sonucunu değerlendirip doğruluğunu fark etmesi ve kalıcı olarak davranışa dönüştürmesi sağlanır (Yiğittir ve Kaymakçı, 2012: s.51).

c) Bütüncül Değerler Eğitimi: Değerler eğitiminin amacına ulaşabilmesi için tek başına herhangi bir yaklaşımın yeterli olmayacağını savunan yaklaşımdır. Telkin ve model alma yöntemleri ile geleneksel ahlaki değerler eğitimi yaklaşımı ve bu ahlaki değerlerle tutarlı olarak değer geliştirme yaklaşımları, değer eğitimi sürecini daha işlevsel hale getirmektedir. Öğrencilerin değerleri içselleştirmesi ve kimlik haline getirebilmeleri için sınıfın durumu, çevre faktörü ve öğrencilerin hazır bulunuşlarına göre tüm yaklaşımlardan yararlanılması daha kapsamlı bir değer eğitimi süreci sağlamaktadır (Erbaş ve Başkurt, 2020: s.931). Bu yaklaşımda adil topluluk ve karakter eğitimi anlayışları esas alınmaktadır.

Adil Topluluk: Bu yaklaşıma göre kuralların ve normların tartışılabildiği demokratik bir ortamın, değer davranışlarının benimsenmesi açısından daha uygun olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı davranış kuralları tüm okul personeli tarafından veya aile ortamındaki herkes tarafından belirlenir. Herkes alınan karar gereğince ahlaki kurallara uyar ve sorumluluklarını yerine getirir. Bu anlayışta

öncelikle okul, aile ve çevre tarafından model davranışlar sunularak öğrenciye değer davranışlar kazandırılması sağlanmaktadır (Alver ve Keskinoglu, 2019: s. 1679).

Karakter Eğitimi: Bu anlayışa göre öğrencinin karakter gelişimi ve değerlere karşı duyarlılık kazanması için okulda öğretmenlerin, evde ailenin aktif rol alması gerekir. Bunun için önceden saptanan ahlaki değerler ile ilgili okulda öğretmenle beraber sosyal projeler geliştirilip uygulanabilir. Aynı şekilde okul ve ailenin birlikte yer alabileceği etkinlikler geliştirilebilir. Evde aile, öğrenci ile birlikte ahlaki değerlere yönelik birtakım faaliyetler yapılabilir. Okulun ve ailenin aktif rol aldığı bu etkinlik ve faaliyetlerde öğrencinin ahlaki değerleri çevresiyle beraber deneyimleyerek farkındalık kazanması ve davranışa dönüştürmesine yardımcı olunmaktadır (Meydan, 2014: s.103).

1.2. 4-6 YAŞ GRUBUNDA DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

1.2.1. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri

4-6 yaş grubu, bireyin gelişim dönemlerinden erken çocukluk dönemi olarak isimlendirilen dönemdir. Aynı zamanda bu dönem okul öncesi eğitim dönemidir. Bu dönem kişilik gelişimi, bedensel, bilişsel, duygusal ve psikososyal gelişimi açısından insan hayatının en önemli dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde tüm gelişim alanlarına hitap edecek zengin uyarıcıların olduğu bir eğitim ortamının oluşturulması gerekmektedir. Çünkü çocuğun, zekasının, duygularının ve davranışlarının daha hızlı geliştiği ve etkilendiği bir dönemdir. Erken çocukluk dönemi olarak bilinen (3-7 yaş arası) yani 4-5-6 yaş döneminde çocuğun algıları öğretime açıktır. Adeta bir kamera gibi görüş alanına giren her şeyi kayıt altına alıp daha sonra bunları zihninde ve duygularında değerlendirip sentezleme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla bu dönem çocuk eğitiminin altın çağıdır (Bilici, 2015: s.75-76).

İnsan çok yönlü bir varlıktır ve doğduğu andan itibaren fiziksel, duygusal, zihinsel ve sosyal tüm yönlerinin beslenmesine ve geliştirilmesine ihtiyaç duyar. Dolayısıyla okul öncesi çocuk eğitiminde bütün gelişim alanlarının dengeli bir şekilde desteklenmesi gerekir. Örneğin sadece bilişsel ve bedensel alan desteklenip duygusal ve psikososyal alanlar ihmal edilse çocuk ileriki hayatında iletişim yönünden sosyal ilişkilerinde yetersiz kalıp sorunlar yaşayacaktır. Veya duygusal ve sosyal alanı

desteklenip bilişsel alanı ihmal edilirse çocuk okul hayatında akademik anlamda yetersiz kalıp problemler yaşayabilmektedir.

Okul öncesi dönemi çocuklarda ihmal edilmemesi gereken ve diğer gelişim alanlarıyla beraber desteklenmesi gereken bir diğer alan da dini gelişim alanıdır. Allah'a inanmak, boyun eğmek olarak açıkladığımız din duygusu, zaten çocuğun doğuştan getirdiği bir yeteneğidir. Okul öncesi dönem itibariyle bu alanın desteklenmeyip ihmal edilmesi, çocuğun dini ve ahlaki açıdan toplum kültürüne uyum sağlamasını zorlaştırmakta hatta aykırı davranışlara yönelmesine sebep olabilmektedir.

Okul öncesi eğitimde din duygusu da dahil olmak üzere çocuğun doğuştan getirdiği yetenekleri en üst seviyede ortaya çıkarıp desteklenmesi için çocuğun gelişim özelliklerinin bilinmesi ve onun gerekliliklerine göre eğitimin planlanması gerekmektedir (Aybey, 2019: s.210).

Çocuğun hayatında biyolojik, zihinsel, psikolojik ve sosyolojik olarak birbirinden farklı gelişim özellikleri vardır. Bu gelişim özellikleri yaş ve dönemlerine göre farklılıklar göstermektedir. Gelişim uzmanları ve pedagoglar çocukların gelişimlerini daha sistematik ve kolay inceleyebilmek için çocukluk evrelerini, ortak davranış ve eğilimlerini dikkate alarak genel anlamda belli bölümlere ayırmışlardır. Buna göre bu gelişim evreleri şu şekildedir (Gümrükçüoğlu, 2017: s.41-42).

- Doğum öncesi evre.
- Bebeklik evresi (sabîlik).
- İlk çocukluk evresi (ğulam).
- Son çocukluk evresi (yafî'i)
- İlk ergenlik evresi (hazver)

Burada araştırmamızın konusunda yer alan ilk çocukluk evresi (gulam) yani 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine yer verilecektir. Bilindiği gibi çocuklar dünyaya geldiklerinden itibaren bilişsel, psikomotor, dil, sosyal, duygusal, dini ve ahlaki gelişim aşamalarından geçer. Gelişim, kimi psikologlara göre biyolojik bir

süreç olarak kabul edilirken bazılarına göre de çevrenin etkisiyle gelişen bir durum olarak kabul edilmektedir. Ancak daha genel bir görüşe göre gelişim, çocuğun biyolojik yapının ve çevresinin etkileşimi ile yaşantı ve deneyimlemeleri sonucunda oluşan bir durumdur (Üzümcü, 2020: s.95).

Bu gelişim aşamalarının bilinmesi, çocuğa verilecek din ve değerler eğitiminin başarılı olması için oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun duygusal yapısını bilmeden, zihinsel olarak neyi anlayıp kavrayabileceğini bilmeden, gelişimsel olarak neye hazır olup olmadığını bilmeden verilecek olan değer eğitimi hem çocuk açısından ilgi görmeyecek hem de etkili ve sağlıklı olmayacaktır. Bu nedenden dolayı değerler eğitimi verecek olan öğretmenlerin ve ailenin çocuğun gelişim basamaklarını bilmesi, çocuğu keşfetmesi, hangi deneyimlere hazır olduğunu fark etmesi, öğretimde kullanılacak metotların seçimi açısından elzem bir durumdur. (Gürükçüoğlu, 2017: s.41).

1.2.1.1. Motor Gelişim (Fiziksel) Özellikleri

Motor gelişimi; Çocuğun doğum öncesinden başlayarak yaşamı boyunca devam eden kas kemik ve sinir sisteminin gelişimidir. Yürüme, koşma, zıplama, ayakta durma, eğilip doğrulma gibi vücudun genel hareketleriyle kaba kas motor gelişimi kastedilirken tutma, yakalama, kesme, çizme, buruşturma gibi ellerin ve ayakların dengeli kullanılmasıyla da ince motor gelişimi kastedilmektedir (Üzümcü, 2020: s.96-97). Bu bağlamda 4-6 yaş grubu (48-72 aylık) çocuklarda motor gelişimine bağlı olarak vücut dengesini sağlayabilmesi, bir nesneyi atıp tutabilmesi, ritmik hareketler yapabilmesi gibi birtakım beceriler beklenir.²

1.2.1.2. Bilişsel Gelişim Özellikleri

Biliş; algılama, bellek, kavrama, muhakeme, anımsama ve düşünme anlamına gelir. Bilişsel gelişim ise “bireyin, çevresindeki dünyayı anlamasını, yorumlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetleridir. Piaget’e göre çocuk kavramları uyum, örgütleme ve dengeleme yoluyla öğrenir. Bu süreçte çevre ile etkileşimi çok önemlidir. Çevresinden gelen uyarıcılar sayesinde kavramları geliştirir. Piaget’in “İşlem öncesi dönem” olarak ifade ettiği döneme denk gelen 4-6 yaş arası çocuk, sınırlı

²Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara: MEB, Yayınları, (2016), s.10 <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> Erişim: 27.11.2022

sözcük dağarcığına sahiptir. Konular arasında mantık kuramadığı için neden sonuç ilişkisini anlayacak kapasitede değildir. Bu dönemdeki zihin gelişimi, dil gelişimini de etkilemektedir. Çevresiyle iletişime geçen çocuk taklit ve tekrarlar yoluyla dil gelişimini sağlamaktadır (Kurt, 2017: s.14-16).

1.2.1.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri

Sosyal gelişim; bireyin çevresi ile etkileşime geçmesi ve yaşadığı toplumun kurallarına uyum sağlayarak onlar gibi davranmasıdır (Eken, 2021: s.34). Çocuğun sosyalleşme sürecinde ailesi, akrabaları, akran grubu, okulu ve kitle iletişim araçları etkili olan unsurlardır. Ancak bunların en önemlisi ailedir. Çocuk ailesinden gördüğü ve öğrendikleri doğrultusunda toplumla etkileşime girer.

Duygusal gelişim; çevresiyle girdiği etkileşim sonucunda çocukta oluşan olumlu ya da olumsuz hissetme durumudur. Bu durum çocuğun sosyal gelişimini etkilediği gibi, sosyal çevresiyle olan ilişkileri de onun duygularını etkilemektedir. Çünkü çocuğun hissettiği duyguları onun davranışlarına yön verir. Örneğin kıskançlık duygusu, çevresine öfke patlaması olarak yansıyabilir (Üzümcü, 2020: s.104). Bu dönem Erikson'un psikososyal gelişim dönemlerinden “girişimciliğe karşı suçluluk” dönemi olarak değerlendirdiği dönemdir. Bu dönemde ailesi ile özellikle anne babasıyla kurduğu etkileşimi çok önemli olup çocuğun ileriki yaşlarındaki davranışlarını da etkilemektedir (Şen, 2021: s.7).

1.2.1.4. Ahlak Gelişimi Özellikleri

Ahlak “*bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallardır*”³ (TDK). Ahlak gelişimi ise; bireyin içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını kazanıp benimsemesi ve topluma uyum sağlayarak kendi değer bilincini oluşturma sürecidir. Çocuklarda ahlak gelişimi ile çocukların sosyal çevreye ayak uydurabilmeleri için gerekli kuralları öğrenmeleri kastedilmektedir (Cevherli, 2014: s.47). Çünkü bireyin kişilik gelişimi, doğuştan getirdikleri ve sonradan öğrendikleri ile oluşmaktadır. Doğuştan gelenler fiziki özellikleri ve mizacı iken sonradan kazandıkları ise ahlakıdır. Dolayısıyla ahlak, sonradan öğrenilen ve gelişen bir durumdur. Ahlak gelişimi ile ilgili Piaget iki evreden bahsetmiştir. Bunlar; “Dışa

³ <https://sozluk.gov.tr>. Erişim, 27.11.2022

Bağımlı Evre (2-10 yaşları)” ve “Özerk Evre (10 yaş ve üzeri)” evreleridir. Buna göre, okul öncesi dönemdeki çocuklar dışa bağımlı ahlak evresindedir. Bu evredeki çocuk için niyetten ziyade sonuç önemlidir. Örneğin sinirlenip fırlattığı bir tane bardağı kıran birinci çocukla, yanlışlıkla ayağı çarparak bardak tepsisini düşürüp birkaç bardağın kırılmasına neden olan ikinci çocuk sorulduğunda ona göre ikinci çocuk ceza almalıdır. Sonuçta en fazla bardağa zarar veren ikinci çocuktur (Kurt, 2017: s.27-28).

Kohlberg ise ahlak gelişimini üç düzey ve altı evreden oluşturmaktadır. Birincisi gelenek öncesi düzey; itaat ve ceza yönelimi ve saf çıkarıcı yönelim evrelerinden oluşmaktadır. İkincisi geleneksel düzey; iyi çocuk yönelimi, yasa ve düzen-vicdan evresidir. Üçüncüsü gelenek üstü (özerk ya da ilkeli) düzey; toplumsal sözleşme ve evrensel etik yönelimi evresidir. Buna göre okul öncesi dönem, gelenek öncesi dönemin evreleri olan itaat-ceza yönelimi evresi ve saf çıkarıcı yönelim evresine denk gelmektedir. Eğer davranış cezayı gerektiriyorsa yanlış, ceza gerektirmiyorsa doğrudur. Bu yüzden ceza almamak için yetişkinlerin doğru gördükleri davranışları sergilerler. İşin ucunda bir ödül varsa ödüle ulaşmak için kurallara uyum sağlarlar (Dinçer, 2020: s. 12-13).

Çocuklar ahlaki kuralları, değerleri gözlem ve taklit yoluyla ailesi ve çevresinden öğrenir. Aile, çocuğun karakter gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden ebeveynlerin, çocuğun ahlak gelişimini destekleyici tutum ve davranışlarda bulunmaları gerekmektedir.

Okul öncesi dönem çocuğun ahlaki gelişim özellikleri genel olarak şu şekildedir:⁴

- Doğru ve yanlış sabittir, değişmez. İyi ve kötü kavramını tam olarak anlayamazlar.
- Ahlak kuralları mutlaklıdır, esnemez.

⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 6. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. (2018).

- Mantıksal düşünce gelişmediği için tek yönlü düşünürler ve doğru ve yanlış ortadaki zarara göre değerlendirirler, niyet kavramını değerlendiremezler.

- Kurallara uymadığında fiziksel cezalara uğrayacağına inanır.

- Kötülük yapanın mutlaka bu davranışı karşısında acı çekmesi gerektiğine inanır.

1.2.1.5. Dini Gelişim Özellikleri

Din psikolojisi alanında yapılan araştırmalar ve pedagojik çalışmalar, çocuklarda dini potansiyelin var olduğunu ortaya koymuştur. Bunun temelini fitrat, kolay inanma ve dini uyum gibi faktörler oluşturmaktadır (Tavukçuoğlu, s. 53).

Okul öncesi dönemde çocuk kendisinin nereden geldiğini, kim olduğunu, yaşadığı dünyayı bilmek isteyip artık sorular sormaya başlar. Dağları kim yaptı? Güneş nasıl oldu? Denizler, ağaçlar, çiçekler nasıl oldu? Ben nasıl oldum? gibi sorularının cevabı olarak da herkesten her şeyden en büyük ve güçlü olan bir varlığı kabul eder. Piaget'e göre bir çocuğa Allah inancı verilmese bile sanatsal düşünce yeteneği sayesinde kâinatı yaratan ve düzenleyen bir yaratıcının varlığını bulabilir (Çankırılı, 2015: s. 95).

Oruç, (2010) "Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi" başlıklı araştırmasında, çocuğun psikososyal çevresi ile dini duygu gelişiminin arasında paralellik olduğunu ortaya koymuştur. Çocuk için nasıl ki yeme, içme, dinlenme, barınma temel ihtiyaçları ise bir güce güvenme, bağlanma, dayanma, sevmeye ve saygı duyma duygusu da temel ihtiyacıdır. Çocuk anne babasından yeterli şefkat ve koruma gördüğünde güven duyma duygusu gelişir. Bu güven duygusu da zamanla Allah'a olan güvenme, sığınma ve inanma duygusunun temelini oluşturmaktadır. Aynı şekilde ailenin dine karşı ilgi ve yaşayış tarzı da çocuğun, ailesini taklit ederek dini duygusunun oluşum ve gelişimini etkilemektedir (Oruç, 2010: s. 87-93).

Köylü, (2004) "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi" başlıklı araştırmasında çocukluk dönemi dini gelişim özelliklerini kısaca şu şekilde sıralamıştır: (Köylü, 2004: s. 137-139).

1.Kolay inanırlık özelliğine sahiptir: Okul öncesi dönemde çocuk inanmaya oldukça hazırdır. Sorduğu soruları inanmak için sorar ve şüphe duymadan da tüm söylenenlere inanır. Kendini koruyan bir yaratıcının varlığına inandıkça da kendisini güçlü hisseder.

2.Ben merkezci bir yönelim özelliğine sahiptir: Erken çocukluk dönemindeki ben merkezci düşünce, Allah inancında da kendini göstermektedir. Buna göre Allah çocuğu yaratmıştır. Onun annesini, babasını, kardeşlerini yarattığı gibi onun faydalanacağı her şeyi de onun için yaratmıştır. Dolayısıyla Allah her zaman çocuğun yanındadır ve her istediğini ona verir. Bu duygunun ürünü olarak ta çocuklarda dua etme yönelimi görülmektedir.

3. Antropomorfik özelliğe sahiptir: Bu dönemde çocukların henüz soyut kavram anlayışları gelişmediğinden dolayı Allah'ı gerçek anlamda tarif edemezler. Somut bir Allah tasavvuru oluşturup genelde yaşlı, olgun, güçlü bir erkek olarak tarif ederler.

4.Spontane bir tecrübeye dayalıdır: Çocuklar bu yaşlarında etrafında olup bitenleri çok iyi gözlemleyip taklit ederler. Dini uygulamalarda da yetişkinleri taklit ederek deneme yanılma yoluyla dini uygulamaları tecrübe ederler.

Buradan hareketle; 4-6 yaş grubu çocuklarına din ve değerler eğitimi verilirken gerek eğitimciler gerek ebeveynler çocukların dini gelişim özelliklerini göz ardı etmeyip ona göre eğitim vermelidir. Çocukların bu yaşlarında aldıkları din ve değerler eğitiminin, ileriki yaşlarındaki dini kişiliklerinin temelini oluşturduğu unutulmamalıdır.

4-6 yaş grubu çocuklar birçok alanda ilgili ve meraklı olduğu gibi dini konularda da meraklı olup Allah hakkında, cennet, cehennem, melek hakkında sorular sormaktadır. Bu konuda onların anlayabileceği şekilde somut örneklerden yola çıkarak cevaplar verilmelidir. Allah hakkındaki sorularında sevgi temelli bir yol izleyip O'nun çok şefkatli ve merhametli olduğu, yarattığı her şeyi sevdiğini anlatarak çocuğun Allah'a karşı sevgi ve güvenme duygusunun oluşmasına yardımcı olunmalıdır. Örneğin yaramazlık yaptıklarında, Allah günah yazar, cehennemde yakar, Allah seni sevmez gibi çocuğun ruh dünyasında Allah (c.c) a karşı olumsuz ve korkuya dayalı duygulara

yol açacak söylemlerden uzak durulmalıdır.⁵ 4-6 yaş çocukları sosyal çevresini taklit ederek çevresine uyum sağlamaya çalışırlar. Dini ibadet konularında ve ahlaki değerler konusunda ailesinden gördüğü oranda hayatına model alırlar. Bu yüzden ebeveynlerin ibadetlerini yerine getirme ve ahlaki tutum ve davranışlarda çok iyi rol model olmaları oldukça önemlidir (Gümrükçüoğlu, 2017: s.47).

Çocuklara din ve değerler eğitimi verilirken gelişimlerine uygun, onların daha kolay ve kalıcı öğrenebilecekleri eğitim yöntemi ve tekniklerinin belirmesi gerekmektedir. (DİB, 2019: s. 14). Bu yaş grubu çocuklar en iyi gözlem ve taklit yolu ile öğrenmektedir. Bu nedenle çocukların gözlemleyebileceği ve öğretim esnasında bizzat deneyimleyebileceği yöntemler tercih edilmelidir. Din eğitimi metotlarından örneğin;⁶ gösteri metodu, gözlem metodu, rol oynama, örnek olay inceleme, örnek olma ve model sunma metotlarını tercih etmek, değerler eğitiminde çocukların hedef kazanımlara ulaşmasında daha iyi katkı sağlamaktadır

1.2.2. 4-6 Yaş Grubunda Değerler Eğitiminin Önemi

İnsan doğuştan ne iyi ne de kötü olarak dünyaya gelir. Ancak değişme ve gelişmeye uygun potansiyelle doğar. Bireyin doğuştan sahip olduğu bu yetenekler, aile ve çevresel faktörler aracılığıyla ya olumlu yönde ya da olumsuz yönde şekillenir. Bir insan iyi, güvenilir, adil ve sorumluluk sahibi olmak gibi erdemli davranışlara yönelebileceği gibi tam aksine kötülüğe de yönelebilir. Fakat eğitim faaliyetleriyle bireyin olumlu yönleri desteklenerek gelişmesi sağlanır (Kara, 2019: s.1-2).

⁵ “4-6 yaş grubu çocukların eğitiminde, Allah sevgisi esas alınmalıdır. Çocuğa Allah korkusu yoluyla bazı davranışları uygulatma yoluna gidilmemelidir. Çocuğun zihninde cezalandıran, azap veren bir Allah anlayışı oluşturmamak gerekir. Bunun yerine çocuğun bilincinde insanlara çeşitli nimetler veren, seven, bağışlayan bir Allah anlayışı oluşturmak gerekir. Bu ise çocuğu eğitirken Allah'ın olumlu sıfatlarından örnekler verilerek sağlanır”. (DİB, 2019: s.15).

⁶ **Gösteri metodu:** Bir işi veya davranışın nasıl yapılacağını öğreten kişinin bizzat yaparak göstermek suretiyle öğretmesidir.

Gözlem metodu: Bir yaşantının ve olayın kendi doğal şartlarında gözlemlenmesi ve incelenmesi suretiyle öğretilmesidir.

Rol oynama metodu: Bir fikrin veya olayın grup önünde temsili olarak dramatize edilerek öğretilmesidir.

Örnek olay inceleme metodu: Belli bir konuyla ilgili gerçek veya hayali bir olay üzerinden tartışma ve değerlendirme yapılarak öneri geliştirmek suretiyle öğretilmesidir.

Örnek olma- model sunma metodu: Öğreten kişinin, tutum ve davranışlarıyla öğrenecek kişilere örnek olması, öğretmek istedikleri değerlere uygun ideal davranışları onlara model olarak göstermesidir. (Cebeci, 2015: s.60-83).

Yapılan bilimsel çalışmalara göre bireyin hayatında gerek eğitim ve öğretim gerek psikolojik gelişim açısından en etkili yaş aralığının, erken çocukluk dönemi olarak bilinen yedi yaş öncesidir. Çocuğun gözlemleyerek ve taklit ederek öğrendiği bu dönem, kişilik ve karakterinin şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Eğer çocuk bu yaşlarda ailesi ve eğitimciler tarafından ihmal edilirse toplumsal değerlerden uzaklaşmaya ve olumsuz davranışlara yönelmeye başlar. Böylece ergenlik ve olgunluk döneminde telafisi mümkün olmayacak davranışların temelleri atılmış olur (Bilici, 2015: s. 66-67).

Okul öncesi dönem olarak da isimlendirilen bu dönemde bilişsel, duygusal, zihinsel ve sosyal açıdan birçok beceri ve alışkanlık gelişir ve şekillenir. Ayrıca bireyin sosyal hayatını ve manevi yönünü etkileyen temel değerler de bu dönemde yerleşmeye başlar. Çocuklar ailesi ve çevresinde gördüğü ahlaki değerleri model alarak öğrenir. Dolayısıyla dini ve ahlaki değerlerin ailede yaşanıyor olması, çocukta ahlaki temellerin oluşumu açısından oldukça önemlidir. Ancak günümüzde internet, sosyal medya, tv programları, gibi ahlaki sınırların zorlandığı yayınlar toplumsal yozlaşmayı hızlandırmaktadır. Dini ve manevi değerlerin ötelendiği toplumda özellikle aile yapısı büyük zarar görmektedir. Çocukların bir taraftan izlediği yayın veya dijital oyunlarda olumsuz davranış ve söylemlere maruz kalması diğer taraftan çevresinde ahlaki açıdan yeterince model davranışın olmaması, sistemli olarak verilebilecek din ve değerler eğitiminin önemini gündeme getirmektedir (Eken, 2021: s. 3-4-5).

Din ve değerler eğitiminin önemiyle beraber bu eğitimin çocuğa hangi yaşta verilmesi gerektiği tartışma konusu olmuştur. Bu konuda batıda yapılan araştırmalarda genel olarak; küçük çocukların Tanrıya inanmak için hazır durumda olduğu, her şeyi yaratan ve kontrol eden bir Tanrı inancının çocuğun ruhsal gelişimine tamamen uygun olduğu ortaya konulmuştur (Vergote, 1978: s.315).⁷ Yapılan bu araştırmalar neticesinde Avrupa ve Amerika’da din eğitimi faaliyetleri okul öncesi dönemden itibaren yapılmaktadır (Kara, 2019: s.3).

Çocuğun din eğitimi konusunda İslam medeniyetine bakıldığında; okul öncesi dönemde din eğitimine başlanmasının önemi, ayet ve hadislerle desteklenmektedir.

⁷ Geniş bilgi için bkz: Frieda Fordham (2019). “Jung Psikolojisinin Ana Hatları” (Çev. A. Yalçınar). Say Yayınları.

Şöyle ki; “Yüzünü doğru bir din olan İslam’a, insanların fıtratına uygun olan dine çevir.”⁸ Mealindeki ayeti kerimede Allah (c.c) ın insan özüne, kendisini bilme ve inanma gücünü yerleştirdiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Hz. Peygamber (S.A.V)’in “Her çocuğu annesi fıtrat üzere dünyaya getirir. Onun bu hali konuşma çağına kadar devam eder. Sonra ebeveyni onu, Hristiyan, Yahudi, Mecusi veya müşrik yapar. Eğer anne baba Müslüman iseler çocuk da Müslüman olur.”⁹ Şeklinde ifade ettiği Hadis-i Şerif’inde de çocuğun doğuştan Allah’ı bilme ve idrak etme potansiyeline sahip olduğu anlaşılmaktadır. İmamı Gazali, İbn Sina, İbn Hazm, İbn Tufeyl gibi İslam düşünürleri de küçük çocuğun doğuştan dini prensipleri anlama kabiliyetine sahip olduğunu, kendisine anlatılanları kabul etmeye hazır ve elverişli olduğunu savunmuşlardır¹⁰ (Ay, 2013: s. 79-84).

Dolayısıyla bireyin hayatında çok önemli bir dönem olan okul öncesi dönemde bilişsel, sosyal, duygusal alanlarının desteklenip geliştirilmesi gerektiği gibi zaten doğuştan sahip olduğu din duygusunun da ihmal edilmemesi gerekmektedir. Çünkü çocuğun bu yaşlarda alacağı din ve değerler eğitimi, yetişkinlik dönemindeki dini ve ahlaki yapısını şekillendirip, bireysel ve sosyal anlamda yaşayabileceği ölçsüzlüğü gidermesinde ve toplumsal kültüre ayak uydurmasında çok önemli etkiye sahiptir. Bu yüzden Peygamber efendimizin döneminden itibaren İslam kültüründe, çocukların üç dört yaşlarından altı yaşlarına kadar devam ettikleri “küttap” ve sıbyan mektepleri yer almıştır. Çocuklar bu mekteplerde hem temel dini bilgileri hem de kalem tutma, çizgi çizme, yazı yazma, matematik ve şiir gibi günümüz okul öncesi eğitimlerini görmüşlerdir. Ülkemizde de sıbyan mektebi, taş mektep ya da mahalle mektebi olarak adlandırılan bu mektepler Cumhuriyet dönemine kadar varlığını sürdürmüştür (Genç, 2019: s. 508-509).

Cumhuriyet döneminde eğitim yatırımları ilköğretime yoğunlaşırken okul öncesi eğitim kurumları ise zamanla tamamen kapatılmıştır. 1974’te gerçekleştirilen

⁸ Rum, 30/45

⁹ Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi, IV, 664. Müellif: Zeynü’-d-din Ahmed b. Ahmed b. Abdi-l-Lâtîfî’z-Zebîdî. Mütercim: Kamil Miras, DİB yayınları, 7. Baskı, Ankara, 1982, s.529.

¹⁰ Gazali, “El Munkızu Min-Ad- Dalâl”, Çev: Hilmi Güngör, Maarif Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1960, s.16;

İbn Sina/ İbn Tufeyl, “Hay Bin Yakzan”, Çev: M. Şerafeddin Yaltkaya- Babanzâde Reşid, Haz: N. Ahmet Özalp, Yapı Kredi Yay, İstanbul, 2010.

Milli Eğitim Şura'sına kadar da bu alanda bir çalışma yapılmamıştır. Günümüz Türkiye'sinde okul öncesi eğitimi 2006 yılı itibariyle zorunlu hale getirilmiştir. Cumhuriyet döneminde din eğitimine ise belli kısıtlama ve yasaklamaların ardından yaş sınırı getirilmiştir. Din eğitimi örgün olarak ilköğretim dördüncü sınıfta başlamaktadır. Bundan dolayı okul öncesi örgün eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim ve materyallerde dini bilgi ve semboller kullanılmamaktadır (Karaca, 2020: s.34).

Aslında 10 Mart 1984 tarih ve 18334 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan anaokulları yönetmeliğinde belirtilen amaçlar arasında “Çocukların vatan, millet bayrak ve insan sevgisinin, manevi değerlere bağlılığın gelişmesine yardımcı olmak” gibi ifadeleri bulunsa da uygulamada değerler eğitimi amaç olarak hedeflenmemiştir. Sadece çocuğun sosyal gelişimine yönelik bazı ahlak kurallarına yer verilip manevi anlamda ise yemekten önce yapılan duada “Bizi koruyan tanrıya dua edelim” ifadesi yer almaktadır. Bu şekilde manevi değerlere bağlılığın çocuklarda tam olarak gerçekleşmesi mümkün değildir (Genç, 2019: s.518).

1.3. DİYANET 4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARI

Ülkemizde yaygın din eğitimi hizmetlerini yürüten Diyanet İşleri Başkanlığı bu eksiliği görüp, 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kur'an kurslarına kaydolma yaş sınırının kaldırılmasıyla harekete geçmiştir (Kara, 2019: s.6). DİB Mayıs 2012 tarihinde, aralarında Kur'an kursu öğretmenleri, yayıncılar, okul öncesi öğretmenleri, pedagog ve akademisyenlerin yer aldığı uzman kişilerle okul öncesi yaş grubunun gelişim düzeyleri dikkate alınarak öğretim programı ve ders materyali çalışmalarına başlamıştır (Acur, 2019: s.29).

1.3.1. Programın Temel Yaklaşımı, Amacı ve Yapısı

Söz konusu Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) geliştirilirken; İlahiyat bilimlerinin verileri doğrultusunda, okul öncesi eğitim programı geliştirme alanındaki yeni yaklaşımlar esas alınmıştır. Buna göre çocukların bilişsel, sosyo-duygusal, dil ve motor gelişimlerini dikkate alınarak öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılabileceği bir program benimsenmiştir. Öğretim programının, ders konularının

sürelerini çocukların gelişim ve ilgilerine göre, sınıfın imkân ve şartlarına göre öğreticinin ayarlayıp düzenleyebileceği esnekliğe sahip olduğu görülmektedir.¹¹

Öğretimde her şeyden önce Allah (c.c) ın, Peygamberimizin ve Kur'an-ı Kerim'in sevdirmesi, çocukların duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilecekleri, kursta olumlu yaşantılar biriktirebilecekleri hoşgörü ortamının sağlanması esas kabul edilmiştir.

Eğitim materyali olarak başkanlık tarafından 4-6 yaş grubu için hazırlanan materyallerin kullanılması esas alınmıştır. Gerek duyulursa MEB okulöncesi eğitimi için hazırlanan programın amaç ve kazanımlarına uygun nitelikli materyallerden de yararlanılabilmektedir.

Programda çalışmamızın konusu olan aile katılımı ile ilgili olarak; Öğreticilerin öğretim programı, hedef ve kazanımları hakkında velileri bilgilendirmeleri, verilen eğitimin devamlılığı ve kalıcılığı için aileyi eğitim sürecine dahil etmenin gerekliliği ile ilgi maddelere yer verildiği görülmektedir.¹² Ayrıca velileri, aile eğitimi talep formu hakkında bilgilendirerek doldurmalarını sağlayıp talep ettikleri eğitimler konusunda müftülükle iletişime geçerek aile eğitimi seminerlerinin verilmesiyle ilgili maddelere de yer verilmiştir.¹³

Programda, 4-6 yaş (48 -72 ay arası) Çocukların, kendi seviyelerinde İslam dininin temel değerleri olan sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet gibi kavramları insan hayatına anlam kazandıran unsurlardan biri olarak fark etmelerini ve İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'i ses ve şekil olarak kendi seviyelerine uygun bir şekilde tanımaları" amaçlanmıştır. Hazırlanan bu program 2013-2014 eğitim öğretim

¹¹Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014: s.6. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr> Erişim, 12.10.2022.

¹² 14.4-6 Yaş Grubu din eğitimi sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2014, s.8. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr> Erişim, 12.10.2022.

¹³ 10.Öğrenci velileri programın genel amaçları, hedef ve kazanımları hakkında mutlaka bilgilendirilir.

14. Öğretici, programın ekinde Aile Eğitimi Talep Formu'nu her bir veliye doldurtur ve Kurs Yöneticisi/Müftülüğü ile iletişime geçerek talep edilen konularda alan uzmanlarınca aile eğitim semineri yapılmasını sağlar. Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2022 s.5-6-7. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr> Erişim, 16.10.2022.

yılında uygulamaya konulmuştur.¹⁴Böylece okul öncesi din ve değerler eğitimi, yaygın din eğitimi kapsamında resmiyet kazanmıştır.

Programın uygulanmasında haftalık ders ve kredileri esas alınmaktadır. Şöyle ki; Haftada 25 saat uygulanacaksa haftanın 5 günü ve günde 5 saat olacak şekilde, 30 saat uygulanacaksa 5 gün ve günde 6 saat olarak uygulanacak şekilde planlanmaktadır.¹⁵

Tablo 1. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı.

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURLARI ÖĞRETİM PROGRAMI (Yarım Gün)			
ALTERNATİF-1 (Haftada 25 Saat)	ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ	TOPLAM KREDİSİ
	Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	25	25x2=50
	Dini Bilgiler Alanı	5	5x32=160
	Değerler Eğitimi Alanı	5	5x32=160
	Kur'an-ı Kerim Alanı	5	5x32=160
	Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	5	5x32=160
	Beslenme ve Temizlik Alanı	5	5x32=160
ALTERNATİF-2 (Haftada 30 Saat)	ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ *	TOPLAM KREDİSİ
	Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	30	30x2=60
	Dini Bilgiler Alanı	7	7x32=224
	Değerler Eğitimi Alanı	8	8x32=256
	Kur'an-ı Kerim Alanı	5	5x32=160
	Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	5	5x32=160
	Beslenme ve Temizlik Alanı	5	5x32=160

¹⁴Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2022 s.4.

¹⁵ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 2022 s.10.

4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURLARI ÖĞRETİM PROGRAMI (Tam Gün)		
ALAN ADI	HAFTALIK KREDİSİ	TOPLAM KREDİSİ
Kursa Uyum Süreci (2 Hafta)	60	60x2=120
Dini Bilgiler Alanı	10	10x32=320
Değerler Eğitimi Alanı	15	15x32=480
Kur'an-ı Kerim Alanı	10	10x32=320
Tamamlayıcı Kazanımlar Alanı	10	10x32=320
Beslenme ve Temizlik Alanı	15	15x32=480

Hazırlanan bu program çerçevesinde, materyal olarak öğretici kitabı hazırlanmıştır. Kitap, her bir ünite için aktif öğrenmeyi sağlayan hikâye, drama, oyun gibi çeşitli etkinlik örnekleri içermektedir. Etkinlikler çocukların sosyal, dilsel, duygusal, bilişsel vb. gelişim alanlarını desteklemekte ve öğretmenlere kendi etkinliklerini düzenlemek için fikir vermektedir. Öğretici kitabında; Allah'ı tanıyorum, Peygamberimi seviyorum, kitabımı seviyorum, dinimi seviyorum, dini mekanlarımızı seviyorum başlıklarıyla temel dini bilgilere yer verilmiştir. Aynı şekilde şükür dua, sabır, iyilik, yardımlaşma, adalet, sorumluluk başlıklarıyla değerler eğitimine ve Kur'an alfabesi, sûre ve dua ezberlerine yer verilmiştir. Bu alanlarla ilgili programda yer alan bütün kazanımlar için farklı etkinlikler hazırlanmıştır. Ayrıca bu etkinlikleri pekiştirecek, sürece veliyi de dâhil edecek performans ödevlerine yer verilmiştir. Öğretici kitabına ek olarak bu kitapta yer alan etkinliklere paralel bir öğrenci etkinlik kitabı da hazırlanmıştır (DİB, 2018).

Bunlarla birlikte başkanlık tarafından “Tahin ile Pekmez” ve “Adım Adım İyilik” adıyla içeriğinde hem değerler eğitimini pekiştirici etkinliklerin olduğu hem de okula hazırlık etkinliklerinin yer aldığı eğitim setleri hazırlanmıştır.

DİB'nin 2022 de hazırladığı 4-6 Kur'an Kursları öğretim programında 2018 yılında hazırlanan programa göre birkaç yeniliğin olduğu görülmektedir. Buna göre daha önce programda “Dini Bilgiler 1 ve Dini Bilgiler 2” olarak yer alan dersler, değerler eğitimi ve dini bilgiler dersi olarak iki farklı alana ayrılmıştır. Öğretici kitabı 1 değerler eğitimi, öğretici kitabı 2 de dini bilgiler dersi olarak işlenmektedir. Yeni programda Dini Bilgiler, Değerler Eğitimi ve Kur'an'ı Kerim derslerinin yanına okula hazırlık alıştırmalarının yer aldığı “Tamamlayıcı Kazanım” dersi eklenmiştir. Bu

derste MEB'in El Ele seti kullanıldığı gibi Adım Adım İyilik, Tahin ile Pekmez veya başkanlık tarafından uygun görülen eğitim setleri kullanılabilir (DİB, 2022).

İKİNCİ BÖLÜM

2. 4-6 YAŞ GRUBU DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ÖNEMİ VE AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ

2.1. AİLENİN TANIMI VE ÖNEMİ

Aile: “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük sosyal birimdir” (TDK).¹⁶ Bu bakımdan aile, birey ve toplumları etkisi altına alan ve bunların sağlıklı bir şekilde varlıklarını devam ettirmesinde çok önemli işlevleri olan bir kurumdur. Aile olmadan toplum ve devletin varlığından söz edilemediği gibi aile kurumunda olumsuz değişim ve bozulmalar meydana geldiğinde sağlıklı bir toplumdaki da söz etmek mümkün değildir. Dolayısıyla aile gerek bireysel gerek toplumsal anlamda çok önemli sorumluluk ve görevleri olan bir kurumdur.

Aile kurumunun birey ve toplum açısından önemini ortaya koyan birçok işlev ve fonksiyonundan söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki sosyo-biyolojik işlevidir. Şöyle ki; insanın yaratılıştan getirdiği üreme ve neslini devam ettirme ihtiyacı aile kurumu ile hem dini hem de yasal anlamda meşruiyet kazanmaktadır. Böylece aile kurumu, kadın erkek ilişkilerinde meydana gelebilecek ahlaki kaosun önünde önemli bir set oluşturmaktadır (Tatar, 2013: s.48).

Ailenin bir diğer işlevi de sosyolojik işlevidir. Aile, toplumun en küçük sosyal birimi olarak bireyi topluma hazırlar. Birey, doğuştan üyesi olduğu aile bireyleri ile etkileşime girerek ve onları taklit ederek sosyalleşme sürecine girer (Eğmez, 2008: s.10). Anne baba ve çocuklardan oluşan bu kurumda aile üyelerinin birbirine karşı yasalarla belirlenen temel görevleri olduğu gibi toplumun değer yargıları, gelenek ve görenekleri ve dini değerlerinin yaşanması ve aktarılması gibi çok önemli bir işlevi daha vardır. Çocuğun hayata hazırlanması ve topluma uygun iyi bir insan olarak yetişmesi aile çevresiyle gerçekleşir. Aynı şekilde çevreye karşı saygı ve sorumluluk

¹⁶ (TDK). <https://sozluk.gov.tr>. Erişim: 21.06.2023.

duygusu, insan sevgisi, koruma ve sahip çıkma duygusu ailede yeşerir. Bu bakımdan aile, kültür aktarımının gerçekleştiği en etkili eğitim kurumu olarak kabul edilmektedir (Özdemir, 2002: s.113-116).

Ancak çocuğun sosyalleşmesinde ailede yaşatılan kültürel değerlerin özellik ve yoğunlukları da çok önemlidir. Çünkü çocuklar duyduklarından ziyade gördüklerini ve en çok maruz kaldıkları davranışları model alır ve çevresine sergiler. Bu nedenle aile, kültürel değerleri ancak kendi içinde yaşayarak çocuğa benimsetebilir. Bu konuda Mevlana'nın, "alem bir dağa benzer, iyi ve kötü olarak ne söylersen aynını dağdan işitirsin. Ben iyi söyledim de dağ kötü cevap verdi der ve zannedersen ki bu imkansızdır. Çünkü dağda bülbül öttüğü zaman oradan eşek sesi gelmesi mümkün olamaz" sözü manidardır. Örneğin ailede sevgi, saygı, merhamet, paylaşma gibi değerler nasihat ediliyor fakat yaşantı olarak pek bir örnek yoksa ya da ailede kavg, küslük, yalan, saygısızlık gibi olumsuz davranışlar daha çok görülüyorsa o zaman çocuğun yaşantı olarak en çok gördüğü ve maruz kaldığı davranışları benimsemesi kaçınılmaz olmaktadır (Yıldırım, 1997: s.124).

Ailenin psikolojik ve duygusal fonksiyonu da bireyin hayatında oldukça önemlidir. Çünkü aile, bireyin sadece biyolojik varlığını kazandıran bir kurum değildir. Bununla beraber sevm, ait olma, bağlanma, korunma, güvenme gibi insan olmanın nitelikleri de en iyi şekilde aile ortamında kazanılır. Eşler aile kurarak yalnızlıktan kurtulup duygusal anlamda birbirilerini tamamlarken diğer yandan anne baba olduklarında çocuklarına karşı yoğun şefkat ve merhamet duygusu yaşarlar. Ona güvenli bir ortam oluşturarak korumaya çalışırlar. Davranışlarıyla örnek olurlar. Belli kurallar koyarak doğruyu ve yanlış ayırt etmesini sağlarlar. Yeteneklerinin gelişmesinde yardımcı olacak ortamı hazırlar ve destek olurlar. Böylece aile, çocuğun benlik yapısının oluştuğu, kişiliğinin şekillendiği, ruhsal eğilim ve davranışları elde ettiği bir kaynak haline gelir. Aile ortamında duygusal tatminliğe ulaşan çocuğun benliği olumlu yönde şekillenir. Yani ailesi tarafından sevgi ihtiyacı karşılanan, saygı duyulan, anlaşılan, kendini ifade etmesine izin verilen çocuk duygusal olarak beslenmiş olur. Böylece çocuk ve ebeveynleri arasında güvenli bir bağ oluşmuş olur. Bu durum çocuğun sosyal ortama uyum sağlama ve iletişim kurma gibi birçok açıdan sosyal hayatını olumlu etkilemektedir. Ancak ebeveynine duygusal olarak bağlanamayan ve güvenemeyen çocuklar, ya da bir şekilde aile ortamından yoksun

büyüyen çocukların ise tüm imkanların sağlanmasına rağmen yine de kişilik gelişimi açısından eksik kaldıkları ve sosyal hayatlarında zorlandıkları uzmanlar tarafından dile getirilmektedir (Hökelekli, 2004: s.41-43).

Ailenin en önemli fonksiyonu ise eğitim ve şahsiyet oluşumuna etkisidir. Sağlıklı ve ideal bir toplum yapısının ilk basamağı ailedir. Çünkü aile kültürel değerlerin koruyucusu, taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Kültürel değerler arasındaki dini değerler, birey ve toplumun olumlu yönde şekillenmesinde çok önemli bir yere sahip olup eğitimi de ilk olarak aile ortamında başlar. Bundan dolayı İslam dini aileyi, dini değerleri yaşamak ve çocuklarına aktararak hayatlarında uygulamaları yönünde rehberlik etmesi konusunda sorumlu tutmaktadır (Özkan, 2011: s.15-16).

Bireyin kişiliğinin oluşmasında önemli bir zaman olan ilk çocukluk yılları, çocuğun en fazla ailesiyle zaman geçirdiği yıllardır. Bu yıllarda ailesinden taklit ve gözlem yoluyla aldığı ahlak ve terbiye ile, varlığının özünü biçimlendirir ve geliştirir (Apaydın, 2001: s.321-324). Çocuk aile üyeleri içinden genelde anne babayı model olarak seçer. Onların olumlu ya da olumsuz davranışlarını özümser. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı, onun ruhsal ve sosyal gelişimini etkilemektedir. Eğer çocuk karşılıklı sevgi saygının yaşandığı huzurlu bir aile ortamında büyüyorsa dini duyguları o oranda uyanır ve gelişir. Aynı şekilde dini değerler, aile içinde model teşkil edecek derecede yaşanırca çocuğun hayatında o denli derin etkiler bırakmaktadır (Özdemir, 2002: s.113-116).

Yukarıda açıklanan aile ve işlevleri şu şekilde özetlenebilir.

1. Belli davranış kalıplarının taklit edildiği ve öğrenildiği ilk eğitim kurumu olması,
2. Toplumun diğer kurumlarından temin edilemeyecek ve yeri doldurulamayacak duygusal tatmini sağlaması,
3. Kişiliğin şekillenmesinde ve inşasında belirleyici olması,
4. Yeni katılan fertlerin topluma adaptasyonunu ve sosyalleşmesini sağlaması,
5. Toplumun en küçük sistemli, sosyal yapısını oluşturması,

6. Sosyal yapının temel taşı konumunda olup, toplumun ve gelecek nesillerin karakterini belirleyici olması,

7. Kendi toplumunun kültürel değerlerini koruyabilmesi ve kendinden sonraki nesle aktarabilen bir sosyalleştirme mekanizması olması,

8. Gelecek nesli temsil eden çocuklara etkisinin çevresine nispetle sürekli ve kalıcı olması (Özkan, 2011: s.16).

Ailenin çocuğun gelişiminde bu kadar önemli olması, 4-6 yaş eğitim programında aile katılımlarına ve etkinliklerine yer verilmesine ortam hazırlamıştır. Programda; çocuğun okulda öğrendiği dini ve değerler eğitiminin devamlılığının sağlanması ve aile ortamında gözlemlenerek daha iyi pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu yüzden programda öğretmenler, eğitim süresince aileler ile iletişim halinde olması ve aileleri eğitimin bir parçası haline getirmeleri konusunda yönlendirilmektedir.

2.2. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ÖNEMİ

2.2.1. Değer Eğitimi Açısından Anne-Babanın Sorumluluğu

Çocuğun her türlü bakımı ve tüm ihtiyaçlarının karşılanması anne ve babanın sorumluluğundadır. Bununla beraber dini eğitimi, milli ve manevi değerlerin kazandırılması, ahlaki olarak terbiye edilip yetiştirilmesinden de anne ve baba sorumlu tutulmuştur. Türk medeni kanununun 340 ve 341. maddelerine bakıldığında konuyla ilgili şu ifadeler yer verildiği görülmektedir. “*Ana ve baba, çocuğu olanaklarına göre eğitirler ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlar ve korurlar. Çocuğun dinî eğitimini belirleme hakkı ana ve babaya aittir. Ana ve babanın bu konudaki haklarını sınırlandıracak her türlü sözleşme geçersizdir. Ergin, dinini seçmekte özgürdür*” (TMK).¹⁷

Bu konuyu dini açıdan ele aldığımızda ise; İslam dinine göre eş seçiminden başlayarak çocuğun anne karnındaki süreç de dahil olmak üzere onun bakımı, korunması ve terbiye edilip yetiştirilmesi anne ve babanın görevidir. Müthiş bir potansiyel ile dünyaya gelen çocuğun yetiştirilmesi konusunda Allah (c.c), anne ve

¹⁷ (TMK). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>. Erişim, 12.12.2022.

babaları kendi tercihlerine bırakmayıp bu konuda sorumlu tutmuştur.¹⁸ Kur'an-ı Kerimde çocukla ilgili olarak anne babaya verilen bir "nimet, göz aydınlığı"¹⁹, dünya süsü" şeklinde ifadelere yer verildiği gibi "imtihan vesilesi"²⁰ olarak da ifade edildiği görülmektedir. Anne ve baba eğer evlatlarını iyi terbiye edip güzel ahlak ile şekillendirirse o çocuklar anne baba için bir nimettir. İyi bir ahlak ve değer bilinci ile yetişen çocuk ana babasına, vatanına, milletine karşı da hayırlı bir evlat olur. Çünkü bedensel olgunlukla beraber manevi yönü de beslenmiş ve ruhsal olgunluğa ulaşmış bir birey, ailesine, toplumuna ve kendisine karşı sorumluluklarının bilincinde olur. Bunun tam aksine ana babası tarafından manevi yönü ihmal edilmiş, ahlaki değerlerden uzak yetiştirilmiş bir çocuk ise büyüdüğünde ana babası ile, yaşadığı toplum ile iyi bir bağ kurmakta zorlanır. Bu durum onun anlam boşluğuna düşmesine sebep olur. İçinde bulunduğu bu boşluğu da isyan ve yanlış davranışlar ile doldurmaya çalışır. Böyle bir çocuk, kendisiyle ilgili en önemli görevini yerine getiremeyen anne baba için zor bir imtihandır (Karışman, 2010: s. 25-27; Kılıç, 2012: s. 27-28; Özdemir, 2019: s. 315-317; Çın, 2020: s.55).

Aile, bireyi yetiştiren, onun dini ve ahlaki kimliğini oluşturan ve topluma kazandıran en temel kurumdur (Erkuş, 2012: s. 25). Çocuğun dini ve ahlaki kimliğinin oluşumunda ailenin etkisine geçmeden önce fitrat konusuna kısaca değinmek gerekir. Çünkü fitrat dini kimliği ve ahlaki kişiliği oluşturan ilk unsurdur. Fitrat; "fatr" kökünden mastar olup lügat manası; "yaratılış terkip, bir şeyi ilk defa ve örneksiz yaratmak, ilk defa icat etmek" anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise fitrat; Allah'ın insanlarda yarattığı, Allah'ı tanıma ve bilme istidadı, dini kabule müsait bir yaratılıştır. Fitrat aynı zamanda "yapı, tabiat, mizaç, âdetullah, doğal eğilim, huy, cıbilliyet, istidat, içgüdü ve karakter" karşılığı olarak da anlaşılmıştır. Bu yönüyle fitrat, insanın doğuştan getirdiği özü ifade etmektedir. Dolayısıyla bu öz, bireyin kendini gerçekleştirmek ve sağlam bir şahsiyet kazanmak için doğuştan getirdiği bir potansiyeldir. Bu konu Kur'an-ı Kerimde şu şekilde ifade edilmektedir. " *Rasûlüm!*

¹⁸ "Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyunuz" (Tahrim, 66/6).

¹⁹ "Ve onlar; Ey Rabbimiz! eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle diyenlerdir". (Furkan, 25/74). "Firavun'un karısı şöyle dedi: Bana da sana da göz aydınlığı olacak bir çocuk! Sakın onu öldürmeyin". (Kasas, 28/9).

²⁰ Ve bilin ki mallarınız ve çocuklarınız sizin için ancak bir sınamadır. (Haktan ve hayırdan ayrılmayanlar için) Allah'ın yanında büyük bir mükafat vardır. (Enfal, 28/8).

Sen yüzünü hanif olarak dine (Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmış ise ona çevir.) Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (Rum, 30/30). Burada anne babaya düşen sorumluluk, çocuğun fitratını iyi okumak ve başta kendileri olmak üzere aile ortamını onun fitratına uygun olarak tasarlamaktır. Çocuğun doğuştan getirdiği inanma ve kendini gerçekleştirme potansiyeli aile tarafından ihmal edilip desteklenmezse çocuk, maruz kaldığı kültür ve eğitim durumlarına göre şekil almaktadır. Eğer çocuğun içinde bulunduğu çevrenin kültürü fitrata uygun olmayan unsunlar barındırıyorsa, çocuğun kişiliğini belirleyen özelliklerin hiç ortaya çıkmamasına veya bozuk şekillenmesine neden olabilmektedir. Bu durumun bireyin ilerleyen yaşlarında tam gelişmemiş bir kişilik yapısı ve kendini değersiz hissetme gibi problemleri yaşamasına neden olacağı ileri sürülmektedir (Kılıç, 2012: s.24-27).

Tongar, (2015) “Fıtrat Pedagojisi” kitabında çocuk terbiyesinde Kur'an metoduna işaret etmiş ve anne babaların öncelikle çocuğun fitratını iyi okuması gerektiğini ifade etmiştir. Fıtrat okumayı, çocuğun yaşına göre gelişim özelliklerinin bilinmesi ve çocuğun doğuştan getirdiği mizaç özelliklerinin keşfedilip o minvalde hareket edilmesi olarak açıklamaktadır. Tongar bu konuda; her çocuğun farklı bir fitrat programı ile yaratıldığını ifade etmektedir. Örneğin; kimi çocuğun utangaç mizaçta olduğunu ve kendini ifade etmekten utanabileceğini, kimi çocuğun cesur mizaçta olup yabancı ortamlarda bile sıkılmadan kendini ifade edebileceğine dikkat çekerek çocukların bu fitrî özelliklerine saygı duyulup ona göre eğitilmesinin gerektiğini açıklamaktadır. Konu ile ilgili Peygamberimizden (s.a.v) örnekler vererek O'nun etrafındaki çocuk, genç ve yetişkin yaşlardaki sahabelerin her birine yaşlarına uygun olarak onların anlayacağı dilden konuşup davrandığı gibi her birinin mizacında var olan olumlu özelliklerini yücelttiğini, bulunmayan özelliklerden dolayı da asla onları kınamadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla Tongar, anne ve babalara öncelikle çocuğun fitratını keşfetmelerini daha sonra kazandırmak istedikleri olumlu davranışların anlatıcısı değil yaşayıcısı olmakla sorumlu olduklarını ifade etmektedir (Tongar, 2015: s.20-32).

Fıtrattan sonra çocuğun dini ve ahlaki kişiliğini etkileyen hatta en önemli olan unsur ailedir. Aile çocuğu iyi bir insan olma yolunda ilk yönlendiren ve mensup olduğu toplumun inanç ve değerlerini kazandıran kurumdur. Psikoloji ve sosyoloji alanında

yapılan çalışmalarda aile ile dini değerler arasında güçlü bir bağ olduğu tespit edilmiştir (Ay, 2013: s. 127), (Aydın, 1996: s.213). Çünkü aile ortamı dini ve ahlaki açıdan çocuk için çok önemli pratikler sunmaktadır. Bununla beraber çocuğun kişiliğinin niteliğini de etkilemektedir. Aile ortamında bireyler birbirine değer veriyor, saygı duyuyor, güveniyor ve birbirine karşı sevgi ve merhametle yaklaşıyorsa çocuk için bu aile ortamı doğuştan gelen potansiyellerini besleyip geliştirmek için olanakların sunulduğu bir eğitim kurumu olmaktadır. Dolayısıyla çocuğun dini ve ahlaki kişiliğinin şekillenmesi; anne ve babaların kişilik özellikleri, bilgi düzeyleri, birbiri ile olan uyumu ve dini yaşantıları ile doğru orantılıdır. Çocuğun yanında örneğin yalan söyleniyorsa, yüzüne karşı iltifatlar yapılan bir akrabanın arkasından eleştiriler yapılıyorsa, aile büyüklerine karşı saygısız davranışlar sergileniyorsa, çevre ve doğa hassasiyeti gösterilmiyorsa çocuğa her ne kadar söylem olarak belli öğütler verilse de çocuk gördüklerini model almaktadır. Çocuğun ailesinden öğrendikleri onun okul hayatını, arkadaşlık ilişkilerini meslek hayatını etkilemektedir. Okullarda ahlak eğitimi verildiği halde toplumda hırsızlık, dolandırıcılık, yalancılık, çıkarıcılık gibi olumsuz davranışların görülmesinin temelinde ailede sadece öğütlenen ancak yaşam tarzı haline getirilmeyen değerler gerçeğini ortaya koymaktadır (Çakır, 2019: s. 8-10; Kılıç, 2012: s.28-29; Özkan, 2011: s.18-20).

Tavukçuoğlu, (2002) okul öncesi dönemde çocuğun taklit ve benzemeye çalışarak öğrendiğini ve bu konuda da kendisine en yakın gördüğü, kendileri ile duygusal bağ kurduğu ve en sevdiği anne ve babasına benzemeye çalıştığını ifade etmektedir. Okul öncesi döneminin dini ve ahlaki kişilik gelişimi açısından ihmal edilmemesi gereken çok önemli bir dönem olduğunu ve anne babaların bu dönemde çok duyarlı olmaları gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu dönemde dini ve ahlaki açıdan çocuk ihmal edilirse sonraki yaşlarını da etkilemektedir. Manevi eğitimi ihmal edilen çocuğun ileriki yaşlarında olumsuz tutum ve davranışlar sergilemesinin kaçınılmaz olacağını ortaya koymaktadır (Tavukçuoğlu, 2002: s. 55-57).

Anne ve baba, çocuğun şahsiyetinin şekillenmesinde en etkin mühendislerdir. Çünkü aile ortamında anne baba sevgi ve şefkatiyle çocuğun duygusal ihtiyacını karşılarken diğer yandan sahip oldukları değer yargıları yaşantılar yoluyla çocuğuna aşılar. Özkan tarafından yapılan araştırmada çocuğun ahlakının gelişmesinde anne ve babanın özellikle de annenin etkisinden bahsederken bu konuda yapılan bilimsel

araştırmalara dikkat çekilmektedir. Bu araştırmalarda; çocuğa verdiği sevgi, ilgi ve güven duyguları ile çocuğun kişilik gelişiminde çok önemli bir alan olan duygusal ve manevi gelişim açısından ebeveynin önemine yer verildiği görülmektedir. İyi bir annenin yüz öğretmene bedel olduğuna vurgu yapılırken belli nedenlerden dolayı anne babaların özellikle de annenin çocuğun hayatında olmaması, çocuğun sosyal ve manevi kopukluk yaşayacağı, kendiyile ve çevresiyle barışık olamayan bir birey olacağı ifade edilmiştir. Hatta ikinci dünya savaşında anne ve babalarını kaybeden ve yetiştirme yurtlarında büyütülen çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada en iyi eğitimciler tarafından yetiştirilmelerine rağmen ve her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasına rağmen çocuklarda gelişim bozukluklarının görüldüğü tespit edilmiştir. Bir başka araştırmada ise sosyal sorunlar yaşayan, bunalım ve intihar girişimlerinde bulunan bireylerin büyük bölümünde küçük yaşta annelerini kaybettikleri saptanmıştır (Özkan, 2011: s.18-20).

2.2.2. Ailede Değer Eğitiminin İlkeleri

Her anne ve baba elbette çocuğunun bu dünyada sağlıklı ve müreffeh bir hayat sürdürmesini ister. Çocuklarının yetenek ve becerilerinin geliştirileceği en iyi okul ve en iyi öğretmen arayışlarına girmeleri, bu konuda her türlü imkanlarını seferber etmeleri oldukça doğaldır. Ancak anne ve babaların sarfettiği bu çaba, çocuğun bu dünyada ortalama kırk-elli yılını kapsayabilmektedir. Anne ve babalar çocuklarının bu dünya hayatını inşa etmekle sorumlu olduklarından daha fazla onun kişiliğinin inşası ile sorumludur. Bundan dolayı anne ve babalar, çok iyi imkanlar vaat eden mesleklere sahip olabilmesi adına çocuklarının bilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi için bir arayışa girdiği gibi çocuğun hayatın anlamını, yaratılış amacını ve karakterini keşfedebilmesi için de öncülük etmesi gerekmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun tertemiz mayasına manevi değerler ekerek, onun şuurlu bir birey olarak yetişmesinde rehberlik etmeleri çok önemlidir (Kalpakçı, 2022: s. 5-9).

Manevi değerler açısından çocuğun ilk mektebi kabul edilen ailede, değer eğitimi verilirken anne ve babaların dikkat edeceği hususlar olduğu gibi uygulayabileceği belli metot ve ilkeler vardır. Bunları şu şekilde maddeler halinde ifade etmek mümkündür:

2.2.2.1. Sevgi İle Yaklaşmak

Sevgi: “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur” (TDK). Çocuğun ilk olarak anne ve babasıyla deneyimlediği sevilme ve sevmeye duygusu, ebeveyn açısından çocuğa olumlu davranışların kazandırılmasında kullanılabilecek en etkili yöntemdir. Çünkü sevilme, güvenme ve himaye altında olma duyguları çocuğun duygusal anlamda en temel ihtiyaçlarıdır. Çocuğun bu duygusal ihtiyaçları ailesi tarafından karşılandığında çocukta da sevmeye, merhamet duyma ve güvenme duyguları beslenip gelişir. Değer eğitimi açısından ele aldığımızda ise; çocuklar kendisini sevgi ve şefkatle büyüten anne babalarına karşı meyleder yani çocuk da onları sever, onlara bağlanır ve onlar gibi olmaya çalışır. Anne ve baba ahlaki bir davranışı kazandırmak istediğinde çocuğa sevgi temelli yaklaşırsa çocuk o davranışı hemen içselleştirir. Çünkü çocuklar kendisini mutlu eden şeye meyleder ve sevildiğini bildiği kişilerden bir şeyler öğrenir. Bunun aksine baskıcı ve sert bir tutum tercih edilerek bir davranış kazandırılmaya çalışıldığında ise, bunun sadece bir zaman kaybı olduğu bu günümüze kadar tecrübe edilmiş bir durumdur (Tatar, 2013: s.71-75).

Anne babası tarafından dengeli ve düzenli olarak sevgi duygusu hissettirilen çocuk, duygusal tatmine ulaştığı için her zaman yeni bir şeyler öğrenmeye hazır olmaktadır (Serinsu, 2019: s. 23). Ailesiyle güçlü bir sevgi bağı kuran çocuk hatalı bir davranış sergilediğinde, anne babasının bir bakışı, kısa bir nasihati ona yeterli gelmektedir. Çünkü çocuk çok sevdiği anne ve babasının üzmemek istemez. Bununla beraber çocuk, ailesinden öğrenip deneyimlediği sevgi, şefkat ve güven duygularını kendi dünyasında geliştirerek çevresine yansıtır. Etrafına sevgi ile bakar ve ona göre de muamele eder. Mesela birini kırdıysa özür diler. Bir şeye zarar verdiyse tazmin eder. Çevresindeki canlı cansız her şeye karşı duyarlı olur. Dolayısıyla anne ve babaların değerler açısından ideal bir çocuk yetiştirmelerinin yolu sevgiden başlamaktadır (Çakır, 2019. S.10-13).

Aydın’a (1996) göre aile içinde güven ve sevgi değeri hakimse, çocuk ailesindeki bu güven ve sevgiden yeterince beslendiyse, dışarıdan çocuğun şahsiyetine zarar verecek olgulardan çocuk etkilenmez. Çünkü çocuk ailesine duyduğu güvenle, yaşadığı her türlü sorunu ailesi ile rahat paylaşabilir. Ne olursa olsun her koşulda ailesinin onu koruyup kollayacağını öğrenmiştir (Aydın, 1996: s.213).

Doğan'a (2018) göre çocuk, annesi ve babasına karşı duyduğu sevginin karşılığını hissettikçe sevgi değerini geliştirebilir. Bundan dolayı aile içinde çocuğa sevildiğini söylemek, ona ilgi göstermek, birlikte zaman geçirmek ve ona karşı daima güler yüzlü olmak çocuktaki sevgi değerinin gelişmesine ve onun hayatında anlamlı bir yer bulmasına sebep olacaktır. Eğer çocukluk döneminde ailesi tarafından sık sık olumsuz söylem ve yıkıcı eleştirilere maruz kalırsa ve bundan dolayı ihtiyaç duyduğu sevgiyi ailesinden bulamazsa ileriki yaşlarında o sevgi boşluğunu yanlış kişilerde arama girişimine girebilmektedir (Doğan, 2018: s. 159).

Özdemir (2002) ise ailedeki sevgi dilini dini değerler açısından ele alarak ailedeki sevgi temelli yaklaşım ve söylemlerin çocuğun Allah ile kuracağı bağı etkilediğine dikkat çekmiştir. Şöyle ki; mesela çocuğa yalan söylersen Allah yakar, söz dinlemeyen çocukları Allah hiç sevmez, annesini üzen çocukları Allah cehenneme atar gibi olumsuz ve bir o kadar korkutucu söylemler, hem kazandırılmak istenen davranışın sekteye uğramasına neden olmakta hem de çocuğun zihninde yakan yok eden bir Allah tasavvurunun oluşmasına neden olmaktadır. Bunun aksine; doğruyu söyleyenleri Allah çok sever, oyuncaklarını arkadaşıyla paylaşan çocuklar Allah'ın en sevdiği çocuklardır, hayvanlara güzel davranan çocukları Allah korur ve sever şeklinde olumlu ifadeler kullanıldığında ise çocukların Allah'a güvenmesine ve sevgiyle O'na yönelmesine sebep olmaktadır (Özdemir, 2002: s.125-127).

2.2.2.2. Eğitici ve Öğretici İlişkiler Kurmak

Çocuğun karakteri, altı yaşına kadar olan süreçte anne babası ve diğer aile bireylerinin tutum ve davranışlarına göre şekillenir. Çünkü bu süreçte çocuğun ailesiyle kurduğu duygusal bağ neticesinde, ailenin sözlü söylemlerinden ziyade tutum ve davranışları çocuk üzerinde daha etkilidir. Ailenin dengeli ve tutarlı davranışlarıyla çocuğun öz güven, özerklik, yardımlaşma, paylaşma gibi duyguları olumlu yönde gelişim sağlar (Cebeci, 2015: s.230-231).

Okul öncesi dönemde çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir yer tutan anne baba tutumlarını Aydın (2003) şu şekilde kategorize etmiştir:

a. İlgisiz Anne Baba Tutumu: Bu tutumu sergileyen anne babalar çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarına duyarsız ve ilgisizdir. Çocuğun yetişmesi terbiye edilmesi şansa bırakılmıştır.

b. Baskıcı Anne Baba Tutumu: Bu tutumda olan anne ve babalar çocuğu sürekli eleştiren, onun hiçbir yaptığını beğenmeyen, çocuğun üzerinde aşırı bir baskı oluşturan ebeveynlerdir.

c. Aşırı Serbest Anne Baba Tutumu: Böyle anne babalar ise çocuğun hiçbir davranışına müdahale etmeyip çocuğun kendi doğru ve yanlışlarını deneme yanılma ile bulmasını beklerler.

d. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu: Çocuğun çevresini keşfetmesini engelleyecek kadar onu aşırı kollayan hatta yeri geldiğinde çocuğa ait sorumlulukları bile kendileri yapan anne baba tutumudur.

e. Aşırı Dengesiz ve Tutarsız Anne Baba Tutumu: Aile değerleri ve kurallarının net olarak belirlenmediği yerine göre değişkenlik gösterdiği bir aile ortamıdır. Böyle bir ailede kimi zaman ebeveynlerden birinin izin verdiğine diğeri yasaklayarak çocuğun bocalamalar yaşanmasına neden olunmaktadır.

f. Dengeli Anne Baba Tutumu: İdeal anne baba tutumu olarak kabul edilen bu tutuma sahip ebeveynler, öncelikle kendi aralarında tutarlıdır. Ailede çocuklar da dahil herkes sorumluluklarının farkındadır. Çocuklarının kişiliğine saygılı, onu destekleyen ve özgürlük tanıyan, olumlu davranışlarında onu takdir eden, olumsuz davranışlarında ise azarlayıp aşağılamak yerine durumu telafi edecek fırsatlar tanıyan anne babalardır (Aydın, 2003: s. 128-129).

Çın, (2020) anne baba tutumlarını çocuğun dini gelişimi ve eğitimi açısından değerlendirmiş, anne baba tutumlarının bu konudaki etkisine dikkat çekmiştir. Çın'a göre baskıcı tutum sergileyen anne baba, çocuğun ilgi ve isteklerini önemsemeden korkutma ve zorlama yöntemi ile eğitmeyi tercih etmektedirler. Ancak onların bu tutumu, çocuğun dini ilgisinin azalmasına ve zorla kazandırılmak istenen dini davranış ise çocukta içselleşmediği gibi zamanla karşıt tepki oluşturmaya neden olmaktadır. Aşırı koruyucu bir aile ortamında yetişen bir çocuk ise kendi özerkliğini kazanamadığı

için bağımlı bir kişilik geliştirir. Onun bu durumuna dini gelişimi açısından bakıldığında, kendi aklı ve duygularıyla özünü kavrayamadığı, başkalarının telkinlerine bağlı ve taklide dayalı bir din anlayışı geliştirmektedir. Bu durumda çocuğun kendi dünyasında anlamlandıramadığı bir dini değeri, kalıcı olarak davranışa dönüştürmesi de pek mümkün görülmemektedir. Aynı şekilde ilgisiz veya aşırı serbest aile tutumlarında da çocuğun dini ve ahlaki kişiliği olumsuz yönde etkilenmektedir. Çocuğun dini ve ahlaki yönden yetiştirilmesinde en başarılı aile tutumu karşılıklı hoşgörü ve güvenin hâkim olduğu, çocuğun ilgi ve isteklerinin dikkate alındığı, sağlıklı iletişim diline sahip dengeli anne baba tutumudur. Böyle bir ailede çocuk, dini değerleri içselleştirme imkânı bulduğu için ileriki hayatında kalıcı olarak davranışa dönüştürebilmektedir. (Çın, 2020: s. 56-57).

Ezerbolatoğlu (2022) ise anne babanın çocuğuna karşı aşırı tavizkar davrandığında çocukta oluşabilecek sınır tanımazlığa dikkat çekmektedir. Şöyle ki; anne ve baba çocuğuna duyduğu aşırı sevgiden dolayı değer merkezli değil de çocuk merkezli yetiştirme tarzını tercih ederek onun her istediğini koşulsuz yerine getirirlerse zamanla çocuğun inanca ve toplumsal değerlere ters düşecek talepleri ile de muhatap olabilirler. Bu nedenle anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken onlara duydukları sevgiyi çok iyi dengede tutmalı, duygusal zaafa dönüştürmemelidirler (Ezerbolatoğlu, 2022: s.16-17).

2.2.2.3. Model Davranışlar Göstermek

Okul öncesi dönemde çocuğun öğrenmeleri taklit yoluyla olur. Bu nedenle ailede kazandırılmak istenen değer ve ahlaki davranışlar konusunda anne ve babalar nasihat ve öğütten ziyade görsel modeller sunmalıdırlar (Cebeci, 2015: s. 234). Dini gelişim açısından bakıldığında 0-6 yaş arası “taklit” dönemidir. Bu dönemde anne babalar kal ile değil hal ile rehber olmalıdır. Çocuğa kazandırmak istedikleri bir ahlaki değerini satıcısı değil bizzat taliplisi yani canlı örneği olmalıdırlar (Tongar, 2021: s. 33-34).

Toplumun temel yapısını oluşturan aile, birey için de bir temel yapıdır. Çünkü çocukluk döneminde sevmeyi, güvenmeyi, affetmeyi, özür dilemeyi empati kurmayı, merhameti, saygıyı yani tüm insani değerleri çocuk, ilk kez ailesinde tecrübe ederek öğrenir. Çocukluğunda deneyimlediği bu değerler ile kendine temel oluşturan birey, artık hayatı boyunca bu temelin üzerine davranışlar inşa eder. Çocuklukta oluşturulan

değerler temeli ne kadar sağlam olursa davranışa dönüşen boyutu da o kadar işlevsel olacaktır. Dolayısıyla aile içinde dini değerler ne kadar yaşanır ve canlı tutulursa çocuğun da o oranda değerleri deneyimleme imkânı oluşmaktadır (Coşkun, 2022: s. 34).

Değer eğitiminde aile, anahtar rolde olduğunun farkında olmalıdır ve çocuklarına kazandırmak istedikleri değerleri, önce kendi yaşantıları ile güçlendirmelidirler. Mesela; çocuğun doğru sözlü olmasını istiyorlarsa öncelikle çocuğa karşı kendileri doğru sözlü olmalı, yapamayacakları bir şeyi vaat etmemelidirler. Affetmeyi öğrenmesini istiyorlarsa öncelikle çocuğun hatalı bir davranışında onu affedip telafi şansı vermeleri gerekir. Saygı duymasını istiyorlarsa önce kendileri çocuğun fitratına, ilgilerine saygı duymaları gerekir. Anne babanın söylem ve davranışları da birbiri ile tutarlı olmalıdır. Mesela çocuğa kibar ve nazik konuşması gerektiğini öğütlerken kendisi sinirlendiğinde kaba ve küfürlü konuşursa çocuk öğüdü değil davranışı model alabilmektedir (Akto, 2017: s. 110-11).

Aileler dini değerler açısından çocuklarına rol model olmanın yanında Hz Peygamberin hayatından, sahabe hayatından, peygamber kıssalarından örnekler seçip yaş seviyelerine uygun anlatımlarla örnekleri zenginleştirebilirler. Böylece çocuğun farklı örneklerle değerleri daha iyi özümsemesi sağlanabilmektedir (Algur, 2020: s.261).

2.2.2.4. Uygun Yaşantılarla Özdeşleştirmek

Dini ve ahlaki değerlerin ailede kazandırılabilmesi için aile büyüklerinin rol model olmasıyla birlikte değer davranışlarına çocuğu da dahil etmek, çocuk üzerinde daha etkili olmaktadır (Apaydın, 2001: s. 328). Çocuğun dini değerlere uygun davranışlar kazanması için değer içerikli ve çocuğu özendirici yaşantılar sunmak gerekmektedir. Çocuk, ailesiyle beraber oluşturdukları bu ortak yaşantılarda ahlaki değerleri daha iyi kavrayıp davranışa dönüştürme imkânı bulmaktadır (Cebeci, 2015: s. 236-237). Çünkü çocuğun fitratını bir suya benzetip ailesini de suyun içinde bulunduğu kaba benzetecek olursak çocuk bir su misali bulunduğu kabın (ailesinin) şeklini almaktadır. Dolayısıyla çocuk, aile ortamının özelliklerine, oradaki yaşantıların niteliğine çok kolay entegre olmaktadır (Tatar, 2013, s.55).

Konu ile ilgili birkaç örnek verecek olursak mesela: çocuğun vicdan ve merhamet duygularının gelişmesi için birlikte hasta ziyaretine gidilebilir. Orada hastaya nasıl dua ve söylemlerde bulunulduğuna ve hastanın yanında nasıl davranılması gerektiğine dair çocuğa pratikler yaşatılabilir. Çocuğun milli ve manevi duygularının gelişmesi için beraber şehitlikler gezilebilir. Çocukla birlikte evde hazırlanan ufak hediyelerle ihtiyaç sahibi bir aile ziyaret edilebilir. Böylelikle çocuk, paylaşma değerini yaşantı yoluyla tecrübe etme imkânı bulmuş olur. Yine birlikte gidilen bir piknik etkinliği sonrasında çocukla beraber çevre temizliği yapılabilir. Bununla çocuk, çevresine ve doğaya karşı sorumluluk değerini bizzat tecrübe edip benliğinde özümsemiş olmaktadır. (Ekinci, 2017;²¹Akto, 2017: s. 111).

Bu bağlamda çalışmamıza konu olan diyanet 4-6 yaş değerler eğitimi öğretici kitabındaki aile katılım etkinlikleri çocuğa, ailesiyle beraber geçirebileceği değer merkezli yaşantılar sunmaktadır.

2.2.2.5. Dolaylı Şekilde Etkilemek

Çocuğun, ailede değer bilincini kazanıp geliştirebilmesi için telkinden ziyade model davranışlara ve yaşantılara ihtiyacı vardır. Bu konuda aile, çocuğa örnek yaşantılar sunabilmek için çocuğun dünyasında yer alan oyun, hikâye, masal, çizgi film, tiyatro ve sinema gibi materyallerden de yararlanabilir. Çünkü bu materyaller farkında olmadan çocuğu bir takım düşünce ve davranışlara yönlendirebilmektedir. Aile, çocuğun dünyasında yer alan ve sevdiği bu unsurların içeriğini düzenleyip ya da ona göre seçip, değer eğitiminde etkin bir malzemeye dönüştürebilir (Cebeci, 2015: s.235). Mesela 4-6 yaş aralığına uygun hazırlanmış ve içeriğinde belli değerlere yer verilmiş “şeker hoca, değerler takımı” gibi kısa filmler izlenebilir. Daha sonra çocuklarla beraber değerlendirilip canlandırılması yapılabilir. Çocukla beraber bir oyunun içeriğini, bir değer kazanımına yönelik düzenleyip oynanabilir. (Kurt anne oyunu, otobüs oyunu, evcilik oyunu gibi). Konusu ve içeriği açısından çocuğa uygun olan tiyatro ve sinema izlenip soru cevap yöntemi ile çıkarımlar yapılabilir.

Dini değerlere baktığımızda, okul öncesi çocuğuna göre soyut kavramlardır. Aile çocuğun bu değerleri daha iyi anlayabilmesi için hikâye ve masallardan

²¹ <https://www.hursitekinci.com/2017/07/12/ailede-degerler-egitimi-nasil-olmalı> (Erişim: 12.24.2022).

yararlanabilir. Hikâye ve masallar çocukların dil gelişimine, sosyalleşmesine, çevreyle bütünleşmesine katkı sağladığı gibi dürüstlük, adalet, iyilik, saygı gibi soyut değerleri somutlaştırarak daha iyi anlaşılmasını da sağlamaktadır. Anne ve babalar çocuklarına, Peygamberimizin hayatı ve kültürümüzde yer alan, değer içerikli hikâye ve öykülerle değerli yaşantılar sunabilirler (Önder, 2020: s. 133).

2.2.2.6. Olumlu ve Tatlı Dil Kullanmak, Hoş görülü Davranmak

Aile içinde dini ve ahlaki eğitim ilkelerinden biri de çocuğa yapılan uyarı veya telkinlerde olumlu dil kullanmaktır. Yani çocuğa yapmaması gereken davranışlar değil de yapması gereken davranışlar öğütlenmelidir. Mesela çocuğa doğruluk ve saygı değerleri verilmek istendiğinde “yalan söylemek yasak, kaba ve kötü sözler söylemek çok ayıp” şeklinde olumsuz bir dil kullanılmamalıdır. Bunun yerine “ne olursa olsun her zaman doğruyu söylemek güzel bir davranıştır. İnsanlara karşı onların mutlu olacağı şekilde kibar ve güzel konuşursan o zaman seni çok severler” gibi olumlu bir dil kullanılmalıdır. Bu konuda Öcal, (1996) çocuğu terbiye ederken önce yasak veya olumsuz ifadelerin kullanılması, çocuğun ilgisinin önce yasak olanla uyarılmış olabileceğini ifade etmektedir. Böylece çocuk ilk uyarıldığı şeye yönelebilmektedir (Öcal, 1996. s. 197).

Bir diğer husus ise tatlı ve yumuşak bir dil kullanmaktır. Anne ve babaların değer eğitiminde başarılı olmalarında, çocuğa güzel davranışlar kazandırabilmeleri için sert ve itici bir dil yerine “ne kadar akıllısın hemen öğreniyorsun, seni çok seviyorum, senin böyle davranman beni çok mutlu etti” şeklinde çocuğun ruhunu okşayacak, onu motive edecek tatlı dil kullanmalarının büyük etkisi vardır. Çünkü sert ifadeler hem çocuğun ruhunu örselemekte hem de kazandırılmak istenen davranışa karşı tepki oluşturmaya neden olabilmektedir. Halbuki tatlı ve yumuşak dil kullanmak, kazandırılmak istenilen değerle ilgili çocuğun ikna olması ve o değere yönelik ilgi ve sempati duymasını sağlamaktadır. Kur'an-ı Kerimin tebliğ metodunda bu yaklaşıma yönelik örnekler²² de dini değerler açısından tatlı ve yumuşak dil kullanmanın önemini ortaya koymaktadır (Tatar, 2013: s. 76-77).

²² “*Resulüm! Sen, Rabb'inin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et*”(Nahl Suresi, 16/125).

Okul öncesi dönemde çocuklar yaptıkları bir davranışın sonucunu pek düşünmezler. Bu yüzden hata yapma olasılıkları yüksektir. Özellikle dini değerler eğitiminde anne ve babalar çocukların hatalı davranışlarında hoş görülmesi olmalı ve hatasını fark etmesi konusunda ona rehberlik etmelidir. Hoşgörü ortamında yetişen çocuk daha cesaretli, çevresiyle barışık ve uyumlu bir birey olmaktadır (Özdemir, 2002: s. 120-121).

2.2.2.7. Alternatif Davranış Örnekleri Sunmak

Ailede değer eğitimi ilkelerinden biri de alternatif üretmektir. Çocuk terbiyesinde şunları yapmalısın, şunları yapmak yasak şeklinde keskin çizgiler oluşturmak doğru değildir. Çünkü o bir çocuktur ve söylenilen kurallara uyması kimi zaman mümkün olmayabilir. Bu yüzden durum ve zamana göre kurallarda esneklik gösterilmesi, çocuğun da kabul edebileceği farklı bir yol ve seçeneğin bulunması gerekmektedir. Zira çocuğun sergilediği bir davranışa karşı tüm kapıları kapatmak onun şahsiyetine zarar verebilir (Tatar, 2013: s.69; Özdemir, 2002: s. 119).

2.2.2.8. Fikir ve Davranış Birliği İçinde Olmak, Tutarlı Olmak

Çocuğun içinde büyüdüğü aile ortamındaki yetişkinler, söylem ve davranışlarında bir olmalıdırlar. Çocuğa farklı model davranışlarda bulunmamalıdırlar. Eğer aile büyükleri farklı davranışlar sergilerse veya farklı söylemlerde bulunursa çocuk bocalar neyin iyi neyin doğru olduğunu ayırt etmekte zorlanır. Böyle bir durumda çocuk, doğru olanı ya da olması gerekeni seçmek yerine hangi model davranış ya da söylem hoşuna giderse ya da işine gelirse onu tercih eder. Bu ise çocuğun ahlaki gelişimini olumsuz etkilemektedir. Mesela anne, dede ve nineye karşı saygılı ve nazik davranırken baba ise onlara karşı kaba ve hoyrat davranırsa böyle bir ortamda çocuk nine ve dedesine karşı saygılı olunmasını gerektiğini, kimi zaman da saygısız ve kaba davranılabileceği öğrenmiş olur. Bir başka örnek verecek olursak; baba yerlere çöp atmanın doğru olmadığını söylerken amca ise su içtiği şişeyi sokağa atıyorsa bu ortamda çocuk tereddüde düşer ve olması gerekeni değil de kolayına geleni

“Allah'ın, hoş bir sözü; kökü sağlam, dalları göğe doğru olan, Rabbinin izniyle her zaman meyve veren hoş bir ağaca benzeterek nasıl misal verdiğini görmüyor musun?... Çirkin bir söz de, yerden koparılmış, kökü olmayan kötü bir ağaca benzer” (İbrahim Suresi, 14/24-26).

tercih eder. Dolayısıyla çocuğun içinde büyüdüğü aile ve yakın çevrede söylem ve davranış birliğinin olması gerekmektedir (Öcal, 1996: s.195).

2.2.2.9. İlahi Yardım İstemek (Dua Etmek)

Anne-babaların, çocuklarını dini ve ahlaki açıdan iyi yetiştirebilmek adına yukarıda sayılan hususlara göre elinden geleni yaptıktan sonra çocukları için dua etmeleri de çok önemlidir. Anne babaların hayatın yoğun koşuşturması içinde çocuklarının ahlaki eğitimine zaman ayırabilmeleri veya olumsuz çevre koşullarına rağmen ahlaklı çocuklar yetiştirmeleri oldukça zordur. Anne babaların hem bu konuda Allah’tan yardım istemeleri, hem de kendi sorumluluklarını yerine getirdikten sonra maksuda ulaşabilmeleri adına Allah’a dua etmeleri peygamber sünnetidir. Bununla alakalı Kur’an-ı Kerimde birçok örnek vardır. Mesela Hz İbrahim’in duası; “*Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlât ver!*”²³ “*Ey Rabbim! Beni, soyumdan gelenleri, namazı devamlı kılanlardan eyle! Ey Rabbimiz! Duamı kabul et!*”²⁴ Hz Adem ve Hz Havva da; “*Eğer bize salih bir evlat verirsen, biz muhakkak şükredenlerden olacağız*”²⁵ şeklinde dua etmişlerdir. Kur’an-ı Kerimde övgüyle anılan birtakım müminlerin duası da şöyledir: “*Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah’a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle*”.²⁶ Dolayısıyla anne babalar çocuklarını yetiştirirken hem fiili dualarıyla hem de kavli dualarıyla çocuklarına destek olmak durumundadırlar (Özdemir, 2019: s. 44-45).

2.3. AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ

2.3.1. Aile Katılımı

Aile katılımı; “anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimlerine katkıda bulunmaları için erken çocukluk eğitimi programına katıldıkları bir süreçtir” (Çamlıbel Çakmak, 2010: s.2). Diğer bir tanıma göre aile katılımı; “anne-babaların çocukların gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmaları için organize edilmiş etkinlikler bütünüdür” (Tezel Şahin ve Özbey, 2009: s.31). Çocuğun ahlaki davranışları ilk olarak öğrendiği ve deneyimlediği ortam ailesidir. Çocuk ailesinde

²³ Sâffât Suresi, 37/100.

²⁴ İbrahim, 14/40.

²⁵ A’râf, 7/189.

²⁶ Furkân, 25/74.

gözlemlediklerini informal²⁷ olarak öğrenir ve davranışa dönüştürür. Uygun yaşa ulaştığında ise kurumsal eğitime geçer ki bunun ilk kademesi okul öncesi eğitimidir. Burada çocuğa bilgiden ziyade olumlu davranış ve beceri kazandırmaya yönelik formal²⁸ eğitim verilir. Çocuğun ailesinden ayrı ilk olarak deneyimlediği bu eğitim ortamında aile ile iletişim halinde olunması, eğitime ailenin de dahil edilmesi çocuğun okula alışmasını ve sosyalleşmesini kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber okul öncesi eğitim kurumu aileye, çocuğunun eğitiminde daha bilinçli olarak kurumla birlikte hareket etme olanağı sunmaktadır (Yazar, vd 2008: s.233-234).

Okul öncesi dönemde çocuğun tutum ve davranışlarının sağlıklı bir şekilde oluşup gelişmesinde ailenin olduğu kadar okul öncesi kurumda etkili ve sorumludur. Bu bağlamda gerek ailede gerek okul öncesi eğitim kurumunda istendik davranışların çocuğa kazandırılması için en başarılı yöntem ailenin eğitime katılmasıdır. Ailenin eğitime dahil olması genel olarak evde yapılan çalışmalarla destek olması, sınıfta bir etkinlik yapması ve öğretmenlerin aile ile iletişim halinde olup gerekli ziyaretler ve bilgilendirme görüşmeleri yapması şeklinde gerçekleşmektedir (Ünvar, 2010: s. 720).

Okul öncesi eğitiminde aile katılımı demek; okulda verilen eğitimden ailenin haberdar edilmesi ve buna göre okulda verilen eğitime evde nasıl destek olmaları konusunda ailelere yardımcı olacak etkinlikler sunulmasıdır. Dolayısıyla aile katılımı ile çocuğun hem okulda hem de okul dışındaki eğitimi desteklenmektedir. Böylece eğitimin yaşam boyu devamlılığı ve sürdürülebilirliği gerçekleştirilmektedir (Tezel Şahin ve Özbey, 2009: s. 30-31).

Ailenin okul öncesi eğitimde çocuğu desteklemesi, çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir. Bundan dolayı öğretmenler bu süreçte aile katılımını planlamalı ve bu konuda aileye rehber olmalıdır. Aile ise bu süreçte çocuğun yeteneklerini desteklemeli, evdeki çalışmalarında çocuğa destek olmalı ve okulda verilen değerler eğitimine paralel olarak olumlu model davranışlar sunmalıdır (Özen, 2018: s. 5-8; Güzelyurt, vd 2019: s. 66).

²⁷ İnfomal eğitim; “kendiliğinden oluşan, sistemsiz ve denetimsiz eğitim türüdür. Bir anlamda kültürlene faaliyetidir”. (Doğan ve Ege, 2015: s.46).

²⁸ Formal eğitim; “daha önce hazırlanmış bir plan ve program dahilinde yapılan eğitimidir”. (Doğan ve Ege, 2015: s.45).

Okul öncesi eğitim kurumunda her ne kadar başarılı bir öğretim programı ve müfredat oluşturulsa da veya öğretmen ne kadar öz verili ve gayretli olsa da verilen eğitim aile tarafından evde desteklenmedikçe istenilen başarıyı elde etmek mümkün değildir. Çocuklarda kalıcı davranış kazanımlarının geliştirilmesi için mutlaka evde aileler tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda öğretmenler, çocuğun kuruma kaydolduğu ilk günden itibaren aile ile iletişim kurmalı, aile katılımı ve desteğinin önemi konusunda veliyi bilgilendirmelidir. Programın hedef kazanımları hakkında veliyi haberdar edip bu kazanımlara kalıcı olarak ulaşılabilmesi için veli katılımının gerekliliği hakkında bilinçlendirme yapmalıdır. Gerek evde gerek okulda velinin katılabileceği etkinliklerle ilgili planlamalar yapılmalıdır (Altan, 2019: s. 11-27; Akkaya, 2007: s. 23-27; Atakan, 2010: s. 1-10).

Aile katılımını değerler eğitimi açısından değerlendirecek olursak; değer eğitiminin ailede başladığı ve çocuğun ahlaki gelişiminde ailenin ne kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Ailede başlayan değer eğitimi süreci okul öncesi kurumunda devam eder. Böylece çocuğun değer edinim sürecinde aileyle birlikte okul öncesi kurum da önemli bir yere sahiptir. Çocuğun ahlaki değerleri içselleştirmesi ve yaşamının bir parçası haline getirmesi için bu iki kurumun birlikte hareket etmesi çok önemlidir. Okul öncesi eğitim kurumunda verilen değer eğitimine aile dahil edilmediğinde sadece öğretmen ve öğrenci arasında gerçekleştirilen teorik bilgidan ileri gitmesi mümkün olmamaktadır. Bu yüzden değerler eğitiminde aile ile öğretmen iş birliği içinde olup çocuğa rol model olacak davranışlar sunmalıdırlar (Akın, 2021: s. 76-79).

Okul öncesinde aile, öğretmen ve okulöncesi kurumu, değer eğitimi konusunda birbirini tamamlayan üç önemli unsurdur. Bu unsurlardan birinin görevini yerine getirmemesi, diğer iki unsurun da görevini tam olarak yapamamasına neden olmaktadır. Değerler eğitiminde hedef kazanımlara ulaşma noktasında başarı sağlanabilmesi için bu üç unsurun birlikte ve ortak hareket etmesi gerekmektedir. Çocuğun okulda öğrendiği değer ile ailede öğrendiği veya gözlemledikleri birbiri ile çelişmemelidir aksine birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Ancak o zaman çocuk okulda öğrendiği değerleri ailesinde pekiştirerek o değeri davranışa dönüştürebilir. Eğer çocuğun okulda öğrendiği ile ailesinde öğrendikleri birbirinden kopuksa veya okulda öğrendiği değere karşın aile ortamında tam tersi davranış modellerini

görüyorsa bu durumda aile pekiştirici değil köreltici konumda olmaktadır. Okul ve aile arasındaki bu çelişki çocuğun ahlaki gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla değerler eğitiminin verildiği bir okul öncesi kurumunda aile katılımları ile ailelere gerekli eğitim ve destek verilerek eğitime dahil edilmesi, değerler eğitiminin amacına ulaşması noktasında çok kıymetlidir (Kızılbaş, 2009: s. 38-49; Ok, 2016: s. 62-64; Öztürk, 2011: s. 23-24).

Aile katılım etkinliklerinin, MEB okul öncesi öğretim programında yer alması sürecine bakıldığında; ilk kez MEB.1952 öğretim programında, okulun ilk günlerinde ailenin nasıl davranması ile ilgili bilgilere yer verilerek aile katılımına değinilmiştir. Daha sonra 1989 programında okul aile iş birliğinin ele alındığı, 1994 programında ise aylık bültenler, eğitici programlar, raporlar aracılığıyla ailenin okulda verilen eğitim hakkında bilgilendirilerek eğitimin içine alınması konularına yer verildiği bilinmektedir. MEB. 2002 yılı öğretim programında aileyi tanımak ve olumlu ilişkiler geliştirmek adına öğretmenin ev ziyaretleri yapması ile ilgili önerilere yer verilirken 2006 öğretim programında ise kapsamlı olarak aile katılım etkinliklerine yer verilmiştir. Günümüz okul öncesi eğitim programına da model teşkil eden 2006 yılı eğitim programında; aileyi tanıma ve iş birliği kurma adına “aile iletişim etkinlikleri”, çocuğun eğitimine doğru bir şekilde destek olması için aileyi bilinçlendirme adına “aile eğitim etkinlikleri”, ailenin bizzat çocuğun eğitiminde yer almasını sağlayacak “aile katılım etkinlikleri” olarak detaylı bir şekilde aile katılımına yer verilmiştir (Yazar, vd 2008: s.238-239).

Değerler eğitimini merkeze alarak 2013-2014 eğitim öğretim yılında eğitime başlayan DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında ise aile katılımı ile ilgili resmi çalışmalar 2018 yılı eğitim programında yer almıştır (Şen, 2021: s.23). Programın temel yaklaşımlarında, ailenin eğitim sürecine katılması esas alınmıştır. Çocuğun ahlaki gelişiminde ailenin çok önemli bir unsur olduğundan hareketle öncelikle ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi için aile eğitimi etkinliklerine yer verilmesi istenmektedir. Bu konuda ailelere, öğrencilerin kaydı için hazırlanan formlar arasında “aile eğitimi ihtiyaç belirleme formu” da verilmektedir. Formda yer alan ve aileler tarafından tercih edilen 4-6 yaş dönemi çocuklukta değerler eğitimi, çocuk eğitiminde ailenin önemi ve 4-6 yaş gelişim özellikleri gibi konulara yönelik eğitimlerin, kurum tarafından belirlenen uzmanlar tarafından verilmesi hedeflenmektedir. Aile eğitimi etkinlikleriyle

beraber programın ilkeleri arasında; kursta öğrenilen değerler eğitiminin kalıcılığının sağlanması ve çocuklarda davranış olarak pekiştirilmesi için aile katılımı etkinliklerine yer verilmesi gerektiği ele alınmıştır (DİB, 2018: s. 8-9).²⁹

2.3.2. Aile Katılımlarının Amacı

Okul öncesi eğitimde aile katılımlarının en önemli amacı, bu dönemde çocuğun gelişimi ve eğitiminde ailenin ne kadar önemli olduğu konusunda aileyi bilinçlendirmek ve eğitmektir. Aile eğitimi etkinlikleri ile öncelikle ailelerin, çocukların kişilik ve karakterlerinin sağlıklı bir şekilde gelişmelerine yardımcı olacak tutum ve davranışlar sergilemeleri sağlanmaktadır. İkinci olarak aileleri, çocukları ile doğru ve etkili bir iletişim kurmanın yöntemleri hakkında bilgilendirmektir. Üçüncü olarak verilen eğitimler sonucunda okul ve aile arasında ilişki kurularak eğitimin devamlılığı sağlanmaktadır (Atakan, 2010: s. 22).

Aile katılımlarının amacı, çocuğa sadece okulda değil aile ortamında da öğrenme alanı oluşturmaktır. Evde gerçekleştirilen aile katılım etkinlikleri sayesinde aile, çocuğun sahip olduğu kapasitesini gözlemleyip en iyi şekilde kullanmasını sağlamaktadır (Vural, 2006: s.40-41).

Aile katılımı bilgi paylaşımı işlemidir. Aile katılım etkinlikleri ile aile, öğretmen veya alanında uzman kişiler tarafından bilgilendirilerek çocuk yetiştirme ve terbiyesi konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmektedir. Aile katılımı ile ailenin öğretmenle çocuk hakkında karşılıklı bilgi paylaşımında bulunması sağlanmaktadır. Aile ve öğretmen arasında yapılan bu paylaşım ile evde yapılabilecek eğitim veya etkinliklerin beraberce planlanması ve sürdürülmesi sağlanmaktadır. Böylece eğitim süresi boyunca hem ailenin hem de öğretmenin çocuğun eğitimi ve gelişimine sunduğu

²⁹ **Programın Temel Yaklaşımı Madde 9:** “Program, ailenin eğitim sürecine katılımını esas almaktadır. Çocuğun gelişimini, toplumsal uyumunu ve başarısını etkileyen ve eğitim sürecinin önemli bileşenlerinden biri olan aile, aynı zamanda sağlıklı bir din öğretimi ve ahlak gelişimi için de en önemli unsurlardan birisidir. Aile katılımı, kurs ve ev arasındaki devamlılığı destekleyerek kazanılan bilgi, beceri ve tutumların kalıcılığını sağlar. Bu bağlamda öğretmenler program kapsamında kursa uyum süreci başta olmak üzere, belirli zaman dilimlerinde aile katılımı ve veli eğitimlerine yönelik etkinliklere yer vereceklerdir. Aile eğitimleriyle ilgili Ek-2’de yer alan “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu”ndan yararlanılabilir”.

Programın Temel İlkeleri Madde 22: “Kursta öğrenilen bilgi ve davranışların pekiştirilmesi, kalıcılığının sağlanması için aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına da yer verilmelidir”. (Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş) DİB Ankara, 2018: s. 8-9).
<https://egitimhizmetleri.diyanet.gov.tr/> Erişim: 12.01.2023.

katkılarıyla çocuğa kazandırılması hedeflenen davranışların devamlılığı sağlanmış olmaktadır (Abrak, 2008: s.9).

2.3.3. Aile Katılım Etkinliklerinin Faydaları

Okul öncesi eğitiminde ailenin eğitime katılması çocuk açısından çok yararlı olduğu gibi aile, öğretmen ve oluşturacağı program açısından sayılabilecek pek çok faydaları saptanmıştır.

Çocuk açısından faydaları: Çocuğun ailesinden ayrı olarak ilk deneyimlediği ortam okulöncesi eğitimidir. Ailenin gerek sınıf içi gerek evde eğitime katılması, çocuk açısından dil gelişimi, sosyal gelişimi, bilişsel gelişimi ve benlik gelişimi gibi birçok gelişim alanını olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Ayrıca çocuğun öğrenme güdüsünü artırarak eğitsel faaliyetlere daha kolay katılmasını sağlamaktadır. Bununla beraber ailenin okuldaki eğitim ve uygulamalardan haberdar olması ve evde çocuğa nasıl destek olması konusunda bilgili olması eğitimde sürekliliği sağlamaktadır. Özellikle değer eğitimi açısından çocuk, okulda öğrendikleri ile çelişen tutum ve davranışlarla değil, okuldaki eğitimine paralel tutum ve davranışlarla karşılaşma imkânı bulmaktadır. Böylece çocuğun günlük hayatında kullanabileceği iyi davranışların kalıcılığı sağlanmış olmaktadır (Altan, 2019: s. 30-32; Yazar vd 2008: s. 235).

Öğretmen ve program açısından faydaları: Aile katılımı etkinlikleri aracılığıyla ailelerle bir araya gelme imkânı bulan öğretmenler, ailelerin kültürel yapıları ve imkanları hakkında daha sağlıklı bilgi sahibi olmaktadır. Dolayısıyla öğretmen, ailelerin katıldığı sınıf içi etkinlikleri veya sosyal etkinlikleri planlarken ailelere en uygun olan etkinliği planlama imkânı bulmaktadır. Böylece planlanan aile katılımı programı, daha uygulanabilir olduğu gibi eğitime katkısı açısından da daha etkili ve işlerliği olan bir program olmaktadır (Çakmak, 2010: s. 6-8). Diğer yandan aile katılım çalışmaları ile ailelerin okula ve kuruma karşı güveni ve desteği artmaktadır. Böylece kurum, eğitimsel faaliyetlerini daha etkin bir şekilde yürütürken aynı zamanda eğitim konusundaki hedeflerine de daha kolay ulaşmaktadır (Yazıcı vd 2008: s. 235).

Aile açısından faydaları: Aile katılım etkinlikleri ailelere de önemli katkılar sunmaktadır. Bunlardan kısaca bahsedilecek olursa; öncelikle aileler çocuklarının eğitimine etkili ve doğru bir şekilde katkıda bulunmak adına kendilerini geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Aile eğitim etkinlikleri aracılığıyla çocukların gelişim dönemleri ile ilgili bilinçlenen aileler, çocuklarını daha iyi tanıma, anlama ve onlarla daha sağlıklı iletişim kurma fırsatı elde etmiş olmaktadır. Aile katılım etkinlikleri ile aileler, çocuklarının okulda öğrendikleri konular hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Kendilerinin sahip olduğu özel ilgi ve yetenekleri ile sınıf içi etkinliklerinde yer almaktadır. Böylece aileler hem okul ile güçlü bir bağ kurmuş olmakta hem de çocuklarının eğitiminde aktif olarak yer alma fırsatı bulmaktadır (Çakmak, 2008: s.6-8; Altan, 2019: s.30-32).

2.3.4. Aile Katılım Etkinliklerinin Planlanması

Aile katılım etkinlikleri öğretmenin, ailenin ve çocuğun gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte ve okuldaki eğitimle evdeki eğitimi birbirine paralel ve destekleyici bir yaklaşımda olması gerekmektedir. Dolayısıyla aile katılım etkinliklerinin okul, çocuk ve aile için daha başarılı ve işlevsel hale gelmesi, çok iyi planlanmasına bağlıdır. Aile katılım etkinliklerinin planlanma sürecini beş madde halinde açıklamak mümkündür.

1-İhtiyaçları Belirleme: Aile katılım etkinlikleri, çocuk ve aileleri değerlendirilmeye alınarak planlanmalıdır. Çocukların gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alındığı gibi ailelerin de imkanları ve eğitim gereksinimleri dikkate alınmalıdır. Bu süreçte kurum tarafından ailelere sağlanacak olan eğitimlerin türü ve içeriği, ailelerin ilgi duyduğu ve katılım sağlayacakları konuları içermelidir. Ailelere sağlanan eğitimlerin amacına ulaşması için öğretmen tarafından ilk veli toplantısında aile katılımının önemi, aile katılım programı ve eğitimlerin içeriği ile ilgili gerekli bilgilendirilmelerin yapılması gerekir. Bununla beraber eğitimlerin içeriği konusunda ailelerin de fikrini almak için “ihtiyaç belirleme formu” hazırlayarak ailelere doldurtulmalıdır. Bu formlardaki aile talepleri de değerlendirilerek aile eğitim çalışmaları detaylanıp planlanmalıdır.

2-Hedefleri Geliştirme: Öğretmen ihtiyaçları analiz edip belirledikten sonra aile katılım çalışmalarının hangi hedef doğrultusunda gerçekleşeceğini belirlemelidir. Çünkü aile katılım çalışmaları kurumun eğitim politikası ile uyumlu olmalıdır. Aile katılım çalışmaları kurumun eğitim hedefleri ve beklentilerinde yer alan değer ve esaslara göre planlanmalıdır. Değerler eğitimi ile ilgili örnek verecek olursak; mesela sabır değeri ünitesinde gerçekleştirilecek bir aile katılımı, çocukta sabretme davranışını pekiştirmeye yönelik planlanmış olmalıdır.

3-Hedeflere Ulaştıracak Stratejileri Belirleme: Öğretmen ailelerle beraber, okulun eğitim hedeflerine ulaştıracak program ve aktiviteler planlamalıdır. Ancak bu planlama yapılırken yerel ilgi, ihtiyaç ve imkanlar göz ardı edilmemelidir. Ailelerin imkanını zorlayacak veya bölge yapısına uymayan aktiviteler, okul ve aile arasında doğacak problemlere neden olabilmektedir.

4-Uygulama Planı Geliştirme: Eğitim hedefine ulaştıracak stratejiler belirlendikten sonra bu stratejilerin uygulanabilmesi için gerekli planlar yapılmalıdır. Yapılacak olan aktivitelerde öğretmen ve ailelerin görev ve sorumluluklarının belirlenmesi, bütçenin belirlenmesi ve etkinliklerle ilgili bir takvim hazırlanması, aile katılım çalışmalarını daha gerçekçi ve uygulanabilir hale getirmektedir.

5-Değerlendirme: Ailelerle birlikte gerçekleştirilen etkinliklerin bilâhare değerlendirilmesi, çocuğun eğitiminde hedef kazanımlara ne derece hitap ettiği ve ailelerin gerçekleştirilen etkinliğe ilgi ve katılımlarının tespiti noktasında oldukça önemlidir. Bu değerlendirme ve tespitler doğrultusunda çocuğun eğitiminde en çok yarar sağlayan ve ailelerin ilgi ve imkanlarına daha uygun olan çalışmaların planlanması sağlanmaktadır. Bununla beraber eğitim hedeflerine pek yarar sağlamadığı görülen veya aileler açısından uygulanabilirliği zor olduğu ya da katılımın az olduğu tespit edilen etkinlikler de programdan çıkarılıp değişiklikler yapılabilmektedir. Dolayısıyla aile katılım çalışmalarından sonra değerlendirmelerin yapılması, yapılacak etkinliklere ışık tutmaktadır (Kızılbaz, 2009: s.51-52; Öztürk, 2011: s. 30-32)

2.4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA AİLENİN KATILABİLECEĞİ ETKİNLİKLER

Okul öncesi eğitimde ailenin eğitime katılmasını sağlamak ve bu katılımın etki ve işlevselliğini artırmak ancak iyi planlanmış bir program ile mümkündür. İhtiyaçların belirlenip hedef ve stratejilerin geliştirilerek oluşturulmuş bir programda ailelerin, farklı şekillerde eğitim etkinliklerine katılmaları mümkündür. Bu etkinlikler; kurum ya da okul yönetimi tarafından düzenlenen aile eğitim etkinlikleri, öğretmen tarafından düzenlenen aile iletişim etkinlikleri, ailenin eğitim programına aktif katılabileceği sınıf içi veya ev etkinlikleri ve ailelerin yönetim ve karar süreçlerine katıldığı etkinliklerdir. Bu etkinlikler kısaca şu şekilde açıklanabilir.

1-Kurum veya Okul Yönetimi Tarafından Düzenlenen Aile Eğitim Etkinlikleri: Bu etkinlikler çocuk gelişimi, eğitimi, sağlığı ve aile içi iletişim gibi konularda ailelerin bilgilendirildiği ve bahsedilen bu konularda becerilerini geliştirebilecekleri planlı eğitimlerdir. Bu çalışmalar için veli toplantıları, eğitim toplantıları, eğitim panoları ve web sayfalarından yararlanılır. Öncelikle dönem başında veli toplantısı düzenlenilerek eğitim programı, içeriği ve hedefleri hakkında veliler bilgilendirilir. Daha sonra “ihtiyaç belirleme formu” verilerek eğitim etkinlikleri ile ilgili ailelerin ihtiyaç duyduğu konular belirlenir. Kurum tarafından belirlenen uzman kişilerin verdiği seminer ve konferanslarda ailelerin ihtiyaçlarına yönelik eğitimler verilir. Bunun gibi aileleri bilinçlendirmek amacıyla kurum ya da okul yönetimi tarafından broşür veya bültenler hazırlanır. Dikkat çekici tarzda hazırlanan bu bültenler ailelere dağıtılarak ya da ailelerin rahatça görebileceği okul panolarına asılarak ailelerin bilgilenebilmesi sağlanır. Bu konuda günümüz internet imkanlarından da yararlanılmaktadır. Ailelerin ücretsiz olarak rahat ulaşabilecekleri kurum web sayfasında ailelere yönelik yazı, resim, ses, film ve animasyon gibi veriler yayınlanarak bilinçlendirmeler yapılmaktadır (Atakan, 2010: s. 14-15; Eğmez, 2008: s. 38-51).

2-Öğretmen Tarafından Düzenlenen Aile iletişim Etkinlikleri: Öğretmenler okul aile iş birliğini sağlayabilmek, okuldaki eğitimden aileleri haberdar etmek ve okul ile aile arasında sağlıklı bir iletişim kurabilmek amacıyla ailelerle belli iletişim yöntemlerine başvurmaktadırlar. Bu etkinlikler; öncelikle dönem başında düzenlenen tanışma toplantılarıyla iletişimin ilk adımları atılmaktadır. Herhangi bir durumda

öğretmenin veya velinin çocuk hakkında bilgi vermek ve bilgi almak amacıyla telefon görüşmeleri yapmaları da bir iletişim etkinliğidir. Günümüzde bununla alakalı olarak wep üzerinden veli grupları oluşturularak gerekli bilgi akışı sağlanmaktadır. Çocukların okula geliş gidiş zamanlarında öğretmen velilerle iletişim kurarak o gün içerisinde çocukla ilgili olan bir durumu paylaşabilmekte veya veli çocuğun o günkü durumu hakkında bilgi alabilmektedir. Okulda yapılan etkinliklerin ses kaydı, video veya fotoğrafları alınarak velilere bilgilendirme yapılabilir. Çocukların okulda yaptığı çalışmalara yönelik hazırlanan etkinlik dosyaları da aileyi okuldaki durumla ilgili bilgilendirme yöntemidir. Okul içi veya dışında yapılacak farklı etkinliklerle ilgili hazırlanan haber mektupları, duyuru panoları, bülten ve afişler de velileri bilgilendirme ve karşılıklı iletişim kurarak aileyi eğitime dahil etme yöntemleridir. Belli kutlama, gösteri veya özel günlerde velilerin okulu ziyaret etmeleri, okul programı hakkında ailelerin bilgi sahibi olmaları açısından önemlidir. Öğretmenin, çocuğu ve ailesini daha yakından tanınması amacıyla ev ziyaretleri gerçekleştirmesi de aile ve okul iş birliğı açısından önerilmektedir. Son olarak; aile ile yapılacak olan bireysel görüşmeler, çocuğun eğitim sürecinde sergilediğı olumlu taraflarının pekiştirilmesi, olumsuz davranışlarının ise söndürülmesi noktasında öğretmen ve ailenin birlikte hareket edebilmeleri için oldukça önemlidir (Özen, 2018: s. 14-20; Abrak, 2008: s. 21-29).

3-Ailenin Eğitime Aktif Katıldığı Sınıf İçi Etkinlikler: Başarılı bir okul öncesi eğitimi gerçekleştirilebilmesi için ailenin sınıf içinde veya evde aktif olarak eğitime katılması önerilmektedir. Aile, mesleğine göre, ayırabileceğı zamana göre, varsa özel yeteneklerine göre sınıfa davet edilir ve çocuklarla bir etkinlik yapması istenir. Ailenin sınıf içinde yapabileceğı etkinlikler genel olarak; öğretmene yardımcı olarak sınıfta bulunmak, çocuklarla hikâye veya bir drama etkinliğı yapmak, oyun oynamak, biz gezi etkinliğinde yer almak, özel günlerde yapılan bir etkinlikte görev almak ve ders konusu ile ilgili bir materyal hazırlamaktır. Ancak bütün bu etkinliklerin tespit edilmesi için öncelikle ailelere “Veli Katılım Formu” hazırlanıp verilmektedir. Aileler kendi durumlarına göre yapabileceğı bir etkinliğı tercih etmektedir. Ailelerin tercihleri doğrultusunda etkinlikler belirlenip nasıl yapılacağı konusunda öğretmenle beraber planlanmaktadır. Sınıf içi etkinlikleri yapılmadan önce aileler, çocuklarla sınıfta etkinlik yaparken çocuklara nasıl davranmaları gerektiğı, çocukların birbiri ile

karşılaştırılmaması gerektiği, çocuklarla ilgili bilgilerin gizliliği gibi sınıf içinde uyulması gereken kurallar hakkında bilgilendirilmelidir. Böylece daha sağlıklı ve verimli bir aile katılım çalışması gerçekleştirilmiş olmaktadır (Atakan, 2010: s. 14-15; Eğmez, 2008: s. 38-51; Özen, 2018: s. 14-20; Abrak, 2008: s. 21-29).

4-Ailenin Evde Yürütebileceği Etkinlikler: Okul öncesi kurumunda gerçekleştirilen eğitimin evde de devam edebilmesi ve çocuklarda davranış haline gelebilmesi için aileler, öğretmenlerin önerileri doğrultusunda evde de belli etkinlik ve uygulamalar gerçekleştirmektedir. Bu etkinlikler; öğretmenlerin önerdiği belli yayınların eğitim setleriyle yapılan alıştırmalar, oyunlar, hikayeler, model davranış ve deneyimlerdir. Bu etkinliklerin veliler tarafından düzenli bir şekilde uygulanması için öğretmenler, sözlü veya yazılı olarak yönergeler sunmalıdır. Konunun ehemmiyeti ile ilgili aileleri bilinçlendirmelidirler (Atakan, 2010: s. 14-15; Eğmez, 2008: s. 38-51; Özen, 2018: s. 14-20; Abrak, 2008: s. 21-29).

5-Ailenin Yönetim ve Karar Verme Süreçlerine Katılımı: Okul öncesi eğitimde aile katılım etkinliklerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için eğitim programının politikası, amaçları ve hedefleri belirlenirken ailelerin de bu süreçte dahil edilmesi gerekmektedir. Bunun için, eğitim programı çalışmalarında yer alan heyetin içinde veli temsilcilerinin de bulunması ve onların da çalışmalara doğrudan katılmaları gerekmektedir. Böylece aileler, eğitim kurumu ve eğitimde uygulanacak olan plan ve hedefler hakkında bilgi sahibi olma fırsatı yakalamaktadır. Bu durum ailelerin kuruma karşı güvenini artırıp eğitim sürecinde kendilerine düşen görevlerini yerine getirmelerini ve her anlamda aile katılım etkinliklerinde desteklerini sağlamaktadır (Abrak, 2008: s. 29).

2.5. AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİNİ ENGELLEYEN FAKTÖRLER

Özellikle okul öncesi eğitimde verimliliğin artmasında aile katılımlarının önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Buna rağmen aile katılım etkinliklerinin istenilen düzeyde olmayışıyla ilgili olarak belli tespitlerde bulunulmuştur. Örneğin; Erdoğan ve Demirkasımoğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada konuyla ilgili olarak ailelerin ve eğitimcilerin bir takım olumsuz tavırlarının neden olduğundan bahsedilmektedir. Ailelerle ilgili değerlendirmede; ailelerin çocuklarının eğitimi ile ilgili sorumluluklarının farkında olmayışları ve eğitimin tamamen okulun sorumluluğunda

olduğunu düşünmelerinden kaynaklandığı öne sürülmüştür. Eğitimcilerle ilgili olarak ise, aileleri eğitim konusunda işlerine müdahil etmek istememeleri, aile katılım etkinliklerinin faydalarına inanmamaları ve bu konuda gerekli olan zamanı ailelere ayıramadıkları ifade edilmiştir (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010: s.424).

Vural (2006) tarafından yapılan çalışmada ise aile katılımlarını engelleyen faktörlerin öğretmen, aile ve yönetici açısından ele alındığı görülmektedir. Öğretmen açısından incelendiğinde; öğretmenin aile katılım planlamalarının zaman aldığını düşünmesi, aile katılım sürecini nasıl yürüteceğini bilmemesi, aileleri bu konuda nasıl teşvik edeceğini bilmemesi, aile katılım etkinliklerinin yorucu olduğunu düşünmesi, ailelerin sınıf mahremiyeti ve öğretmene müdahale etme gibi konularda sınırlarını aşır sorunlara neden olacaklarını düşünmeleri gibi birtakım nedenler öne sürülmüştür. Yönetici açısından değerlendirildiğinde ise; Ailelerin ilgisizliği, iş yoğunluğundan dolayı katılım etkinliklerine zaman ayıramadığı ve aile katılımları için belli bir bütçenin gerekli olduğu ancak her okulun bu konuda elverişli olmadığı saptanmıştır. Konu aile açısından ele alındığında ise; öğretmen ve yöneticilerin aile katılımlarına yönelik olumsuz tavırları, katılım etkinliklerine zaman ayıramamaları ve ailelerin ekonomik durumları gibi nedenlerin aile katılımlarını engellediği belirtilmiştir (Vural, 2006: s.49-50).

2.6. DİB 4-6 YAŞ DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLE KATILIM ETKİNLİKLERİ

Başkanlığın en önemli yaygın din hizmeti olarak yürüttüğü 4-6 yaş Kur'an kursları 2013-2014 eğitim yılında faaliyete başlamıştır. Ağırlıklı olarak sevgi, saygı, yardımlaşma, adalet, sabır ve sorumluluk gibi dini ve ahlaki değerlerin özümsemesinin ve kazandırılmasının amaç edinildiği bir program doğrultusunda eğitim sürdürülmektedir. Uygulanan bu programda, Kur'an kurslarından gelen yıllık veriler ve raporlar göz önünde bulundurularak ihtiyaç ve eksiklikler tekrar değerlendirilmeye alınmıştır. 2018 yılında güncellenen programa ölçme değerlendirme, kursa uyum süreci ve aile katılımları eklenmiştir. (DİB, 2018: s.6)

Programa eklenen aile katılımlarıyla, değerler eğitiminin sürekliliği ve davranış olarak kazandırılması hedeflenmiştir. Çünkü çocuğun bilişsel, bedensel ve sosyal olarak tüm gelişim alanlarında ailenin önemli etkisi olduğu gibi ahlaki gelişiminde de

çok önemli bir yere sahiptir (Şen, 2021: s. 24). Yapılan araştırmalarda, çocuk öğretilen değerleri yakın çevresinden tecrübe edemezse onu özümsemesi ve davranışa dönüştürmesinin mümkün olamayacağı ortaya konulmuştur. Çocuğun okulda öğrendiği değerler eğitimini, yakın çevresinde gözlemleyip taklit etmeye başladığında zamanla çocuğun kendi duygu ve davranışına dönüşebileceği ifade edilmiştir. Hatta çocuğun ailesinde tecrübe ettiği değer davranışlar temel kabul edilip okulda verilecek değerler eğitiminin bu temel üzerine bina edilebileceği öne sürülmüştür (Önder, 2020: s.145).

DİB tarafından yürütülen 4-6 yaş kurslarındaki değerler eğitiminde ailelerin katılabileceği etkinlikler yukarıda olduğu gibi “aile eğitim etkinlikleri, aile iletişim etkinlikleri ve aile katılım etkinlikleri” olarak üç başlıkta ele alınabilir.

Aile Eğitim Etkinlikleri: Değerler eğitimi açısından ailenin önemi ve sorumlulukları, bu konuda doğru davranış ve iletişim yöntemleri, 4-6 yaş çocuklarının gelişim süreçleri özellikle ahlaki gelişimi ve aile değerleri gibi konularda aileleri bilgilendirmek amacıyla kurum tarafından gerçekleştirilen eğitimlerdir. Bununla ilgili olarak öncelikle ihtiyaçları belirleyebilmek için 2018 öğretim programı ekinde yer alan “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu” kayıt haftasında ailelere verilmektedir. Ailelerin seçtiği konular genel olarak değerlendirildikten sonra müftülük tarafından belirlenen uzmanlar tarafından aile eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimlerle ilgili olarak Kocaeli il müftülüğü tarafından gerçekleştirilen “Çevrim İçi Aile Sohbetleri” ve konferanslar örnek gösterebilir.³⁰. Bunlardan bazılarını örnek verecek olursak; “Aileyi Ayakta Tutan Değerler” (14.10.2020), “Kur’an ve Sünnet Perspektifinde Ailede İletişim” (19.10.2020), “Çocuğun Kişilik Gelişiminde Babanın Rolü” (12.11.2020), “Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması” (23.11.2020), “Ailede Kriz Yönetimi” (03.12.2020), “Ailede Tasarruf Bilinci” (28.01.2021), “Ramazan ve Ailede İbadet Eğitimi” (20.04.2021), “Ailede Yardımlaşma ve İşbirliği” (23.08.2021), “Kurallara Uymayı Ailede Öğreniyorum” (06.09.2021), “Ailede Üretmenin Bereketi” (20.09.2021), “Adalet ve Tutarlılık (Ebeveyn Çocuk İlişkilerinde Temel Kavramlar)” (25.10.2021), “Aileden Başlayarak İyiliğe Teşvik Kötülükten Sakındırma” (07.02.2022), “Affedicilik Ailede Kazanılan Bir Erdemdir” (28.03.2022), “Her Zaman

³⁰ <https://kocaeli.diyaret.gov.tr/> (Erişim, 23.01.2023).

Meyve Veren Bir Ağaç Güzel Söz” (25.07.2022), “Ailede Şükür ve Kanaat Bilinci” (05.09.2022), “Aileden Topluma Adab-ı Muaşeret Kuralları” (16.11.2022), “Ailede Öfke Kontrolü” (28.11.2022), gibi başlıklı konularda eğitimlerin gerçekleştiği görülmektedir. İl müftülüğünün instagram sayfasında çevrim içi olarak verilen bu eğitimlere, 4-6 yaş velileri önceden haberdar edilerek katılımları sağlanmıştır. Bunlar gibi yine 4-6 yaş kursu velilerine yönelik düzenlenen “Ailede Adalet (haklar bana görevler sana)”(11.01.2018), “Menfi Akımlara Karşı Aileyi Korumak”(22.11.2022) gibi konulu konferanslarla toplumun en küçük birimi olan aile değerlerinin korunması, aile içinde huzurun ve birliğin sağlanması adına ailelerin bilinçlendirildiği görülmektedir. Bunların dışında kurs yöneticisi gerekli izin ve görüşmeleri yaparak alanında uzman birini kursa davet edip velilere eğitim semineri düzenleyebilmektedir.

Aile İletişim Etkinlikleri: Kur'an kursu öğreticisi tarafından düzenlenmesi beklenen iletişim etkinlikleri özellikle kursa uyum haftasında oldukça önemlidir. Bu etkinlikler arasında ilk olarak eğitim programı hakkında, kursun giriş çıkış saatleri ve genel kurallar hakkında bilgilendirmelerin yapılacağı tanışma toplantıları gelmektedir (DİB, 2018: s.27). Ailelerle karşılıklı bilgi akışının sürdürülebilmesi için veli telefon grupları, yukarıda bahsedilen eğitimlerle ilgili duyuru afişleri, etkinlik panoları, kurs içi veya dışındaki etkinliklerin duyurulması, kursta yapılan etkinliklerin video ve fotoğrafların velilerle paylaşarak yapılan çalışmalardan haberdar edilmesi iletişim etkinlikleri arasındadır. Aynı şekilde kandil programı, anneler günü, ramazan iftarı ve cami-çocuk buluşması gibi bazı etkinliklerde aileleri davet etmek hem ailelerle iletişimi güçlendirmekte hem de ailelere, yapılan etkinlikleri yerinde görme imkânı sağlamaktadır. Öğreticinin inisiyatifine bağlı olarak ev ziyaretleri gerçekleştirmek, velilerle piknik veya gezi etkinliği düzenlemek, bireysel görüşmeler yapmak da 4-6 yaş kurslarında gerçekleştirilebilecek aile iletişim etkinlikleridir.

Aile Katılım Etkinlikleri: Ailelerin sınıf içinde veya evde aktif olarak eğitime katılmasıdır. Ailenin değerler eğitimine yönelik sınıf içinde aktif olarak bir etkinlikte yer alması öğreticinin bu konuda gerekli planlamaları yapması ve aileleri teşvik etmesine bağlıdır. Çünkü 4-6 yaş öğretim programı eklerinde MEB’de olduğu gibi “Aile Katılım Formu” bulunmamaktadır. Öğretici isterse kursun ilk haftalarında bununla alakalı bilgilendirme yapıp ailelerle beraber onların ilgi ve becerileri doğrultusunda planlama yaparak ve bu konuda aileleri cesaretlendirip teşvik ederek

sınıf içi aile katılımı gerçekleştirebilir. Örneğin; sabır değerinde veli, çocuklarla beraber kek yapar ve pişmesi beklenirken sabır konusuna vurgu yapılabilir. Saygı değerine konu olan otobüs draması bir veli ile gerçekleştirilebilir. İyilik değerinde bir veli ile rulo kartonları kullanılarak kuş yemlikleri hazırlanabilir. Bir değerın konu edildiğı hikâyeyi veli sınıfta anlatabilir veya basit kostümler hazırlayarak gönüllü öğrencilerle haftanın değeri ile ilgi drama etkinliğı yapabilir. Daha bunlar gibi birçok etkinlik üretilip velilerle sınıf içi çalışmaları yapılabilir.

Ailenin Evde Yapabileceğı Etkinlikler: Kursta verilen değerler eğitiminin işlevselliğinin artması, eğitimin sürekliliğinin sağlanması ve çocuğun aile ortamında değerlere yönelik yaşamsal deneyimler kazanması açısından aile ile yapılacak olan ev etkinlikleri çok kıymetlidir. Bu yüzden öğreticilerin, evde yapılacak aile katılım etkinliklerinin çocukların değerleri daha iyi özümsemesi açısından ne kadar önemli olduğu ile ilgili aileleri bilinçlendirmeleri oldukça önemlidir.

Ailenin evde yapabileceğı etkinliklerle alakalı, başkanlığın öğretici kitabı olarak hazırladığı ve içeriğinde değerler eğitime yönelik etkinliklerin yer aldığı materyalden yararlanılmaktadır. Öğretici kitabı-1 ve 2 olarak hazırlanan kitapta değerlerin her biri müstakil ünitelerde yer almaktadır. Değerlerin yer aldığı bölümlerde değerlere yönelik performans ödevi (aile katılım etkinliğı), değer ağacı, hikâye, drama ve çeşitli oyunlar yer almaktadır. (DİB, 2018).

Öğretici yeni bir değere geçildiğinde o değerle ilgili performans ödevi hakkında velileri haberdar ederek aile katılımı çalışmasının yapılmasını sağlamaktadır. Öğretici kitabındaki değerler ve bu değerlere yönelik aile katılım etkinlikleri şunlardır: (DİB, 2018).

Tablo 2. Öğretici Etkinlik Kitabında Yer Alan Değerler ve Performans Ödevleri (Aile Katılım Etkinlikleri):

Değerin Adı	Aile katılım Etkinliğı
Dua, Şükür ve	Dua Yıldızları: Evde ailelerle beraber hazırlanan dua yıldızlarına çocuğun dilinden dualar yazılması istenmektedir. Öğretici kursa

Özür Dileme	getirilen dua yıldızlarıyla ilgili çocuklara belli sorular yönelterek etkinliğin değerlendirmesini yapar.
Sevgi ve Merhamet	Sevgi Çiçeği: Bu etkinlikte çocuklar, aile bireyleri veya arkadaşlarından sevdiği kişilere vermek üzere ailesiyle birlikte sevgi çiçekleri hazırlar. Belirlenen günde çiçekleri kursa getiren çocuklarla, sevgi ve sevdiğini gösterme yöntemleriyle ilgili değerlendirme yapılır.
Saygı	Cami Maketi: Çocuklar aileleriyle birlikte cami maketi hazırlar. Öğretici kursa getirilen cami maketlerini öğrencilerle beraber inceler. Caminin işlevini çocuklara anlatır. (Mümkünse birlikte cami ziyareti yapılır.) Camiye gitmenin, namaz kılmanın Allah'a olan sevgi ve saygının bir göstergesi olduğunu bu yüzden camide namaz kılanları rahatsız edecek davranışlardan uzak durma konusunda konuşulur. Camiye ve namaz kılanlara karşı saygılı olmakla ilgili durum değerlendirmesi yapılır.
Sorumluluk	Geri Dönüşüm Kutum: Çocuklar aileleriyle beraber evde olan malzemelerle bir geri dönüşüm kutusu hazırlar. Öğretici, çocuklarla çevreye karşı görev ve sorumluluklarımız ve geri dönüştürülebilecek atıklarla ilgili değerlendirme yapar.
Yardımlaşma	Yardımlaşma Kumbarası: Aileler çocuklarla birlikte atık bir malzemeden kumbara hazırlar. Çocuklar yaptıkları kumbaralarına ailesiyle beraber evde bir hafta para biriktirir. Kumbaralar kursa getirilir. Biriktirilen paralar birleştirilip çocuklarla beraber bir yardım kuruluşuna veya çevredeki ihtiyaç sahibi bir aileye verilir. Daha sonra öğretici, çocuklarla yardımlaşmayla ve yardım çeşitleriyle ilgili değerlendirme yapar.

Sabır	Sabır Mikrofonu: Bu etkinlikte, aileleriyle birlikte uygun bir malzemeden mikrofon hazırlanması istenmektedir. Çocuklar hazırladıkları bu mikrofonla aile büyüklerine, hayatlarında gösterdikleri sabır davranışları hakkında sorular sorarak röportaj yapar. Edindikleri bilgileri kursta arkadaşlarıyla paylaşırlar. Son olarak öğretici çocuklarla beraber sabır hakkında değerlendirme yapar.
İyilik	İyilik Halkası: Çocuklar ailesiyle beraber renkli kağıtlardan istedikleri adette halkalar oluşturur. Her bir halkaya iyilik resimleri çizerler. Belirlenen günde sınıfa getirdikleri halkaların üzerindeki resimleri öğretmenlerine anlatırlar. Daha sonra öğretici, çocukların tüm halkalarını bir ipe geçirerek büyük bir iyilik halkası oluşturup panoya asar. Sonra çocuklarla iyilik örnekleri hakkında değerlendirme yaparlar.
Doğruluk ve Dürüstlük	Doğruluk Treni: Öncelikle öğretici sınıfta küçük bir kutudan lokomotif hazırlar. Çocuklara aileleriyle beraber atık malzemelerden küçük vagonlar hazırlamasını ve her bir vagona güvendikleri bir kişinin resmini yapıştırmalarını ister. Evden getirdikleri vagonların üzerinde resmi olan kişilerin kim olduklarını ve neden onları seçtikleriyle ilgili çocuklarla söyleşi yapılır. Daha sonra önde öğretici lokomotif olur çocuklarda eline vagonlarını alıp uzun bir doğruluk treni oluştururlar. Doğruluk treni şiirini ritimli şekilde söyleyerek trencilik oynanır.
Adalet	Güneş Panosu: Bu etkinlikte ekteki çeşitli hayvan görselleri çocuklara verilir ve aileleriyle beraber kesip boyamaları istenir. Okulda öğretici büyük bir güneş görseli hazırlar ve adına “adalet güneşi” koyarak panoya asar. Çocukların getirdiği ve üzerinde isimlerinin yazılı olduğu canlıların görsellerini de büyük güneşin

	etrafına yapıştırır. Sonra Allah’ın “Adl” ismi ve adalet hakkında çocuklarla değerlendirme yapılır.
--	---

Öğretici kitabında yer alan her bir değere yönelik olarak performans ödevinin (aile katılım etkinliğinin) yer aldığı görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta, performans ödevlerinin değer ünitelerinin ilk sayfasında yer almasıdır. Bu durum çocuğun yeni öğrenilecek değerle ilgili ilk deneyimini, ailesiyle gerçekleştirmesine imkân tanımaktadır. Aile katılımlı performans ödevi ile çocuk için, yeni öğrenilecek değere yönelik ailede bir temel oluşturulmaktadır. Böylece çocuk, yeni öğrenilecek değerle ilgili bir ön bilgiye sahip olarak okula gelmektedir. Okulda gerçekleştirilecek olan oyun, drama, boyama, kesip yapıştırma ve hikâye okuma gibi diğer değer etkinlikleri ise ailede oluşturulan bu temel üzerine inşa edilmektedir (Önder, 2020: s. 145). Öğretici kitabında yeni bir değere önce aile katılımlı performans ödevi ile başlama yönteminin, “eğitim ailede başlar okulda devam eder” ilkesi göz önünde bulundurularak uygulandığı düşünülmektedir. Aile katılım etkinliği ile evde temeli oluşturulan değerler, okuldaki etkinliklerle pekiştirilip yine ailedeki olumlu rol modeller ile çocukta davranışa dönüşmektedir. Dolayısıyla evde uygulanan aile katılım çalışmalarının, değerler eğitimi açısından ne kadar mühim olduğu görülmektedir.

Ailenin Yönetim ve Karar Verme Süreçlerine Katılımı: 4-6 yaş kursu öğretmenlerinin eğitim sürecini ve aile katılım etkinliklerini daha verimli ve etkin hale getirebilmek için kurs-aile iş birliğini sağlayabilmeleri çok önemlidir. Kurs-aile iş birliğinin sağlanması, öğreticinin sınıf içi ve sınıf dışı aile katılım çalışmalarını daha kolay yürütebilmesi noktasında velilerin sahip oldukları imkanları ve becerilerini bilmesine fırsat sunmaktadır. Bununla beraber ailelerin de kurs ve kurstaki eğitim hakkında bilgi sahibi olup çocuklarının eğitiminde kendi sorumluluklarını fark etmelerini sağlamaktadır (Doğan, 2019: s.162). Öğreticiler aile katılım çalışmalarını planlama ve karar verme sürecine velileri dahil ederken öncelikle; “aile ihtiyaç belirleme formu” ile ailelerin eğitim için en çok ihtiyaç duydukları konuları beraber belirleyebilirler. Öğretici, öğretim programı ve müfredatta yer alan değerler hakkında aileleri bilgilendirerek sınıf içi aile katılım etkinliği için velilerin ne tür becerilere sahip

oldukları veya etkinlikler için neler yapmak istedikleri, ellerinde ne tür malzeme ve materyal bulunduğu hakkında bilgi alır. Bu bilgiler doğrultusunda her bir değ er ünitesi için bir veliyi sınıf iç i etkinliğ ine görevlendirebilir.

4-6 yaş Kur'an kurslarında aile katılım çalışmalarının sağlıklı ve verimli yürütülebilmesi, kurumun aile eğitim çalışmalarına yönelik gerekli desteğ i vermesiyle beraber öğretmenlerin bu konudaki yeterliliğ ine bağ lıdır. Başkanlığ ın 4-6 yaş Kur'an kursları öğ retim programında öğretmenlerin temel ve özel becerilerinin yanında aile katılımını sağlayabilmek için aileler ile olumlu iletişim kurma ve aileyi eğitim sürecine dahil edecek gerekli planlamaları yapabilme becerilerine sahip olması beklenmektedir.³¹

³¹ Öğretici yeterlilikleri, madde 10. “Eğ itim sürecine ailenin katılımını sağlar. 11. Alanıyla ilgili paydaş larla (aile, meslektaş , kurum vb.) olumlu ilişkiler kurma becerisine sahiptir.” DİB Kur'an Kursları Öğ retim Programı (4-6 Yaş Grubu), 2018: s.10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI, TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

3.1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde anket ile ulaşılan bilgilerin istatistiksel sonuçları incelenmiştir. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgiler sunulmuştur. Daha sonra araştırmanın temel problem ve alt problemlerine yönelik geliştirilen öğretici anket formundaki soruların cevaplarına yönelik yüzdelik verileri sunulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda yorum ve değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 3. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Bilgileri, Öğreticilerin Sınıf Mevcutları, Aile Katılımını Sağlamak İçin Ailelere Yazılı Bilgi Sunmaları, Kurslarla İlgili Bilgi ve Faaliyetleri, Diğer Kurslarla Yapılan İş birliği ve Çalışmaları Ailelere Ulaştırma Durumlarına Ait Bulgular.

		n	%
Yaş	25-30	26	16,6
	31-35	30	19,1
	36-40	54	34,4
	41-55	41	26,1
	55 ve üstü	6	3,8
	Toplam	157	100,0
4-6 yaş eğitimi öğreticisi olarak görev süresi	1-5 yıl	111	71,2
	6-10 yıl	39	25,0
	11-15 yıl	5	3,2
	16-20 yıl	1	,6
	Toplam	156	100,0
Eğitim	İmam Hatip Lisesi	2	1,3
	Ön Lisans	28	17,7
	Lisans	119	75,3

	Yüksek Lisans	8	5,1
	AÖF Okulöncesi Eğitimde öğrenci	1	,6
	Toplam	158	100,0
Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici	67	42,4
	4B Sözleşmeli öğretici	73	46,2
	Fahri öğretici	18	11,4
	Toplam	158	100,0
Sınıf Mevcudu	10-12	28	17,7
	12-15	91	57,6
	15-18	39	24,7
	Total	158	100,0
Sınıf mevcudunuzun kalabalık olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	89	56,7
	Hayır	68	43,3
	Toplam	157	100,0
4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunuyor musunuz?	Evet	88	56,1
	Hayır	24	15,3
	Ara sıra	45	28,7
	Toplam	157	100,0
Kursla ilgili bilgileri, faaliyetleri, diğer kurslarla yapılan iş birliği, toplantı, konuşma ve çalışmaları ailelere ulaştırıyor musunuz?	Evet	107	67,7
	Hayır	13	8,2
	Ara sıra	38	24,1
	Toplam	158	100,0

Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde 25-30 yaş grubu kişilerin oranı %16,6, 31-35 yaş grubu kişilerin oranı %19,1, 36-40 yaş grubu kişilerin oranı %34,4, 41-55 yaş grubu kişilerin oranı %26,1, 55 ve üzeri kişilerin oranı %3,8'dir. 4-6 yaş eğitimi öğreticisi olarak görev süresi dağılımı incelendiğinde; 1-5 yıl süre ile çalışanların oranı %71,2, 6-10 yıl süre ile çalışanların oranı %25, 11-15 yıl süre ile çalışanların oranı %3,2 olup 16-20 yıl süre ile çalışanların oranı %0,6'dır. Eğitim durumuna göre değişim incelendiğinde imam hatip lisesi mezunu olanların oranı %1,3, ön lisans mezunu olanların oranı %17,7, lisans mezunu olanların oranı %75,3, yüksek

lisans mezunu olanların oranı %5,1 olup AÖF okul öncesi eğitimde öğrenci olanların oranı %0,6'dır. Çalışılan kurumdaki meslek statüsü dağılımı incelendiğinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici olanların oranı %42,4, 4B Sözleşmeli öğretici olanların oranı %46,2 olup fahri öğretici olanların oranı %11,4'tür. Sınıf mevcudu dağılımı incelendiğinde; 10-12 kişi olanların oranı %17,7, 12-15 kişi olanların oranı %57,6, 15-18 kişi olanların oranı %24,7'dir. Katılımcıların %56,7'si sınıf mevcudunun kalabalık olduğunu düşünmekte iken %43,3'ü düşünmemektedir. 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunma durumu dağılımı incelendiğinde; %56,1'i sunduğunu, %15,3'ü sunmadığını, %28,7'si ise ara sıra sunduğunu belirtmiştir. Kursla ilgili bilgileri, faaliyetleri, diğer kurslarla yapılan iş birliği, toplantı, konuşma ve çalışmaları ailelere ulaştırma durumu dağılımı incelendiğinde %67,7'si sunduğunu, %8,2'si sunmadığını, %24,1'i ise ara sıra ulaştırdığını belirtmiştir.

Tablo 4. Öğreticilerin Çocuğu ve Aileyi Tanımak Amacıyla Ev Ziyaretlerinde Bulunma Durumlarına Ait Bulgular.

		n	%
Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunuyor musunuz?	Evet bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret ediyorum	32	21,2
	Çocukların evleri okul çevresinde değil böyle bir etkinliği gerçekleştirmem çok zor	20	13,2
	Aileleri ve çocukları yapılan bu ziyaretlerle tanımanın mümkün olabileceğini düşünmüyorum	26	17,2
	Bu esnada herkes en iyi hali ile karşınıza çıkabiliyor, bu ziyaretleri gerçekçi bulmuyorum	28	18,5
	Aileler öğretmen olarak evlerine girip çıkmamdan hoşlanmıyorlar	4	2,6
	Diğer	41	27,2
	Toplam	151	100,0

Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunma durumu dağılımı incelendiğinde; bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %21,2, Çocukların evleri okul çevresinde değil böyle bir etkinliği gerçekleştirmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %13,2, Aileleri ve çocukları yapılan bir ziyaretlerle tanımının mümkün olabileceğini belirtenlerin oranı %17,2, Bu esnada herkes en iyi hali ile karşınıza çıkabiliyor, bu ziyaretleri gerçekçi bulmadığını belirtenlerin oranı %18,5, ailelerin öğretmen olarak evlerine girip çıkmalarından hoşlanmadığını belirtenlerin oranı %2,6, diğer belirtilenlerin oranı ise %27,2'dir.

Tablo 5. Katılımcıların Aile Katılımı İle İlgili Çalışmalara Başlamadan Önce Sorular Hazırlayarak Aileler Hakkında Ön Araştırma Yapma Durumlarına Ait Bulgular.

		n	%
Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapıyor musunuz?	Evet	55	35,0
	Kadrolu öğretici olmadığım için böyle bir araştırmayı yapacak ortamım ve zamanım olmadı	6	3,8
	Aileleri tanıma işini zamana bırakıyorum	78	49,7
	Hayır. Yapma gereği duymuyorum	18	11,5
	Toplam	157	100,0

Çalışılan kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapma durumu incelendiğinde yaptığını belirtenlerin oranı %35, Kadrolu öğretici olmadığım için böyle bir araştırmayı yapacak ortamım ve zamanı olmadığını belirtenlerin oranı %3,8, aileleri tanıma işini zamana bıraktığını belirtenlerin oranı %49,7, yapma gereği duymayanların oranı %11,5'tir.

Tablo 6. Öğreticilerin Velilerle Sözlü Ya da Yazılı İletişimde Bulunma, Dönem Başında Ebeveyn Katılım Formları Uygulayarak Aileleri Sınıf İçi ve Dışı Etkinliklerde Görev Almasını Sağlama, Velilerin Sınıf İçi Etkinliklerinde Öğretmen Rolü Üstlenmesini Sağlama, Verilen Eğitimin Evde de Devam Etmesi İçin Öğretim Planına Aileyi de Dahil Etme, Uzmanların Rehberliğinde Ailelere Bilgilendirme Toplantıları

Düzenleme, Aile Katılım Etkinliklerini Öğretici Etkinlik Kitabında Yer Alan Performans Ödevlerini Göz Önüne Alarak Planlama Dağılımları.

		n	%
Öğrenci velileriyle devamlı sözlü ya da yazılı iletişime giriyor musunuz?	Evet	154	97,5
	Hayır	4	2,5
	Toplam	158	100,0
Dönem başında Ebeveyn Katılım Formları uygulayarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almasını sağlıyor musunuz?	Evet	64	40,5
	Hayır	31	19,6
	Ara sıra	63	39,9
	Toplam	158	100,0
Velilerin sınıf içi etkinliklerde (drama, hikâye, oyun gibi etkinliklerde) öğretmen rolü üstlenmeleri sağlıyor musunuz?	Evet	32	20,3
	Hayır	96	60,8
	Ara sıra	30	19,0
	Toplam	158	100,0
Verilen din eğitiminin evde de devam etmesi için, öğretim programı(planını) hazırlarken, çocuğun ailesini de programa(plana) dahil ediyor musunuz?	Evet	118	74,7
	Hayır	7	4,4
	Ara sıra	33	20,9
	Toplam	158	100,0
Ailelere, çocuk gelişimi ve çocuğun dini eğitiminde ailenin rolü konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla bilgilendirme toplantıları düzenliyor musunuz?	Evet	91	58,0
	Hayır	66	42,0
	Toplam	157	100,0
Aile katılımlı etkinliklerini, 2018-2019 eğitim öğretim yılında düzenlenen ve yayınlanan öğretici etkinlik kitabı içerisindeki aile katılımı ile...	Evet	127	80,9
	Hayır	30	19,1
	Toplam	157	100,0

Öğrenci velileriyle devamlı sözlü ya da yazılı iletişime girenlerin oranı %97,5'tir. Dönem başında Ebeveyn Katılım Formları uygulayarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almasını sağladığını belirtenlerin oranı %40,5, sağlamayanların oranı %19,6, ara sıra sağlayanların oranı %39,9'dur. Velilerin sınıf içi etkinliklerde (drama, hikâye, oyun gibi etkinliklerde) öğretmen rolü üstlenmeleri sağlama durumu incelendiğinde sağladığını belirtenlerin oranı %20,3, sağlamadığını belirtenlerin oranı %60,8, ara sıra sağladığını belirtenlerin oranı %19'dur. Verilen din

eğitiminin evde de devam etmesi için, öğretim programı(planını) hazırlarken, çocuğun ailesini de programa(plana) dahil etme durumu incelendiğinde; dahil ettiğini belirtenlerin oranı %74,7, dahil olmadığını belirtenlerin oranı %4,4, ara sıra dahil ettiğini belirtenlerin oranı %20,9'dur. Ailelere, çocuk gelişimi ve çocuğun dini eğitiminde ailenin rolü konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla bilgilendirme toplantıları düzenleme durumu dağılımı incelendiğinde; düzenleyenlerin oranı %58, düzenlemediğini belirtenlerin oranı %42'dir. Aile katılımlı etkinliklerini 2018-2019 eğitim öğretim yılında düzenlenen ve yayınlanan öğretici etkinlik kitabı içerisindeki aile katılımı ile ilgili etkinlikleri (performans ödevi) göz önüne alarak planlama durumu incelendiğinde; %80,9 oranında bu şekilde planlandığını belirtmiştir.

Tablo 7. Öğreticilerin, Aile Katılımlı Performans Ödevlerini Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma, İlan Panosu Kullanarak Velilerin Haftanın Değeri ve Haftanın Konusunu Takip Etmelerini Sağlama, Verilen Eğitimle İlgili Evlere Haftalık Ya da Aylık Bülten Yollama, Aile Katılımlı Performans Ödevleri ile İlgili Aile ve Çocuklara Gerekli Yönlendirme ve Bilgilendirme Yapma, Öğrencilerin Performans Ödevlerini Düzenli ve Birebir Takip Edip Dönütlerde Bulunma Durumlarına Ait Bulgular.

		n	%
Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı buluyor musunuz?	Kesinlikle evet	45	28,8
	Kısmen faydalı	98	62,8
	Hayır	12	7,7
	Bir fikrim yok	1	,6
	Toplam	156	100,0
İlan panosu kullanılarak, din eğitimi açısından haftanın değeri ve haftanın konusunu, velilerin takip etmeleri için yönlendirmelerde bulunuyor musunuz?	Evet	72	45,9
	Hayır	35	22,3
	Ara sıra	50	31,8
	Toplam	157	100,0
Verilen din eğitimi ile ilgili düzenli olarak evlere aylık veya haftalık bülten hazırlayıp velilere bilgilendirme yapıyor musunuz?	Evet	78	49,7
	Hayır	79	50,3
	Toplam	157	100,0

Aile katılımlı performans ödevleri ile ilgili çocuklara ve ailelerine gerekli yönlendirme ve bilgilendirmeyi yapıyor musunuz?	Evet	132	84,1
	Hayır	3	1,9
	Ara sıra	22	14,0
	Toplam	157	100,0
Öğrencilerin, aile katılımlı performans ödevlerini düzenli ve birebir takip edip dönütlerde bulunuyor musunuz?	Evet	109	70,3
	Hayır	8	5,2
	Ara sıra	38	24,5
	Toplam	155	100,0

Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumuna göre dağılım incelendiğinde; kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %28,8, kısmen faydalı cevabı verenlerin oranı %62,8, yararlı bulmayanların oranı %7,7 olup fikri olmayanların oranı %0,6'dır. İlan panosu kullanılarak, din eğitimi açısından haftanın değeri ve haftanın konusunu, velilerin takip etmeleri için yönlendirmelerde bulunma durumu dağılımı incelendiğinde; %45,9'u yönlendirmelerde bulunduğunu %22,3'ü bulunmadığını, %31,8'i ise ara sıra yönlendirmede bulunduklarını belirtmiştir. Verilen din eğitimi ile ilgili düzenli olarak evlere aylık veya haftalık bülten hazırlayıp velilere bilgilendirme yapma durumu incelendiğinde katılımcıların %49,7'si bilgilendirme yaptığını, %50,3'ü ise yapmadığını belirtmiştir. Aile katılımlı performans ödevleri ile ilgili çocuklara ve ailelerine gerekli yönlendirme ve bilgilendirme yapma durumu incelendiğinde %84,1'i yaptığını, %1,9'u yapmadığını, %14'ü ise ara sıra yaptığını belirtmiştir. Öğrencilerin, aile katılımlı performans ödevlerini düzenli ve birebir takip edip dönütlerde bulunma durumu dağılımı incelendiğinde %70,3'ü dönütlerde bulunduğunu, %5,2'si bulunmadığını, %24,5'i ise ara sıra bulunduğunu belirtmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Aile Katılımı Etkinliklerini Çocuğun Dini Gelişimi Açısından Gerekli Görme, Ailelerin 4-6 yaş Din Eğitimi ve Aile Katılım Etkinlikleri Hakkındaki Düşüncelerini Nasıl Buldukları ve 4-6 yaş Din Eğitiminde Veli Katılım Etkinliklerine Ailelerin Beklenen Katılımı Sağladıklarına Yönelik Düşüncelerinin Dağılımları.

		n	%
Aile katılımı etkinliklerini çocukların dini gelişimi açısından değerlendirildiğinde gerekli görüyor musunuz?	Kesinlikle gerekli görüyorum	111	71,6
	Bu etkinliklerin zaman kaybı olduğunu düşünüyorum	10	6,5
	Kararsızım	34	21,9
	Toplam	155	100,0
Ailelerin, 4-6 yaş din eğitimi ve ailenin eğitime katılım etkinlikleri hakkındaki düşüncelerini nasıl buluyorsunuz?	4-6 yaş öğreticilerine dadı gözü ile bakılmakta ve kurslar zaman geçirilen yerler olarak düşünülmekte	23	14,7
	4-6 yaş din eğitiminin öneminin farkındalar	99	63,5
	4-6 yaş eğitimi pahalı bir eğitim olarak düşünmekte ve bu konuda sürekli şikayetler iletilmekte	4	2,6
	Daha çok çocukların kurs içerisindeki hal ve davranışlarının durumu ile ilgilenmekte	30	19,2
4-6 yaş din eğitiminde, veli katılım etkinliklerine, ailelerin beklenen katılımı sağladıklarını düşünüyor musunuz?	Velilerin tamamı katılım gösteriyor.	14	9,0
	Velilerin çoğunluğu katılım gösteriyor.	94	60,6
	Velilerin çok azı katılım gösteriyor.	47	30,3
	Toplam	155	100,0

Aile katılımı etkinliklerini çocukların dini gelişimi açısından değerlendirildiğinde gerekli görme durumu dağılımı incelendiğinde %71,6'sı kesinlikle gerekli gördüğünü, %6,5'i bu etkinlikleri zaman kaybı olarak gördüğünü, %21,9'u ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Ailelerin, 4-6 yaş din eğitimi ve ailenin

eğitime katılım etkinlikleri hakkında ki düşünceleri dağılımı incelendiğinde; 4-6 yaş öğreticilerine dadı gözü ile bakılmakta ve kurslar zaman geçirilen yerler olarak düşünölmekte olduğunu belirtenlerin oranı %14,7, 4-6 yaş din eğitiminin öneminin farkında olduğunu belirtenlerin oranı %63,5, 4-6 yaş eğitimini pahalı bir eğitim olarak düşünmekte ve bu konuda sürekli şikâyetler iletilmekte olduğunu belirtenlerin oranı %2,6, Daha çok çocukların kurs içerisindeki hal ve davranışlarının durumu ile ilgilenmekte olduğunu belirtenlerin oranı %19,2'dir. 4-6 yaş din eğitiminde, veli katılım etkinliklerine, ailelerin beklenen katılımı sağladıklarını düşünme durumu dağılımı incelendiğinde; velilerin tamamının katılım gösterdiğini belirtenlerin oranı %9, çoğunluğunun katılım gösterdiğini belirtenlerin oranı %60,6, velilerin çok azının katılım sağladığını belirtenlerin oranı %30,3'tür.

Tablo 9. Katılımcıların, Aileleri 4-6 Yaş Din Eğitimine Aktif Olarak Dahil Etmenin Faydaları Hakkındaki Düşüncelerine Ait Bulgular.

		n	%
Aileleri 4-6 yaş din eğitimine aktif olarak dahil etmenin ne gibi faydalar getirebileceğini düşünüyorsunuz?	Öğreticilerin işlerini kolaylaştırdığını düşünüyorum	12	7,7
	Ailelerin çocuğun aldığı eğitim hakkında bilgileneceğini düşünüyorum	70	44,9
	Aile katılımı çalışmalarının, toplum yapımızın geleceğı açısından çok önemli işlevleri yerine getirdiğini düşünüyorum	70	44,9
	Görevimi yapmış olmanın bir manevi rahatlığı içerisinde oluyorum.	4	2,6
	Toplam	156	100,0

Aileleri 4-6 yaş din eğitimine aktif olarak dâhil etmenin ne gibi faydalar getirebileceğini düşünme durumu dağılımı incelendiğinde; öğreticilerin işlerini kolaylaştırdığını düşönenlerin oranı %7,7, ailelerin çocuğun aldığı eğitim hakkında bilgileneceğini düşönenlerin oranı %44,9, aile katılımı çalışmalarının, toplum

yapımızın geleceği açısından çok önemli işlevleri yerine getirdiğini düşünenlerin oranı %44,9, görevimi yapmış olmanın bir manevi rahatlığı içerisinde olduğunu belirtenlerin oranı %2,6'dır.

Tablo 10. 4-6 Yaş Öğreticilerinin Aileleri, Aile Katılım Etkinliklerine Dahil Ederken Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Bulgular.

		n	%
Aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte	70	48,6
	Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte	43	29,9
	Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından dolayı katılmak istememekte	31	21,5
	Toplam	144	100,0

Aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken karşılaşılan sorunların dağılımı incelendiğinde; aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade ettiklerini belirtenlerin oranı %48,6, aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte olduğunu belirtenlerin oranı %29,9, yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından katılmak istemediklerini belirtenlerin oranı %21,5'tir.

Tablo 11. Katılımcıların Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirebilmelerine Yönelik Düşüncelerinin Dağılımı.

		n	%
Aile katılımı ile ilgili etkinlikleri tam anlamıyla gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?	Evet	51	33,1
	Hayır	103	66,9
	Toplam	154	100,0

Katılımcıların %33,1'i aile katılımı ile ilgili tüm etkinlikleri tam anlamıyla gerçekleştirdiklerini belirtirken %66,9'u tam anlamıyla gerçekleştirmediklerini söylemiştir.

Tablo 12. Öğreticilerin Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirmelerine Engel Olan Durumlara Ait Bulgular.

		n	%
Aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmenize engel olan durum sizce nedir?	Kadrolu öğretici olmayışım ve kursta dönem başında görevde olmayışım	4	3,0
	Sınıfın kalabalık olması	24	17,8
	Ailelerin ilgisinin olmayışı	79	58,5
	Diğer	28	20,7
	Toplam	135	100,0

Katılımcıların aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerine engel olan durum dağılımları incelendiğinde; kadrolu öğretici olmayışım ve kursta dönem başında görevde olmayışı, sınıfın kalabalık olması %17,8, ailelerin ilgisinin olmayışı %58,5 olup diğer nedenlerden ötürü olduğunu belirtenlerin oranı %20,7'dir.

Tablo 13. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Aile Katılım Çalışmalarına Aileleri Dahil Ederken Karşılaştıkları Zorluklara Ait Bulgular.

		n	%
Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara aileleri dahil ederken herhangi bir zorluk ile karşılaşıyor musunuz?	Aileler bu tarz çalışmalara katılmak istemiyorlar	23	15,9
	Aileler bu tarz çalışmalara katılmamak için sürekli bahaneler öne sürüyorlar	30	20,7
	Ailelere bu tarz çalışmaları anlatmak sorun oluyor	8	5,5
	Aileler sınıf içi eğitim etkinliklerinden ziyade sınıf dışı	9	6,2

	etkinliklerinde görev almak istiyorlar		
	Hiçbir zorlukla karşılaşmıyorum. Ailelere bu tarz etkinliklerde rahatlıkla görevler verebilmekteyim	61	42,1
	Diğer	14	9,7
	Toplam	145	100,0

Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara aileleri dâhil ederken herhangi bir zorluk ile karşılaşma durumu dağılımı incelendiğinde; “Aileler bu tarz çalışmalara katılmak istemiyorlar” cevabı verenlerin oranı %15,9, “Aileler bu tarz çalışmalara katılmamak için sürekli bahaneler öne sürüyorlar” cevabı verenlerin oranı %20,7, “Ailelere bu tarz çalışmaları anlatmak sorun oluyor” cevabı verenlerin oranı %5,5, “Aileler sınıf içi eğitim etkinliklerinden ziyade sınıf dışı etkinliklerinde görev almak istiyorlar” cevabı verenlerin oranı %6,2, “Hiçbir zorlukla karşılaşmıyorum. Ailelere bu tarz etkinliklerde rahatlıkla görevler verebilmekteyim” cevabı verenlerin oranı %42,1, diğer cevap verenlerin oranı %9,7’dir.

Statülere Göre Karşılaştırmalar.

Tablo 14. Katılımcıların Ev Ziyaretlerinde Bulunma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

	5) Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?						p
	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici		4B Sözleşmeli öğretici		Fahri öğretici		
	n	%	n	%	n	%	

10) Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunuyor musunuz?	Evet bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret ediyorum	17	27,0%	13	18,3%	2	11,8%	0,032
	Çocukların evleri okul çevresinde değil böyle bir etkinliğı gerçekleştirmem çok zor	10	15,9%	7	9,9%	3	17,6%	
	Aileleri ve çocukları yapılan bir ziyaretlerle tanımanın mümkün olabileceğini düşünmüyorum	7	11,1%	18	25,4%	1	5,9%	
	Bu esnada herkes en iyi hali ile karşınıza çıkabiliyor, bu ziyaretleri gerçekçi bulmuyorum	7	11,1%	18	25,4%	3	17,6%	
	Aileler öğretmen olarak evlerine girip çıkmamdan hoşlanmıyorlar	1	1,6%	3	4,2%	0	0,0%	
	Diğer	21	33,3%	12	16,9%	8	47,1%	

Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunma durumu ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde; 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa bağlı kadrolu öğretici olanlarda bütün çocukları evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %27, çocukların evleri okul çevresinde olmadığı için böyle bir

etkinliğin gerçekleştirmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %15,9, aileleri ve çocukları yapılan ziyaretle tanımanın mümkün olabileceğini düşünmeyenlerin oranı %11,1, bu ziyaretleri gerçekçi bulmayanların oranı %11,1, aileler ve öğretmen olarak evlerine giril çıkılmasından hoşlanmayanların oranı %1,6, diğer cevap verenlerin oranı %33,3'tür. 4 B sözleşmeli öğretmenlerde bütün çocukları evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %18,3, çocukların evleri okul çevresinde olmadığı için böyle bir etkinliğin gerçekleştirmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %9,9, aileleri ve çocukları yapılan ziyaretle tanımanın mümkün olabileceğini düşünmeyenlerin oranı %25,4, bu ziyaretleri gerçekçi bulmayanların oranı %25,4, aileler ve öğretmen olarak evlerine giril çıkılmasından hoşlanmayanların oranı %4,2, diğer cevap verenlerin oranı %16,9'dur. Fahri öğretmenlerde bütün çocukları evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %11,8, çocukların evleri okul çevresinde olmadığı için böyle bir etkinliğin gerçekleştirmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %17,6, aileleri ve çocukları yapılan ziyaretle tanımanın mümkün olabileceğini düşünmeyenlerin oranı %5,9, bu ziyaretleri gerçekçi bulmayanların oranı %17,6, aileler ve öğretmen olarak evlerine giril çıkılmasından hoşlanmayanların oranı %0, diğer cevap verenlerin oranı %47,1'dir. Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunma durumu ile statü arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre ev ziyareti etkinlikleri en fazla %27 oranla kadrolu öğretmenler tarafından gerçekleştirildiği, en düşük ise %11,8 oranıyla fahri öğretmenler tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur.

Tablo 15. Katılımcıların Aile Katılımı Çalışmalarına Başlamadan Önce Aileler Hakkında Ön Araştırma Yapma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

	5) Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?			p
	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na	4B Sözleşmeli öğretici	Fahri öğretici	

		bağlı kadrolu öğretici						
		n	%	n	%	n	%	
11) Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapıyor musunuz?	Evet	26	38,8%	23	31,9%	6	33,3%	0,049
	Kadrolu öğretici olmadığım için böyle bir araştırmayı yapacak ortamım ve zamanım olmadı	0	0,0%	4	5,6%	2	11,1%	
	Aileleri tanıma işini zamana bırakıyorum	29	43,3%	41	56,9%	8	44,4%	
	Hayır. Yapma gereği duymuyorum	12	17,9%	4	5,6%	2	11,1%	

Çalışılan kurumda aile ilgili katılımlara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapma durumu ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici olanlarda yapanların oranı %38,8, kadrolu öğretici olmadığı için böyle bir araştırma yapacak ortamı ve zamanı olmayanların oranı %0, aile tanıma işlerini zaman bırakanların oranı %43,3, yapma gereği duymayanların oranı %17,9'dur. 4B sözleşmeli öğretici olanlarda yapanların oranı %31,9, kadrolu öğretici olmadığı için böyle bir araştırma yapacak ortamı ve zamanı olmayanların oranı %5,6, aile tanıma işlerini zaman bırakanların oranı %56,9, yapma gereği duymayanların oranı %5,6'dır. Fahri öğretici olanlarda yapanların oranı %33,3, kadrolu öğretici olmadığı için böyle bir araştırma yapacak ortamı ve zamanı olmayanların oranı %11,1, aile tanıma işlerini zaman bırakanların oranı %44,4, yapma gereği duymayanların oranı %11,1'dir. Çalışılan kurumda aile ilgili katılımlara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapma durumu ile statü arasında ilişki bulunmaktadır. Buna göre aileler hakkında ön araştırma yapma durumu en fazla %38,8 oranla kadrolu

öğreticilere ait iken en düşük ise %31,9 oranıyla 4B sözleşmeli öğretmenlere ait olduğu bulunmuştur.

Tablo 16. Öğreticilerin Aile Katılımlı Performans Ödevlerini Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

		5) Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?						p
		657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici		4B Sözleşmeli öğretici		Fahri öğretici		
		n	%	n	%	n	%	
18) Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı buluyor musunuz?	Kesinlikle evet	16	23,9%	18	25,4%	11	61,1%	0,023
	Kısmen faydalı	42	62,7%	50	70,4%	6	33,3%	
	Hayır	8	11,9%	3	4,2%	1	5,6%	
	Bir fikrim yok	1	1,5%	0	0,0%	0	0,0%	

Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumu ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici olanlarda kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %23,9, kısmen faydalı bulanların oranı %62,7, yararlı bulmayanların oranı %11,9 olup bir fikri olmayanların oranı %1,5'tir. 4B sözleşmeli öğretici olanlarda kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %25,4, kısmen faydalı bulanların oranı %70,4, yararlı bulmayanların oranı %4,2'dir. Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile

katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumu ile statü arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu sonuca göre en yüksek %61,1 oranıyla fahri öğretmenlerin performans ödevlerini kesinlikle yararlı bulduğu, en az %23,9 oranla kadrolu öğretmenlerin performans ödevlerini yararlı bulduğu görülmüştür.

Tablo 17. Katılımcıların Aile Katılım Etkinliklerini Tam Anlamıyla Gerçekleştirmelerine Engel Olan Durumları İle Statüleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

		5) Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?						p
		657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici		4B Sözleşmeli öğretici		Fahri öğretici		
		n	%	n	%	n	%	
29) Aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmenize engel olan durum sizce nedir?	Kadrolu öğretici olmayışım ve kursta dönemde görevde olmayışım	0	0,0%	1	1,6%	3	18,8%	0,000
	Sınıfın kalabalık olması	8	14,3%	16	25,4%	0	0,0%	
	Ailelerin ilgisinin olmayışı	31	55,4%	38	60,3%	10	62,5%	

	4,0	17	30,4%	8	12,7%	3	18,8%	
--	-----	----	-------	---	-------	---	-------	--

Aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmenize engel olan durum ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na bağlı kadrolu öğretici olanlarda Kadrolu öğretici olmayışın ve kursta dönem başında görevde olmayışı nedeni olanların oranı %0, sınıfın kalabalık olması nedeniyle yapamayanların oranı %14,3, ailelerin ilgisinin olmayışı olduğunu belirtenlerin oranı %55,4 olup diğer nedenler belirtenlerin oranı %30,4’tür.

Görev Süresine Göre Karşılaştırmalar.

Tablo 18. Öğreticilerin Aile Katımlı Performans Ödevlerinin Hedef Kazanımlar Açısından Yararlı Bulma Durumları İle Görev Süreleri Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

		3) Kaç yıldır 4-6 yaş eğitimi öğreticisi olarak görev yapıyorsunuz?						p
		1-5 yıl		6-10 yıl		11-20 yıl		
		n	%	n	%	n	%	
18) Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı buluyor musunuz?	Kesinlikle evet	34	31,2%	5	12,8%	5	83,3%	0,003
	Kısmen faydalı	68	62,4%	30	76,9%	0	0,0%	
	Hayır	7	6,4%	4	10,3%	1	16,7%	
	Bir fikrim yok	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	

Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumu ile 4-6 yaş eğitimi öğretici olarak görev süresi arasındaki ilişki incelendiğinde; 1-5 yıl süre ile yapanlarda kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %31,2, kısmen faydalı bulanların oranı %62,4, faydalı bulmayanların oranı %6,4’tür. 6-10 yıl süre ile çalışanların oranı kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %12,8, kısmen faydalı bulanların oranı %76,9, faydalı bulmayanların oranı %10,3’tür. 1-5 yıl süre ile yapanlarda kesinlikle evet

cevabı verenlerin oranı %31,2, kısmen faydalı bulanların oranı %62,4, faydalı bulmayanların oranı %6,4'tür. 11-20 yıl süre ile görev yapanlarda kesinlikle evet cevabı verenlerin oranı %83,3, kısmen faydalı bulanların oranı %0, faydalı bulmayanların oranı %16,7'dir.

Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırma.

Tablo 19. Katılımcıların 4-6 Yaş Din Eğitimine Ailelerin Katılımını Sağlamak Amacıyla Ailelere program Hakkında Yazılı Bilgi Sunma Durumları İle Eğitim Durumları Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

		Eğitim Durumu						p
		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		
		n	%	n	%	n	%	
8) 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunuyor musunuz?	Evet	11	37,9%	70	58,8%	6	75,0%	0,022
	Hayır	9	31,0%	13	10,9%	2	25,0%	
	Arasıra	9	31,0%	36	30,3%	0	0,0%	

4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunma ile eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde ön lisans mezunu olanlarda 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunanların oranı %37, 9, sunmayanların oranı %31 olup ara sıra sunanların oranı %31'dir. Lisans mezunu olanlarda 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunanların oranı %37, 9, sunmayanların oranı %31 olup ara sıra sunanların oranı %31'dir. Yüksek lisans mezunu olanlarda 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunanların oranı %75,

sunmayanların oranı %25'tir. 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunma ile eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu sonuca göre öğretmenlerden en fazla %75 oranla yüksek lisans mezunu olanların, program hakkında ailelere yazılı bilgi sunduğu görülmüştür.

Tablo 20. Öğreticilerin Aile Katılım Etkinlikleriyle Aileleri Eğitime Dahil Ederken Karşılaştıkları Sorunlar İle Eğitim Durumları Arasındaki Karşılaştırmalara Ait Bulgular.

		Eğitim Durumu						p
		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		
		n	%	n	%	n	%	
27) Aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte	17	60,7%	53	49,5%	0	0,0%	0,013
	Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte	8	28,6%	28	26,2%	6	75,0%	
	Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından dolayı katılmak istememekte	3	10,7%	26	24,3%	2	25,0%	

Aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dâhil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşma durumu ile eğitim durumu arasındaki ilişki incelendiğinde; ön lisans

mezunlarında “Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte” cevabı verenlerin oranı %60,7, “Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte” cevabı verenlerin oranı %28,6, “Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından katılmak istememekte” cevabı verenlerin oranı %10,7’dir. Lisans mezunlarında “Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte” cevabı verenlerin oranı %49,5, “Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte” cevabı verenlerin oranı %26,2, “Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından katılmak istememekte” cevabı verenlerin oranı %24,3’tür. Yüksek lisans mezunlarında “Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte” cevabı verenlerin oranı %75, “Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmadığından dolayı katılmak istememekte” cevabı verenlerin oranı %25’dir. Aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dâhil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşma durumu ile eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. Buna göre en fazla %61,7 oranıyla ön lisans mezunu öğretmenlerin ailelerin bu etkinliklere ayıracak vaktinin olmadığını ifade etmişlerdir. Etkinliklerin aileler arasında yarış haline geldiğini ifade edenlerin ise en yüksek %75 oranla yüksek lisans mezunu öğretmenler olduğu bulunmuştur. Ailelerin bu tür etkinliklere karşı yetenekleri olmadığı için katılım sağlamadığını ifade eden öğretmenlerin en yüksek %25 oranla yüksek lisans mezunu öğretmenler olduğu görülmüştür.

3.2. TARTIŞMA

Araştırmaya katılan ve 4-6 yaş Kur’an kurslarında görev yapan Kur’an kursu öğretmenlerinin demografik bilgilerine bakıldığında; katılım sağlayan öğretmenlerin en fazla %34,4 oranıyla 36-40 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Katılımcıların görev süreleri incelendiğinde; en fazla oran ile %71,2’sinin 5 yıl ve aşağısında hizmet süresine sahip olduğu görülmüştür. Bununla beraber %25,0 oranıyla 6-10 yıl aralığında görev yapmakta olan öğretmenler olduğu gibi %3,2 oranla 11-15 yıl, 0,6 oranında da 16-20 yıl görev süresine sahip öğretmenlerin de olduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunun hizmet süresinin 5 yılın altında olması, meslekte yeni olduklarını göstermektedir. Bu durumun, 4-6 yaş grubu çocuklarının eğitim ve öğretim

ihtiyaçlarına yönelik heyecan ve isteğin duyulması noktasında olumlu katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğreticilerinin çoğunluğunun %75,3 oranla lisans mezunu olduğu görülmüştür. Bunun yanında %17,7 si  n lisans, %1,3'  imam hatip lisesi, %5,1'i yüksek lisans mezunu, %0,6'sının ise A F okul öncesi eğitim  ğrencisi olduğu görülmüştür. Buna göre 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan  ğreticilerde mezuniyet açısından bir standart olmadığı görülmektedir.

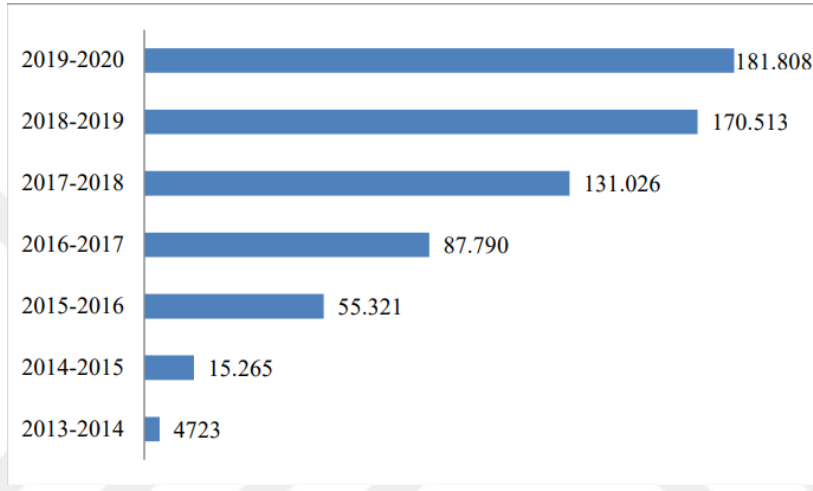
Eken tarafından 2021 yılında 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerine yönelik yapılan çalışmada öğreticilerin demografik verilerine bakıldığında; 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğreticilerinin çoğunun yaş aralığı % 29,1oranla 26-30 yaş aralığında oldukları, hizmet s resinde çoğunluğunun %53,6 oranında 5 yılın altında olduğu ve mezuniyet durumlarının çoğunun %58,3 oranıyla lisans mezunu olduğu ile ilgili bulgulara ulaşıldığı görülmektedir (Eken, 2021: s.97).

Çalışmamızda ulaştığımız verilerle karşılaştırdığımızda; Kur'an kursu öğreticilerinin yaş aralığı konusunda anlamlı düzeyde olmamakla beraber farklı bulguya ulaşılmıştır. Görev sürelerinin çoğunluğunun 5 yılın altında olması ve mezuniyetleri konusunda da çoğunluğunun lisans mezunu olmaları noktasında benzer bulgulara ulaşılmıştır. Korkmaz tarafından 2017-2018 eğitim  ğretim dönemi Türkiye genelinde yapılan bir araştırmada Kur'an kursu öğreticilerinin mezuniyet durumlarının %38,1'inin lisans mezunu, %55'inin ise İHL ve  n lisans mezunu olduklarına dair bulgulara ulaşılmıştır (Korkmaz, 2020: s.244). Buna göre bu kurslarda görev yapan Kur'an kursu  ğreticilerinden lisans mezunu olanların sayısının arttığı görülmektedir. Bu konuda D B'in 2018 yılından itibaren Kur'an kursu öğreticisi alımlarında lisans mezunlarını 4-6 yaş Kur'an kurslarında görevlendirmesinin önemli etkisi olmuştur. Bu durumu başkanlığın yaygın din eğitimi hizmeti alanında yürüttüğü ve en önemli hizmet alanı olarak gördüğü 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki niteliği arttırmak için attığı adımlardan biri olarak açıklamak mümkündür.

Araştırmaya katılan Kur'an kursu öğreticilerinin meslek statüsü ile ilgili dağılıma bakıldığında %42,4'ünün 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici olarak görev yaptığı, %46,2'sinin 4B sözleşmeli olarak görev yaptığı ve %11,4'ünün ise fahri öğretici olarak görev yaptığı şeklinde bulgulara ulaşılmıştır.

Bu bulgulara göre 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmenlerin en fazla oranla yeni atanmış 4B sözleşmeli memur olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik talebin arttığını ve bu artan talepler doğrultusunda yeni açılan kurslar veya sınıflar için DİB tarafından yeni Kur'an kursu öğreticisi alımlarının gerçekleştirildiği düşünülebilir.

Tablo 21. DİB 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Eğitim Gören Öğrencilerin Yıllara Göre Nicel Dağılımını Gösteren Veriler.

Tüten'in 2021 yılında yaptığı çalışmasında DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında eğitim gören öğrencilerin yıllara göre nicel dağılımını gösteren veri tablosunu sunmuştur (Tüten, 2021: s.27). Yukarıda gösterilen tabloya bakıldığında bu kurslara kayıt yaptıran öğrenci sayısının ilk eğitime başlanıldığı 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren büyük artış gösterdiği görülmektedir. Bu artışa paralel olarak 4-6 yaş kurslarında görev yapacak olan Kur'an kursu öğreticisi ihtiyacının da arttığı görülmektedir.

Katılımcıların sınıf mevcutlarına yönelik dağılım incelendiğinde; katılımcılardan %17,7'sinin sınıf mevcudunun 10-12 aralığında, %57,6'sının 12-15 aralığında ve %24,7'sinin ise sınıf mevcudunun 15-18 aralığında olduğu görülmüştür. 2018-2019 eğitim öğretim yılı yayınlanan Kur'an kursları uygulama esaslarına bakıldığında 4-6 yaş grubu sınıflarda 18 öğrenciyi aşılması tavsiye edilmektedir.³²

³² Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği (2018). 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. Erişim: 10 Şubat 2023, <https://hukukmusavirligi.diyinet.gov.tr/>.

Katılımcıların sınıf mevcutlarının en fazla %57,6 oranıyla 12-15 aralığında olduğu ve katılımcılardan %56,7'si sınıf mevcutlarının kalabalık olduğunu düşünmektedir. Bu nedeninin, sınıfların fiziki yetersizliği, homojen olmayan sınıf ortamı, öğretmenlerin kendini sınıf yönetimi ve çocuk eğitimi alanında pedagojik olarak yetersiz hissetmeleri, yardımcı olmayışı, rehberlik desteğinin olmayışı gibi durumlardan kaynaklı problemler olduğu düşünülebilir.

Çocukların fiziksel gelişimlerine katkısı sağlayacak yeterli bahçe ve oyun alanının olmayışı veya sınıfların küçük olması çocukları olumsuz etkilemektedir. Aynı şekilde fiziki bina yönetmeliğine uymayan ve çocuklar için risk teşkil edebilecek unsurların olduğu bir sınıfta olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu konuda Yağcı (2018), Türkmen ve Bayraktar (2020), tarafından yapılan araştırmalarda kursların çoğunda fiziki yeterliliğin olmadığı tespit edilmiş ve durumun eğitimi olumsuz etkilediği ileri sürülmüştür.

Özellikle tek sınıflı kurslarda 4-5 ve 6 yaş grubu çocuklar aynı sınıfta eğitim görmektedir. Ancak her yaş grubunun algısı farklı olduğu için öğretici açısından öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama konusunda zorluklar ortaya çıkmaktadır ve eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Üzümcü ve Çınar'ın Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada konuyla ilgili tespit edilen bulgular doğrultusunda 4 ve 6 yaş çocuklar arasında zihinsel, duyuşsal, devinişsel ve dini gelişim açısından önemli farklar olduğuna değinilmiştir. Bundan dolayı mümkün mertebe 4 ve 6 yaşındaki çocuklar için farklı sınıflar oluşturulması gerektiği ileri sürülmüştür (Üzümcü ve Çınar, 2020: s.43).

Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin sınıf yönetimi ve 4-6 yaş çocuğuna yönelik materyal hazırlayıp sunma ve onların gelişimlerine göre değerler eğitiminin nasıl verilmesiyle ilgili pedagojik yetersizliklerinin olduğu saptanmıştır.³³ Mesela konuyla ilgili Karasu (2019) ve Yüksel'in (2021), yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin gerek ilahiyat eğitimlerinde gerek formasyon eğitimlerinde okul öncesi ders içeriklerine

³³ Geniş bilgi için bkz: M.Fatih Genç, "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Din Eğitimi", İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, (2019), s.518-519; Samet Yağcı, "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. (2018), s.160-167; Muzaffer Üzümcü ve Nuran Çınar, "Öğreticilere Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Çorlu Örneği)", Trabzon İlahiyat Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, (2020), s.42-45.

yönelik eğitim almadıklarını ve bu yüzden bu yaş grubuna göre materyal hazırlama ve çocukların gelişimlerine uygun yöntem kullanarak eğitim verme konusunda zorlandıklarıyla ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bunun gibi Tüten'in (2021), yaptığı çalışmada Kur'an kursu öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusunda yetersizliklerinin olduğunu ve sınıf içi problemlerde zorlanabildiklerini saptamıştır. Yapılan bu araştırmalarda öğretmenlerin görevlendirilmeden önce okul öncesi kurumlarında staj veya uygulamalı hizmet içi eğitim almalarının, yaşanan zorlukların çözümü noktasında çok önemli olduğu ileri sürülmüştür.

4-6 yaş Kur'an kurslarında temizlik elemanının dışında bir yardımcı elemanın olmayışı, birebir elif-ba ve uygulamalı etkinliklerde öğretmenleri zor durumda bırakmaktadır. Aynı şekilde MEB'deki gibi davranış problemi olan öğrencilerle ilgili rehberlik desteğinin alınamayışı özellikle kalabalık bir sınıfta öğretmenin işini oldukça zorlaştırmaktadır. Arıcan ve Yalvaç Arıcı'nın Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptıkları araştırmada bu sorunlar ile ilgili bulguların saptandığı görülmüştür. Eğitim niteliğinin artırılması ve öğretmenlerin iş yükünün hafifletilmesi için yardımcı eleman ve pedagoğ görevlendirilmesinin gerektiği savunulmuştur. (Arıcan ve Yalvaç Arıcı, 2022: s. 1291-1292).

Çalışmaya katılan öğretmenlerin, 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere yazılı bilgi sunma durumlarına bakıldığında; öğretmenlerin %56,1'inin gerekli yazılı bilgi sunduğu tespit edilmiştir. %28,7'sinin ara sıra sunduğu, %15,3'ünün ise konuyla ilgili herhangi bir yazılı bilgi sunmadığı saptanmıştır. Buna göre öğretmenlerin %56,1'inin aile katılımı hakkında ailelere yazılı bilgi sunması, öğretmenlerin değerler eğitiminde aile katılımının önemini farkında olduğunu göstermektedir. Eğmez'in otuz okulöncesi öğretmenleriyle yaptığı çalışmada da benzer bulgular saptanmıştır ve öğretmenlerin %96'sının aile katılımı ile ilgili ailelere yazılı bilgi sundukları tespit edilmiştir (Eğmez, 2008: s. 55).

Okul öncesi eğitimde hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi için hem çocuğu hem de ailesini içine alan bir yaklaşım benimsenmelidir. Çünkü okul öncesi çocuğu ailesi ile bir bütündür, zamanının çoğunu ailesiyle geçirmektedir. Yapılan araştırmalar, ailenin sürece dahil edilerek planlanan bir okulöncesi programının hedef kazanımlar açısından başarılı olduğunu göstermiştir. Konuyu değerler eğitimi açısından ele

aldığımızda; okul öncesi yaş grubunun değerler eğitiminde ailenin çok önemli bir fonksiyonu olduğu, yapılan çalışmalarda gözlemlenmiştir. Bu nedenle 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki değerler eğitiminde ailenin eğitim sürecinde yer alması ve verilen değerler eğitimini desteklemesi oldukça önemlidir.

4-6 yaş kurslarında aile katılımlarının sağlanması için öğretmenlerin rolü çok önemlidir. Öğreticilerin aileler ile iletişim kurup onları değerler eğitimi programı hakkında bilgilendirmeleri, aile katılımlarının önemine dikkat çekmeleri ve birlikte neler yapabilecekleriyle ilgili planlamalar yapmaları, aile katılımının sağlanmasında önemli etkenlerdir. Yazıbaşı'nın Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmada genel olarak öğretmenlerin eğitim öğretimin başından itibaren ailelerle iletişim halinde olduklarını ve eğitim sürecinde ailelerin desteklerini aldıkları saptanmıştır. Çalışmada öğretmenler, ailelerin eğitime katılımıyla hem öğrencilerin hem de velilerin olumlu yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir (Yazıbaşı, 2020: s.115).

Katılımcıların kursla ilgili faaliyetleri, diğer kurslarla yapılan iş birliğini ve çalışmaları ailelere ulaştırıyor musunuz sorusuna yönelik cevapları incelendiğinde, öğretmenlerin %67,7 oranla çoğunun yapılan iş birliği ve faaliyetleri ailelere ulaştırdıkları görülmüştür. Ailelerin kursta yapılan çalışmalar hakkında bilgilendirilmesi, yapılacak faaliyetlerden haberdar edilmesi, diğer kurslarla ortak yürütülebilecek çalışmalarla ilgili bilgilendirilmeleri, velilerin kuruma ve kursa olan güvenini artırmaktadır (Şen, 2021: s.56). Ayrıca öğretmenlerin yapılan çalışma ve faaliyetlerle ilgili velileri haberdar etmesi, aile katılım etkinliklerinin sağlanmasını kolaylaştırabileceği düşünülebilir.

Okul öncesi eğitimde en önemli aile katılım etkinliklerinden olan aile ziyaretleri öğretmenin çocuk ve ailesi hakkında daha iyi bilgi edinme fırsatını yakaladığı bir etkinliktir. Gerçekleştirilen ev ziyaretleri öğretmen, çocuk ve aile arasındaki etkileşimi güçlendirmektedir (Aydos ve Taştepe, 2019: s.269).

Çalışmaya katılan öğretmenlerin ev ziyaretleri hakkındaki durumları incelendiğinde; bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %21,2, çocukların evlerinin okul çevresinde olmadığından dolayı böyle bir etkinliği gerçekleştirmenin zor olduğunu belirtenlerin oranı %13,2, aileleri ve çocukları yapılan bu ziyaretlerle tanımanın mümkün olmayacağını belirtenlerin

oranı %17,2, ziyaret esnada herkes en iyi halini sergilediği için bu ziyaretleri gerçekçi bulmadığını belirtenlerin oranı %18,5, ailelerin öğretmen olarak evlerine girip çıkmalarından hoşlanmadığını belirtenlerin oranı ise %2,6 olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerden ev ziyaretlerini faydalı görüp uygulayanlar olduğu gibi konuyla ilgili farklı bakış açılarına sahip olup ev ziyaretlerine sıcak bakmayanların da olduğu saptanmıştır. Ancak katılımcıları genel değerlendirdiğimizde, çocuğu ve ailesini tanıyabilmek için ev ziyaretlerinin pek de olumlu bir katkısının olmadığını düşündükleri görülmektedir. Eğmez'in (2008), yaptığı çalışmada da benzer sonuçların saptandığı görülmüştür.

Çocuğun içinde büyüdüğü aile ortamındaki anne baba tutumları, anne babanın ayrı oluşu, üvey anne ya da baba durumu ve kardeş faktörü gibi birçok durum çocuğun okuldaki davranışlarına yansımaktadır. Bu bağlamda öğreticinin öğrencinin ailesini tanınması, çocuğun içinde yaşadığı ortam hakkında az çok bilgi sahibi olması, öğrencide gözlemlediği davranışları daha iyi değerlendirmesini ve onu anlamasını sağlamaktadır. Öğreticilerin aile hakkında bilgi sahibi olması, öğrencileri daha iyi tanınmasına yardımcı olmaktadır. Öğrencilerini daha iyi tanıyan öğretici, öğrenme ortamını ve uygulayacağı yöntemleri de ona göre düzenleyerek öğrenme sürecini daha etkili hale getirebilmektedir (Doğan, 2019: s.38). Öğreticinin aileler hakkında bilgi sahibi olmasını aile katılımı açısından da çok önemli olduğu görülmektedir. Aile katılım çalışmalarını planlarken ailelerin özel durumlarını, sosyoekonomik durumlarını ve kültürel durumlarını göz önünde bulundurarak planlama yapıldığında aile katılım çalışmalarının daha etkili ve verimli hale gelmesi sağlanmaktadır. Bununla ilgili öğretmenler, dönem başında öğrenci kayıt formları arasındaki aileyi ve çocuğu tanıma formlarından yararlanmaktadır. Formda ailenin mesleği, anne babanın hayatta oluşu, öz ya da üvey oluşu ve kardeş durumu gibi bilgiler edinilebilirken sosyokültürel anlamda bir bilgi edinilememektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarına başlamadan önce sorular hazırlayarak aile hakkında bir ön araştırma yapma durumları incelendiğinde; katılımcıların %35'i bu konuda ön çalışma yaptığını ifade etmiştir. Aileleri tanımayı zamana bırakmayı tercih edenlerin oranının %49,7 olduğu, bir ön araştırma gereği duymayanların ise %11,5 oranında olduğu görülmüştür. Bunların dışında kadrolu olmadığı için zaman ve ortamının olmadığını ifade edenlerin de %3,8 oranına sahip

olduğu saptanmıştır. Çıkan sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin aile katılım çalışmaları yapabilmek için aileler hakkında ön çalışma yapmalarının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Buna neden olarak; öğretmenlerin teorik olarak aile katılımının önemi hakkında bilgi sahibi olduğu, ancak aile katılım çalışmalarını planlayıp uygulama noktasında deneyimsel bilgilerinin eksikliği gösterilebilir.

Özen'in yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımına yönelik öz yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Çalışmada öğretmenlerin bu konuda yeterliliğinin artırılması için göreve başlamadan önce uygulamalı faaliyetlere katılmaları, gerçek ailelere yönelik çalışma ve gözlemlerde bulunmaları gerektiği vurgulanmıştır (Özen, 2018: s. 34-35). 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerinin bu anlamda göreve başlamadan önce staj veya hizmet içi eğitimlerinde aile katılımı ile ilgili uygulamalı faaliyetlere yer verilebilir.

Katılımcıların öğrenci velileriyle devamlı sözlü ya da yazılı iletişim halinde olma durumları incelendiğinde; öğretmenlerin %97,5'inin velilerle iletişim halinde olduğu görülmüştür. Kurt'un öğrenci velileri ve öğretmenlere yönelik yaptığı çalışmada öğretmenlerin velilerle olan iletişimleri değerlendirilmiş ve velilerin %54,1'i kesinlikle yapıcı ve olumlu, %42,5'i evet yapıcı ve olumlu şeklinde değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla velilerin, öğretmenlerin velilerle olan iletişimini %96,6 oranında olumlu buldukları saptanmıştır (Kurt, 2017: s.58).

Doğan tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin %76'sının velilerle olumlu iletişim kurma noktasında kendisini yeterli gördüğü tespit edilmiştir. (Doğan, 2019: s.160). Yağcı'nın yaptığı çalışmada öğretmenlerin velilerle telefon, sosyal medya uygulaması, birebir görüşme ve toplantı gibi çeşitli yöntemlerle sürekli iletişim halinde oldukları görülmüştür. Ancak bu çalışmada dikkat çeken nokta; öğretmenlerin "velilerin önemli bir kısmının kursların amaç ve uygulamaları hakkında yeterli farkındalıklarının olmadığına" dair görüşleridir (Yağcı, 2018: s.154-155). Sonuçlara göre öğretici-veli iletişimleri yüksek oranda olduğu görülmektedir. Ancak bu iletişimlerin ailelerin 4-6 yaş kurslarının açılış ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmalarına yeterli katkı sağlamadığı söylenebilir. Öğreticilerin bu noktada velilere kursların öğretim programı hakkında çok iyi rehberlik etmeleri ve onların eğitim sürecine desteklerini kazanmaları gerekmektedir.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin dönem başında “Ebeveyn Katılım Formları” uygulanarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almasını sağlama durumları incelendiğinde; öğretmenlerin %40,5’inin velilerin sınıf içi ve dışı etkinliklere katılımını sağladıkları, %19,6’sının ise sağlamadığı görülmüştür. %39,9’u ise ara sıra sağladığını ifade etmiştir. Buna göre öğretmenlerin en fazla %40,5’inin bu çalışmayı yaptığı görülmüştür. 4-6 yaş öğretim programında MEB okul öncesi programındaki gibi “Ebeveyn Katılım Formu” bulunmamaktadır. Ancak öğretmenler sınıf içinde ve dışında aile katılımını sağlamak için kendi inisiyatifine göre şifahi olarak velilerle görüşüp planlama yapabilmektedir. Buradan hareketle başkanlık tarafından sınıf içi ve dışı aile katılım etkinlikleri için MEB’ de olduğu gibi standart bir form yayınlanıp aile katılım planlamalarının daha düzenli ve etkin hale getirilmesi sağlanabilir.

Katılımcıların velilerin sınıf içi etkinliklerde (drama, hikâye, oyun gibi etkinliklerde) öğretmen rolü üstlenmeleri sağlama durumları incelendiğinde; öğretmenlerin %60,8’inin velilerin sınıf içi etkinliklerde yer almasını sağlamadığı görülmüştür. Öğretmenlerin sınıf içinde aile katılımlarına sıcak bakmayışının nedeni, zaman yetersizliği, velilere karşı ön yargılı olmaları veya fiziki ortamın uygun olmayışı olarak açıklanabilir. Doğan’ın Kur’an kursu öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmada, öğretmenlerin %50,8’inin kendini bu konuda yetersiz gördüğü saptanmıştır. %49,6’sının ise kendini yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Ancak çalışmada öğretmenlerle yapılan görüşmede öğretmenlerin genel olarak eğitim ortamında aile katılım etkinliği düzenlemediği görülmüştür. Konuyla ilgili kendini yeterli bulanlara rağmen uygulamada sınıf içi aile katılımı yapılmayışını ise öğretmenler; eğitimin aksadığını, çocukların olumsuz etkilendiğini ve ailelerle bu tür etkinlikler aracılığıyla fazla muhatap olmanın sorunlara neden olabileceğine dair endişe duydukları şeklinde ifade ettikleri görülmektedir (Doğan, 2019: s.161-162). Bu sonuçlara göre 4-6 yaş Kur’an kursu öğretmenlerinin aile katılımı uygulamalarına yönelik yeterliliklerinin artırılması için teorik ve uygulamalı hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin verilen din eğitiminin evde de devam etmesi için öğretim planını hazırlarken çocuğun ailesini de plana dahil etme durumlarına bakıldığında; öğretmenlerin %74,7’sinin aileyi de öğretim planına dahil ettiğini belirttiği görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin gerek elif-ba ve duaların eğitiminde gerek

değerler eğitimindeki performans ödevlerinde ailenin öneminin farkında oldukları görülmektedir. Daha önce de belirtildiği üzere yapılan çalışmalarda okul öncesinde değerler eğitiminin devamlılığı ve işlevselliği için evdeki aile katılım çalışmalarının önemi saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmenler aileyi öğretim planı hakkında bilgilendirerek eğitim sürecinde üzerlerine düşeni yapmaları noktasında ailelere rehberlik etmelidirler. Toran ve Özgen'nin okul öncesi öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada katılımcıların hepsinin okul öncesi eğitimde aile katılımını gerekli gördüğü saptanmıştır. Öğretmenlere göre okulda verilen eğitimin evde aile tarafından desteklenmesi, çocuğun bilişsel gelişimini, dil becerisi ve problem çözme yeteneğini olumlu yönde etkilemektedir. Okul öncesi eğitimde ailenin aktif katılım sağlaması, çocuğun akademik başarısına etkisi olduğu gibi aile ve öğretmenin karşılıklı bilgi alışverişiyle ev ve okul arasındaki eğitim tutarlılığı da sağlanmaktadır (Toran ve Özgen, 2018: s.234). Konuyu değerler eğitimi açısından ele aldığımızda; kurs ve ev arasındaki eğitim tutarlılığı değerler eğitiminin çocukta kalıcılığı ve davranışa dönüşmesi açısından oldukça önemlidir.

Yapılan araştırmalara göre okul öncesi aile katılım etkinliklerinin ilk basamağı aile eğitimleridir. Çünkü ailenin bu yaş grubu çocuğunun gelişim alanları hakkında yeterli bilgisi olmayabilir. Bunun sonucunda çocuğun gelişimiyle ilgili çok önemli bir problemi gözden kaçabilir. O'na nasıl davranması, eğitiminde nasıl yardımcı olması ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmayabilir. Dini anlamda nasıl yaklaşması ve çocuğun sorduğu sorulara nasıl cevap vermesi gerektiğiyle ilgili eksik veya yanlış uygulamalar yapabilir. Bu yüzden ailelerin gereken alanlarla ilgili eğitilmesi önemli bir husustur (Doğan, 2019; s.163). Bu konuda öncelikle ailelerin eğitime ihtiyaç duyduğu alanlar tespit edilir ve ona göre uzman kişilerin katılımıyla eğitim desteği verilir. 4-6 yaş Kur'an kurslarında da önce "Aile İhtiyaç Belirleme Formu" ile velilerin destek almaya ihtiyaç duyduğu konular belirlenmektedir. Daha sonra formlar değerlendirilerek imkân dahilinde gereken eğitimlerin verilmesi sağlanmaktadır. Bu eğitimler il veya ilçe müftülüğünce toplu olarak verilebildiği gibi kurs yöneticisinin uzman talep etmesiyle kursta da sağlanabilmektedir. (ikinci durum çok sınıflı kurslarda daha mümkün olmaktadır).

Katılımcıların ailelere, çocuk gelişimi ve çocuğun dini eğitiminde ailenin rolü konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla toplantılar düzenleme

durumu incelendiğinde; öğretmenlerin %58'inin eğitim toplantısı düzenlediği, %42'sinin de düzenlemediği görülmüştür. Yazıbaşı 'nın Ku'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmada öğretmenlerin genel anlamda durumun farkında olarak velilerle beraber çocuk gelişimi ve eğitime yönelik kitap kritikleri yaptıkları bundan çok olumlu dönütler aldıkları ifade edilmiştir. Bununla beraber imkanlar dahilinde velilere sağlanan uzman konferans ve seminerlerinin de veliler açısından olumlu sonuçlara vesile olduğu dile getirilmiştir (Yazıbaşı, 2020: s.110). Doğan'ın yaptığı çalışmada ise Kur'an kursu öğretmenlerinin %49,2'sinin aile eğitimleri için ihtiyaca göre uzman desteği alma konusunda kendisini eksik hissettiği tespit edilmiştir. %39,1'inin ise bu konuda kendini yeterli bulduğu saptanmıştır (Doğan, 2019: s.164). Çıkan sonuçlara göre öğretmenlerin uzman rehberliğinde aile eğitimlerine yönelik yeterli düzeyde eğitim sağlayamadıkları söylenilebilir. Bu konuda öğretmenlere farkındalık kazandırılması için hizmet içi eğitimlerde aile eğitimleri ve uygulama yöntemlerine yönelik eğitim ihtiyacının olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin 2018-2019 eğitim öğretim yılında düzenlenen ve yayınlanan öğretici etkinlik kitabı içerisindeki aile katılımı ile ilgili etkinlikleri (performans ödevi) göz önüne alarak çalışmaları planlama durumu incelendiğinde; öğretmenlerin %80,9 oranında çoğu bu şekilde planlandığını belirtmiştir. Buna göre öğretmenlerin ailenin evde verdiği desteğin değerler eğitimi açısından çocuğa sunduğu katkılarının farkında olduğu ve buna göre gerekli planlamayı yaptığı görülmüştür.

Çocukların aileleriyle beraber yapmaları istenilen bu performans ödevleri, ailelerin çocuklarının kursta öğrendikleri değerler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Bununla beraber bir yandan çocuğa ailesiyle beraber değerlerle ilgili deneyimler yaşamasına fırsat verirken diğer taraftan çocuk ve aileye birlikte etkinlik yapma fırsatı sunmaktadır. Dinçer'in yaptığı çalışmada 102 öğretmenden 64'ü bu ödevlerin evde rahatça uygulanabilir olduğunu ifade etmişlerdir (Dinçer, 2020: s.81).

Katılımcıların öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumları incelendiğinde; öğretmenlerin %28,8'inin kesinlikle yararlı bulduğu, %62,8'inin kısmen yararlı bulduğu, %7,7'sinin yararlı bulmadığı, %0,6'sının ise bu

konuda bir fikrinin olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin performans ödevlerinin hedef kazanımlar açısından faydalı gördüğü söylenebilir.

Bir öğretim programında hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirmeden oluşan dört öge bulunur. Bunlardan hedef; öğrenciye kazandırılacak davranış, içerik; hedefe ulaşmayı sağlayan konular, öğrenme-öğretme süreci; hedefe ulaşmak için kullanılan etkinlik ve yöntemler, ölçme ise; hedeflenen davranışların ne kadarının kazandırıldığına değerlendirilmesidir. Öğrenme sürecinde uygulanan etkinlik ve yöntemlerin öğrencinin seviyesine uygunluğu hedef kazanımlar açısından çok önemlidir (Bayka, 2019: s.32).

DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarının öğretim programının değerlendirildiği çalışmalarda bazı kazanım ve öğrenme sürecine ait hikaye yada etkinliklerin çocukların yaş seviyelerine göre uygun olmadığı, tüm yaş seviyelerine aynı programın uygulandığının dile getirildiği görülmektedir. Bu çalışmalardan mesela; Bayka'nın (2019) yaptığı çalışmada 4,5, ve 6 yaş grubu için aynı programın uygulandığı ancak öğretici etkinlik kitabının esnek bir program anlayışıyla hazırlandığı için öğretmenlerin sınıfın seviyesine göre planlama yaptığı ifade edilmiştir (Bayka, 2019: s.38).

Yüksel (2021) tarafından yapılan çalışmada da etkinlik kitabının 5 ve 6 yaşın hazır bulunuşluğuna uygun iken 4 yaş için uygun olmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda 4 yaş için ayrı 5,6 yaş için ayrı bir program hazırlanması önerilmiştir (Yüksel, 2021: s.174). Arıcan ve Yalvaç Arıcı'nın (2022: s.1291), yaptığı çalışma ve Aybey'in (2019: s.228), çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle aile katımlı performans ödevlerine bakıldığında, tüm yaş seviyesi için aynı ödevler verilmektedir. 4 yaş grubu için alternatif ödev yoktur. Bunlardan bazılarının mesela; saygı değeri için cami maketi, sabır değeri için sabır mikrofonu ve doğruluk dürüstlük için doğruluk treni ödevlerinin 4 yaş grubu için uygunluğu üzerinde düşünülebilir.

Katılımcıların ilan panosu kullanılarak, din eğitimi açısından haftanın değeri ve haftanın konusunu, velilerin takip etmeleri için yönlendirmelerde bulunma durumları incelendiğinde; öğretmenlerden %45,9'unun her zaman ilan panosu hazırladığı, %31,8'inin ara sıra yaptığı, %22,3'ünün ise böyle bir çalışma yapmadığı görülmüştür.

Öğreticilerin verilen din eğitimi ile ilgili düzenli olarak evlere aylık veya haftalık bülten hazırlayıp velilere bilgilendirme yapma durumları incelendiğinde ise; katılımcıların %49,7'sinin haftalık veya aylık bültenlerle velileri bilgilendirdiği, %50,3'ünün ise böyle bir bilgilendirme yapmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin gerek haftanın değeri ile ilgili veli takip panosu hazırlama durumları gerek haftalık veya aylık bülten hazırlayarak velileri bilgilendirme durumlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir.

4-6 yaş değerler eğitiminde ailenin sınıf içi, sınıf dışı ve evde eğitim sürecine dahil olması bakımından öğretmenler kritik bir öneme sahiptir. Öğreticilerin aile katılım etkinliklerini planlama, organize etme ve uygulama aşamasında ailelere rehber olma konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu açıdan öğretmenlerin haftanın değeri ile ilgili kursta velilerin görebileceği bir alana veli takip panosu hazırlayıp velileri haberdar etmeleri aynı şekilde haftalık veya aylık eğitim içeriğinin sunulduğu bültenler hazırlayıp velileri bilgilendirmeleri çok önemlidir. Çünkü aileler bilgi sahibi olmadıkları bir programın eğitim sürecine dahil olmak istemeyebilirler. Tüfekçi'nin (2020) öğretici ve veli görüşlerine yönelik yaptığı çalışmada velilerin bir kısmının programdaki değerler hakkında ev ödevleri sayesinde farkında olduğu, diğer bir kısmının ise program hakkında bilgi sahibi olmadığı saptanmıştır (Tüfekçi, 2020: s.71-83). Eğmez'in (2008) okul öncesi öğretmen ve veli görüşlerine yönelik yaptığı çalışmada da velilerin çoğunluğunun okulda uygulanan eğitim hakkındaki bilgileri eve gönderilen etkinlik dosyalarından öğrendikleri görülmüştür (Eğmez, 2008: s. 78). Velilerin okulda uygulanan eğitim hakkında önceden gerekli bir şekilde bilgilendirilmemesi ailelerin eğitim sürecine katılmalarını da olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin ev ödevlerinden önce gerekli çalışma ve sunumlarla velileri bilgilendirmeleri, aile katılım çalışmalarının daha sağlıklı ve verimli yürütülmesini sağlayacağı düşünülebilir.

Katılımcıların aile katılımı performans ödevleri ile ilgili çocuklara ve ailelerine gerekli yönlendirme ve bilgilendirme yapma durumu incelendiğinde; öğretmenlerin %84,1 oranında çoğunluğunun bu konuda gerekli yönlendirmeleri yaptığı görülmektedir. Bu aile katılımı performans ödevlerinin öğretmenler tarafından düzenli olarak takip edilip dönütlerde bulunmaları durumu incelendiğinde; katılımcıların %70,3'ü performans ödevleriyle ilgili gerekli takip ve dönütlerde bulunduğunu ifade

etmiştir. Buna göre üreticilerin, ailelerin aktif katılabilceği sınıf içi, sınıf dışı ve ev etkinliklerinden en fazla evde yapılan etkinliklerle aile katılımını sağladıkları söylenilebilir. Abrak (2008) tarafından okulöncesi  retmenlerine yönelik yapılan çalışmada da benzer bulguların saptandığı görülmektedir. Araştırmaya göre üretmenler tarafından en fazla planlanan ve uygulanan aile katılım etkinliğinin %95,1 oranında evde yapılan etkinlikler olduğu g r lm   t r (Abrak, 2008: s. 55). Diğer sınıf içi etkinlikler ve sınıf dışı yapılan gezi etkinliklerinin planlanması, organize edilmesi, materyal yetersizliği, sınıfın fiziki durumunun uygun olmayışı, gerekli bütçenin ayarlanamaması gibi birçok etkenlerden dolayı daha az uygulandığı düşünülebilir.

Katılımcıların, aile katılımı etkinliklerinin çocukların dini gelişimi açısından değerlendirip gerekli görme durumları incelendiğinde; üreticilerin %71,6'sı kesinlikle gerekli gördüğünü ifade etmiştir. Tezel  ahin ve  zbey'e göre aile katılımı demek; okulda verilen eğitimden ailenin haberdar edilmesi ve buna göre okulda verilen eğitime evde nasıl destek olmaları konusunda ailelere yardımcı olacak etkinlikler sunulmasıdır. (Tezel  ahin ve  zbey, 2009: s. 30-31). Aile katılımını değerler eğitimi açısından ele aldığımızda; Akto'nun (2017) okul öncesi değerler eğitiminde uygulanan yöntemler hakkında yaptığı çalışmasında ailenin günlük aktiviterinde çocuğa olumlu davranışlar sunarak eğitime dahil olmasının en etkili yöntem olduğuna değinilmiştir (Akto, 2017: s.110). Aynı  ekilde Serinsu'nun (2019)  alı masında da değerler eğitiminde çocuğun ailesinde gözlemlediği davranışları model olarak en iyi öğrenmeyi ger ekle tirebileceğine vurgu yapılmıştır. Çalışmada  ocuğun ahlaki eğitiminin rastlantılara bırakılmadan bilinçli bir şekilde örnek davranışlarla, okulda öğrendiği eğitimin anlamlı hale getirilebileceğine değinilerek aile katılımının gerekliliği vurgulanmıştır (Serinsu, 2019: s.107-116).

Akın ve  zt rk'ün (2021) değerler eğitimi sürecinde okul-aile i  birliği hakkında yaptığı çalışmasında ise  retmenlerin çoğunluğunun değerlerin ailede kazanıldığını ifade ettiği g r lm   t r. Dolayısıyla değer eğitiminde aile katılımının önemine dikkat çekilmiştir (Akın ve  zt rk, 2021: s.91).

Sezer ve Yalvan'ın (2022)  alı malarında da değerler eğitimi programının iyileştirilmesi ve verimliliğinin arttırılmasına dair ebeveynlerin g r   leri değerlendirilmiştir. Bu konuda ebeveynlerin çoğunluğu günlük yaşamda pratiklerle

(ailede model davranışlarla) tekrarların yapılması ve aile etkinliklerine yer verilmesiyle verimin artacağını ifade etmişlerdir (Sezer ve Yalvan, 2022: s.11). Bütün bu çalışmalarda, öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin desteklendiği görülmektedir.

Katılımcıların, ailelerin 4-6 yaş din eğitimi ve ailenin eğitime katılım etkinlikleri hakkındaki düşünceleri ile ilgili durumları incelendiğinde; öğretmenlerden %63,5'i velilerin 4-6 yaş din eğitiminin öneminin farkında olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuca göre velilerin büyük çoğunluğunun 4-6 yaş döneminde verilen din eğitiminin gerekliliğinin farkında olduğu söylenilebilir. Öğreticilerden %14,7'sinin velilerin eğitimin farkında olmayıp çocuklarını sadece vakit geçirmek için gönderdiklerini düşünürken, %19,2'sinin ise velilerin sadece çocuklarının kurs içindeki durumlarıyla ilgilendiklerini yani genel anlamda din eğitiminin öneminin farkında olmadıklarını düşünmektedirler. %2,6 oranındaki öğretmenler ise velilerin 4-6 yaş kurslarındaki aidat fiyatıyla ilgili şikayetleri dile getirdikleri dolayısıyla eğitimin boyutuyla pek alakalı olmadıklarını düşünmektedirler. Tüfekçi'nin (2021) yaptığı çalışmada velilerin büyük bir kısmının okul öncesi yaş döneminde verilen din eğitiminin ileriki yaşlarını olumlu yönde etkileyebileceğini ve bu yaşta algıları açık olduğu için daha çabuk öğrendiklerinden dolayı bu dönemde din eğitiminin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir (Tüfekçi, 2021: s.81). Kurt'un çalışmasında da velilerin büyük çoğunluğunun 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen eğitimin dini içerikli oluşundan ve bu din eğitiminin devlet eliyle veriliyor olmasından oldukça memnun oldukları saptanmıştır (Kurt,2017: s.80). Bu çalışmalardaki bulgular araştırmamızdaki bulguyu desteklemektedir.

Öğreticilerin 4-6 yaş din eğitiminde, veli katılım etkinliklerine ailelerin beklenen katılımı sağlayıp sağlamadıkları hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; katılımcılardan %9'u velilerin tamamının katılım gösterdiğini ifade etmiştir. Öğreticilerin %60,6'sı velilerin çoğunluğunun katılım gösterdiğini ifade ederken %30,3'ü ise velilerin katılım sağlamadığını ifade etmiştir. Buna göre 4-6 yaş din ve değerler eğitiminde aile katılımının çok önemli olmasına rağmen velilerden beklenen katılımın orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bu konuda velilerin bazısının çalışma hayatının içinde olup zaman ayıramadığı için ilgilenemediği, bazısının ise bu kurslardaki eğitimin tam olarak farkında olamadığı için katılım göstermediği söylenilebilir. Dinçer'in (2021) Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmasında velilerin eve gönderilen performans ödevlerine gerekli katılımı sağlayıp

sağlamadığı ile ilgili olarak öğretmenlerden %42,2'sinin velilerin ödevlerle ilgili gerekli özeni gösterdiği, %50'sinin ise velilerin kısmen dikkat ettiği ve zamanında göndermeye çalıştığı ifade etmiştir. Öğreticilerden %8,8'inin de velilerin bu ödevler hakkında katılım göstermediğini ifade etmiştir (Dinçer, 2021: s. 91). Bu bulguların bizim bulgumuzla benzer nitelikte olduğu görülmektedir.

Yüksel'in (2021) yaptığı çalışmada velilerin bir kısmının dini eğitime hassasiyeti olmasına rağmen evde çocuğuna nasıl destek vereceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ifade edilmiştir. Öğreticiler genel olarak velilerin çoğunluğunun bu kurslarda verilen eğitiminin amacı hakkında farkındalıklarının olmadığı ve yeterli veli katılımının sağlanmadığını ifade etmişlerdir (Yüksel, 2021: s.177). Aynı şekilde Yağcı'nın çalışmasında da velilerin genel olarak öğretim programı ve amacı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bundan dolayı bazı velilerin yeterli desteği vermediği, bazılarının daha çok Kur'an eğitimi verilmesini istediği ifade edilmiştir. Çalışmada öğretmenlere göre genel olarak velilerin çoğunluğun performans ödevlerinde gerekli desteği sağladığı ileri sürülmüştür (Yağcı, 2018: s.152-156). Bu üç çalışmadaki bulguların bizim bulgularımızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aileleri 4-6 yaş din eğitimine aktif olarak dahil etmenin ne gibi faydalar getirebileceği hakkındaki düşünceleri incelendiğinde; öğretmenlerin %7,7'si ailenin aktif olarak katılmasının eğitim açısından işlerini kolaylaştırdığını düşünmektedir. Öğreticilerden %44,9'unun bu aile katılımları sayesinde çocuğun okulda aldığı eğitim hakkında ailenin bilgileneceğini düşünmektedir. Öğreticilerin %44,9'unun aile katılımı çalışmalarının, toplum yapısının geleceği açısından çok önemli işlevleri yerine getirdiği düşüncesine sahip iken %2,6'sının ise görevini yapmış olmanın manevi rahatlığı içerisinde olduğunu belirttiği görülmüştür. Çalışmamızda öğretmenlerin aile katılım etkinliklerinin toplum yapısı açısından önemli işlevinin olduğunu ve ailenin kurstaki eğitimden bu aile etkinlikleri sayesinde bilgilendiğini düşünmeleri %44,9'la eşit oranda olduğu görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin değerler eğitiminde ailenin önemi ve işlevi hakkında farkındalığının olduğunu göstermektedir.

Okul öncesinde uygulanan aile katılım etkinliklerinin çocuk açısından, öğretmen ve veli açısından birçok faydasına daha önceki bölümde yer vermiştik. Bunlardan en önemlilerini; ailenin çocuğun gelişim alanları hakkında bilgilenmesi ve çocuğun eğitiminde ona doğru bir şekilde rehber olması, ailenin çocuğun okulda aldığı eğitimden haberdar olması ve özellikle değerler eğitimi açısından evdeki eğitimin okuldaki eğitimle uyumlu olması, çocuğun ailede gözlemediği ve deneyimlediği olumlu ahlaki davranışlar sayesinde eğitimin devamlılığı ve kalıcılığının sağlanması şeklinde sıralayabiliriz. Ok'un (2016) öğretmen ve veli görüşlerini dikkate alarak yaptığı çalışmada veli ve öğretmenlerin çoğunun aile katılımlarını yukarıda bahsettiğimiz gibi çocuk, öğretmen ve veli açısından faydalı gördükleri saptanmıştır (Ok, 2016: s.73). Toran ve Özgen'nin (2018) okul öncesi öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada öğretmenlerin tamamının aile katılımlarının çocuğun dil gelişimini, problem çözme yeteneğini ve akademik başarısını olumlu etkilediği gibi öğretmen- veli arasında bilgi alışverişinin de ev ile okul arasında eğitimin uyumlu olmasını sağladığı görüşünde oldukları saptanmıştır (Toran ve Özgen, 2018: s.234). Ekinci Vural'ın çalışmada aile katılım etkinliklerinin çocukların sosyal beceri kazanmasında olumlu etkilerine dikkat çekildiği görülmektedir (Ekinci Vural, 2006: s. 103). Kızılbaz tarafından yapılan çalışmada ise aile katılım etkinliklerinin çocuk için birçok faydası olduğu gibi dil gelişimine de olumlu yönde etkisinin olabileceği ile sürülmüştür (Kızılbaz, 2009: s.140). Toplumsal değişim ve yaşam koşulları annelerin de iş hayatında yer almasına neden olmaktadır. Bu durum ebeveynlerin çocuklarıyla geçirebileceği zamanı sınırlamaktadır. Ev temelli aile katılım etkinlikleri bu anlamda ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesini sağlamakta olup aynı zamanda aile içinde iletişimi güçlendirmektedir. Gürşimşek'in yaptığı çalışmada bu konuya dikkat çekilerek ev temelli aile katılımlarının artması ile ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdiği zamanın artması arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Gürşimşek, 2010: s.12). Bütün bu çalışmalarda birbirini destekler nitelikte bulgulara ulaşıldığı ve aile katılımının önemine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Öğreticilerin aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken karşılaştıkları sorunlar incelendiğinde; katılımcıların %48,6'sı ailelerin bu aktivitelere katılacak zamanının olmadığını düşünmektedir. Öğreticilerin %29,9'u aile katılım etkinliklerinin veliler arasında görsel bir yarış haline dönüşebildiğini düşünürken

%21,5'inin ise velilerin bu etkinliklerle ilgili yeterli becerilerinin olmadığını düşündüğü görülmektedir. Aile katılım etkinliklerinin uygulanmasında ailelerden kaynaklı oluşabilecek sorunları ele aldığımızda genel olarak; ailelerin eğitim sürecinde sorumluluklarının farkında olmayışından dolayı gerekli desteği vermemeleri, yeterli zamanlarının olmayışından dolayı katılım sağlamamaları, konuyla ilgili yeterli bilgi ve becerilerinin olmadığından dolayı katılım göstermek istemeyişleri ve ev etkinliklerinin asıl amacından uzaklaşıp tamamen veliler arasında görsel yarışa dönüşmesi gibi etkenleri sıralayabiliriz. Çalışmamızda öğretmenlerin çoğunun aile katılım çalışmaları için velilerin yeterli zamanının olmadığını düşündükleri tespit edilmiştir. Buna neden olarak annelerin de çalışıyor olması, annelerin ilgilenmesi gereken küçük kardeşin veya okula giden büyük kardeşin olması gibi bir takım durumlar düşünülebilir. Kutlu Abu ve Kayar'ın (2020) yaptıkları çalışmada aile katılımını engelleyen durumlar için benzer nedenler ileri sürülmekle beraber ilk sırada velilerin zaman probleminin yer aldığı görülmektedir (Kutlu Abu ve Kayar, 2020: s.162). Aynı şekilde Toran ve Özgen'nin yaptığı çalışmada aile katılım çalışmalarının uygulanmasında en büyük problemin velilerin zamanının olmayışı görülmüştür (Toran ve Özgen, 2018: s. 235).

Katılımcıların aile katılımı ile ilgili etkinlikleri tam anlamıyla gerçekleştirebilme durumları incelendiğinde; öğretmenlerin %33,1'inin aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirdiğini ifade ederken %66,9 oranıyla çoğunun aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştiremediğini ifade ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun aile katılım çalışmalarıyla ilgili aksaklıklar yaşaması ve katılımları tam olarak sağlayamamasının birçok nedeni olabilir. Bunlar önceki bölümde ifade edildiği gibi öğretmenlerin planlama ve uygulama noktasında yetersizliği, çalışan ailelerin zaman sorunu, ailelerin eğitim programı hakkında bilgisinin olmayışı, ailelerin gerekli bilgi ve beceriye sahip olmayışı gibi etkenlerdir.

Öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirebilmelerine engel olan durumlar incelendiğinde; katılımcıların %17,8'i kadrolu olmaması ve sınıfın kalabalık olmasından dolayı gerçekleştiremediğini ifade ederken %20,7'sinin ise diğer nedenlerden kaynaklı gerçekleştiremediğini ifade ettiği görülmektedir. Öğretmenlerin %58,5 oranla çoğunun ailelerin ilgisiz oluşundan dolayı aile katılımlarını

tam anlamıyla gerçekleştiremediği saptanmıştır. Velilerin aile katılım etkinliklerine karşı ilgisiz olmaları, çocuğun eğitiminde aile katılımının önemi ile ilgili yeterince bilgi ve farkındalıklarının olmamasından kaynaklandığı varsayılmaktadır. Bu konuda ailelerin yeterince bilgilendirilmesi için başkanlık, müftülükler ve öğretmenler tarafından gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bu konuda yapılan araştırmalara bakıldığında farklı nedenler ortaya konulmakla beraber bizim bulgumuzu destekleyen bulgulara da ulaşıldığı görülmektedir. Güzelyurt ve arkadaşlarının okul öncesi öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada aile katılım etkinliklerini engelleyen faktörler arasında ilk sırada ailelerin ilgisizliğinin yer aldığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla; ailelerin aile katılımı hakkında yeterince bilgilendirilmemesi, ailelerin bilinçsiz olması, ailelerin iş yoğunluğu ve çok çocuk sahibi olması diğer nedenlerdir (Güzelyurt vd, 2019; s. 69). Kutlu Abu ve Kayar'ın çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin konuyla ilgili olarak çalışan velilerin izin alamaması, ailelerin okul öncesi eğitim hakkında bilgi sahibi olmamaları, gerekli bilgi ve beceriye sahip olmamaları ve eğitim düzeylerinin düşük olması gibi nedenlerden dolayı yeterince aile katılım etkinliklerini gerçekleştiremedikleri saptanmıştır (Kutlu Abu ve Kayar, 2020: s. 75). Doğan'ın (2019) 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerine yönelik yaptığı çalışmada öğretmenlerin aile katılım etkinliklerini planlama, uygulama, aile eğitimleri ve aile iletişimi noktasında eksiklerinin olduğu saptanmıştır (Doğan, 2019: s.185). Bunun gibi Yağcı'nın çalışmasında ailelerin önemli bir kısmının 4-6 yaş kurslarının program amacı hakkında yeterli farkındalığının olmadığı görülmüştür (Yağcı, 2018: s.155). Bütün bu faktörlerin, aile katılım çalışmalarının tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesinin önünde önemli engeller olduğu söylenilebilir.

Katılımcıların çalıştıkları kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara aileleri dahil ederken herhangi bir zorluk ile karşılaşma durumları incelendiğinde; Öğreticilerin %15,9'u ailelerin bu tarz çalışmalara katılmak istemiyor şeklinde cevap verirken %20,7'si ise ailelerin bu tür çalışmalara katılmamak için bahaneler ileri sürüyor şeklinde cevap vermiştir. Öğreticilerden %5,5'inin de ailelere bu çalışmaları anlatmanın zor olduğu cevabını vermiştir. Diğer cevabını veren öğretmenlerin ise %9,7 oranında olduğu görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerden toplamda %51,8 oranının, aile katılım çalışmalarını uygulama noktasında ailelerin katılmak istememesi veya

katılmamak için bahane sunması ve aileleri bu konuda bilgilendirmenin zorluğu gibi birtakım sorunlar yaşadığı veya bu konuda belirsiz cevap verdiği görülmüştür. Öğreticilerden %42,1'i aile katılım uygulamalarında bir sorun yaşamadığını rahatlıkla görevlendirmeler yapabildiği şeklinde cevap verirken %6,2'sinin ise ailelerin sınıf içi etkinliklerden ziyade sınıf dışı etkinliklerde görev almak istediği şeklinde cevap vermiştir. Toran ve Özgen'in okul öncesi öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada velilerin iş yoğunluğundan dolayı zaman ayıramamalarının dışında, ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması ve sosyoekonomik durumları ve bunlarla bağlantılı olarak velilerin aile katılımının önemine ikna etmenin zorlukları aile katılım çalışmaları için sorun teşkil ettiği saptanmıştır. Çalışmada bu sorunların üstesinden gelmek ve aile katılımlarını arttırabilmek için; öncelikle ailelerin bu konuda bilgilendirilmesi için eğitimlerin düzenlenmesi, öğretmenlerin gerekli bilgilendirme ve rehberlik yapması ve önceden planlama ve kuralların belirlenip velilerin potansiyeline uygun etkinliklerin seçilmesi gibi stratejiler öne sürülmüştür (Toran ve Özgen, 2018: s. 236-237). Bu bağlamda 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretmenlerin de bu tür stratejik planlamalar yapması, ailelere gerekli rehberlik ve bilgilendirmeleri yapması aile katılımlarını olumlu yönde etkileyebilir.

Katılımcıların çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunma durumları ile statüleri karşılaştırıldığında; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı kadrolu öğretici olanlarda bütün çocukları evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret edenlerin oranı %27, 4B sözleşmeli öğretmenlerde bu oran %18, fahri öğretmenlerde ise %11,8 olduğu görülmüştür. Buna göre çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunma ile statü arasında orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Kadrolu öğretmenlerin, sözleşmeli ve fahri öğretmenlere nazaran daha fazla ev ziyareti etkinliği yaptığı bulunmuştur. Bu durum, kadrolu öğretmenlerin ev ziyareti etkinliklerini planlama ve uygulama açısından deneyimsel tecrübeleri ile ilişkilendirilebilir.

Aileleri ve çocukları yapılan ziyaretlerle tanımının mümkün olmayacağını ve ev ziyareti esnasında herkes en iyi halini sergilediği için bu ziyaretleri gerçekçi bulmadıkları gerekçesiyle ev ziyaretleri gerçekleştirilmeme durumu ile statü arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bu konuda sözleşmeli öğretmenlerin, kadrolu ve fahri öğretmenlere göre %25,4 oranla daha fazla oldukları görülmüştür. Sözleşmeli

öğreticiler henüz meslekte yeni olduklarından dolayı ev ziyaretleri konusunda fazla deneyim sahibi olmadıkları için bu konuda ön yargılı oldukları düşünülebilir.

Öğreticilerin çalıştıkları kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapma durumu ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde; Fahri öğretmenlerin kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlere göre böyle bir araştırmayı yapacak ortam ve zamanlarının olmaması durumu ile statü arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu göstermektedir. Bu durumun fahri öğretmenlerin kayıt haftalarında henüz göreve başlamamış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Öğreticilerin aileyi tanımayı zamana bırakma durumları ile statü arasında düşük düzeyde fark olduğu ve bu farkın daha fazla %56,9 oranla sözleşmeli öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Aileyi tanımak için bir ön araştırma yapma gereği duymama durumu ile statü arasında da orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Bu konuda kadrolu öğretmenlerin diğer sözleşmeli ve fahri öğretmenlere nazaran en fazla %17, 9 oranda aileyi tanımak için böyle araştırma yapma gereği görmedikleri bulunmuştur.

Katılımcıların öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumu ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde; anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Bu konuda fahri öğretmenlerin, kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlere göre %61,1 oranının kesinlikle yararlı olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Kısmen yararlı görme durumu ile statü ilişkisine bakıldığında kadrolu ve sözleşmeli öğretmenler birbirine yakın oranlarda görülürken fahri öğretmenlerin ise büyük çoğunluğu kesinlikle yararlı buluyorum cevabı verdiği için kısmen yararlı bulma durumları diğer statüdeki öğretmenlere nazaran %33,3 oranla daha düşük olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların, aile ile katılımı etkinliklerinin tam anlamıyla gerçekleştirilmesine engel olan durumları ile statü arasındaki ilişki incelendiğinde; kadrolu öğretici olmayıp dönem başında görevde olmadığından dolayı aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirememesi durumu ile statü arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu konuda fahri öğretmenlerin en yüksek orana sahip oldukları görülmektedir.

Sınıfın kalabalık olmasından dolayı aile katılım etkinliklerini tam olarak gerçekleştirememesi durumu ile statü arasında orta düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Bu konuda sözleşmeli öğretmenlerin kadrolu ve fahri öğretmenlere nazaran en fazla orana sahip olduğu bulunmuştur. Ailelerin ilgisizliğinden dolayı aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirememesi durumu ile statü arasında düşük düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin ilgisiz davranması, üç statüde görev yapan öğretmenlerde birbirine yakın oranlara ulaşılmıştır. Genel olarak aile katılım etkinliklerinin tam anlamıyla gerçekleştirilmesine en önemli engel, her üç statüde görev yapan öğretmenlerde en yüksek oranla ailelerin ilgisiz davranması bulunmuştur.

Katılımcıların öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımlı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı bulma durumları ile görev süreleri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Performans ödevlerinin hedef kazanımlar açısından kesinlikle faydalı görme durumu ile görev süresi arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Bu konuda görev süresi 11-20 yıl arasında olan öğretmenlerde %83,3 oranla en yüksek fark görülmüştür. Kısmen faydalı görme durumu ile görev süresi arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre görev süresi 11-20 yıl olanlarda %0 oran görülürken görev süresi 1-5 yıl arası olanlarda %62,4 oran, görev süresi 6-10 yıl olanlarda ise %76,9 oran bulunmuştur. Faydalı bulmama durumu ile görev süresi arasında orta düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Bu konuda birbirine yakın oranlar saptanmakla beraber en yüksek oran görev süresi 11-20 yıl olanlarda görülmüştür.

Katılımcıların 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunma durumları ile eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Öğreticilerin ailelere program hakkında yazılı bilgi sunma durumuna bakıldığında en yüksek %75,0 oranla yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin konuyla ilgili ailelere yazılı bilgi sunduğu görülmüştür. Bunu %58,8 oranla lisans mezunu öğretmenlerin takip ettiği görülmüştür. Bu durum, lisans programlarında alınan pedagojik formasyonla ve eğitim düzeyi arttıkça farkındalığında artmasıyla ilişkilendirilebilir. Öğreticilerin ailelere program hakkında yazılı bilgi sunmama durumu ile eğitim durumları arasında da anlamlı düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Bu konuda ön lisans mezunu öğretmenlerin diğer mezun türü öğretmenlere nazaran %31,0 ile en yüksek orana sahip oldukları bulunmuştur.

Katılımcıların aileleri, aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken yaşadıkları sorunlar ve eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Öğreticilerin ailelerin bu aktivitelere ayıracak zamanının olmadığını düşünme durumu ile eğitim durumu karşılaştırıldığında, ön lisans mezunu öğretmenlerin %60,7 ile en yüksek orana sahip oldukları görülmüştür. Öğreticilerin etkinliklerin görsel açıdan veliler arasında yarış haline geliyor şeklinde düşünme durumu ile eğitim durumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Bu konuda yüksek lisans mezunu öğretmenlerin %75,0 ile en yüksek orana sahip olurken lisans ve ön lisans mezunu öğretmenlerde birbirine yakın oranlar bulunmuştur. Öğreticilerin, ailelerin yapılacak çalışmalarla ilgili yeteneği olmadığından dolayı etkinliklere katılmak istemediğini düşünme durumları ile eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Buna göre yüksek lisans ve lisans mezunu öğretmenlerde birbirine yakın oranlar bulunurken ön lisans mezunu öğretmenlerde %10,7 ile en düşük oran bulunmuştur. Çünkü sonuçlara göre ön lisans mezunu öğretmenlerin bu konuda yaşadığı en önemli sorun ailelerin vaktinin olmamasıdır.

Bayraktar, Güven ve Temel'in (2016) okul öncesi öğretmenlerine yönelik yaptıkları çalışmada öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumları ile kıdem ve eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Çalışmada bunun nedeni, öğretmenlerin aile katılımlarıyla ilgili farkındalığının artırılmasına yönelik MEB'in yaptığı çalışmalarla ilişkilendirilmiştir. Bahsedilen bu çalışmalar; MEB'in 2002, 2006 ve 2013 okul öncesi eğitim programlarında aile katılım çalışmalarının artarak vurgulanması, 2013 programında aile katılım çalışmalarına yönelik daha fazla ayrıntılara yer verilip aile katılımıyla ilgili ek bir programı öğretmenlerin kullanımına sunması ve bu konuda ülke çapında öğretmenlere eğitimler verilmesidir. Bunlarla beraber Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ortak yürüttüğü aile eğitim programlarının etkin biçimde uygulanması ve basın aracılığıyla konuyla ilgili kamu spotlarına yer verilerek aile ve öğretmenlerde bilincin artırılmasına yönelik çalışmalarıdır (Bayraktar vd, 2016: s.765). Bu bağlamda aile katılım çalışmalarına yönelik DİB tarafından da benzer çalışma ve uygulamaların yapılması, 4-6 yaş Kur'an kurslarında aile katılım çalışmalarının gerektiği gibi uygulanması ve bu kurslarda görev yapan öğretmenlerde farkındalığın artmasında önemli katkıları olabilir.

3.3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireyin kendisine, ailesine ve topluma karşı tutum ve davranışlarını düzenleyen, ona erdemli bir insan olma yolunda kılavuzluk eden mekanizma, dini ve ahlaki değerlerdir. Değer bilincine sahip olan bireyler, huzurlu bir toplum düzeninin oluşmasını sağlar. Bunun aksine değerlerden uzaklaşmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda ise ahlaki yozlaşma kaçınılmaz olmaktadır. Ahlaki değerler aile, çevre ve eğitim kurumları aracılığı ile sonradan öğretilip kazandırılan davranışlardır. Değerler eğitimi ile bireyin fitratında var olan iyi yönleri beslenerek onun bireysel ve toplumsal anlamda ideal insan olmasına rehberlik edilmektedir. Bu anlamda en önemli faktör ailedir. Çünkü aile bireyin ilk sosyal alanıdır. Bu ilk sosyalleşme sürecinde birey ailesinden gördüğü sevgi, saygı, koruma ve sorumluluk gibi davranışları deneyimleme imkânı bulmaktadır. Dolayısıyla aile, bireyin ahlaki kişiliğinin gelişip şekillenmesinde çok önemli bir yere sahiptir.

Değerler eğitimi açısından en önemli ve verimli yaşlar, yedi yaş öncesi yani okul öncesi dönemdir. Çünkü bu dönem, bireyin gelişiminin büyük oranda gerçekleştiği bir dönemdir. Yapılan araştırmalarda bu dönemde çocuğa verilen değerler eğitiminin, onun kişilik ve karakter gelişimine çok önemli katkı sunduğu saptanmıştır. Bu yaş grubu çocuklarının değerler eğitimi açısından beslendiği en önemli kaynak ailesidir. Çünkü bu yaş grubu çocukların genelde bütün zamanları aile ortamında geçer ve ailesinde gözlemlediği davranışları taklit ederek onlar gibi olmaya çalışırlar. Ailesinde gördüğü davranışlar onun ahlaki benliğini şekillendirmektedir. Bu bağlamda anne ve babaların bu konuda farkındalık sahibi olmaları ve çocuğa rol model olacak güzel davranışlar sunarak değer aktarımını gerçekleştirmeleri çok önemlidir.

Okul öncesi dönemde aileden sonra çocuğun ahlaki gelişimine katkı sunabilecek diğer unsur, okul öncesi eğitim kurumudur. Okulda hikâye, drama, oyun veya farklı yöntem ve teknikler kullanılarak çocuğa değerler eğitimi verilir. Ancak bu öğretilen değerlerde, hedeflenen kazanımlara ulaşılabilmesi için ailenin eğitim sürecine dahil edilmesi gerekmektedir. Çünkü çocuğun okulda öğrendiği değerleri, aile ortamında pratik olarak deneyimlemesi veya ailesinde deneyimlediği bir değeri okulda tekrar etkinliklerle öğrenmesi, çocukta kalıcı davranışa dönüşmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda okul öncesi değerler eğitiminde aile katılım çalışmaları, hem okulda

öğretilen değer ile evde öğretilenlerin birbiriyle çelişmemesi hem de değerler eğitiminin sürekliliğinin sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir.

Okul öncesi yaş grubuna yönelik din ve değerler eğitimi veren DİB 4-6 yaş Kur'an kursları, bu alandaki eğitim ihtiyacını karşılaması ve devlet eliyle güvenilir bir eğitim sunması açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu kurslarda verilen değerler eğitiminin amacına ulaşması için aile iletişim etkinlikleri, aile eğitim etkinlikleri, sınıf içi, sınıf dışı ve ev etkinlikleriyle ailelerin eğitim sürecine dahil edilmesi oldukça önemlidir.

Bu çalışmada DİB 4-6 yaş Kur'an kurslarında aile katılım etkinliklerinin tam anlamıyla uygulanıp uygulanmadığı ve bu çalışmalar yürütülürken karşılaşılan zorluklar, tespit edilmeye çalışılmıştır. Aile katılım çalışmalarının sağlıklı yürütülebilmesi için öncelikle ailelerle iyi bir iletişim kurulması gerekmektedir. Veli toplantıları, telefon görüşmeleri ve aylık ya da haftalık bülten gibi yöntemlerle kurulan iletişimlerde veliler eğitim programı hakkında bilgilendirilir. Bununla beraber yazılı veya sözlü olarak velilere, eğitim sürecinde yürütülecek aile katılım çalışmaları hakkında bilgi verilir. Araştırma sonucuna göre; katılımcıların çoğunun ailelere aile katılımıyla ilgili yazılı bilgi sunduğu saptanmıştır.

Kursta yapılacak faaliyetler hakkında ve diğer kurslarla yapılabilecek çalışmalar hakkında aileleri bilgilendirmek de ailelerle kurulabilecek bir iletişim etkinliğidir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların %67,7 oranında çoğunluğunun, kursla ilgili faaliyetleri ve diğer kurslarla yapılabilecek iş birliği ve çalışmaları ailelere ulaştırdığı tespit edilmiştir.

Aile iletişim etkinliklerinden bir diğeri de çocuğu ve aileyi daha yakından tanıyabilmek için yapılan ev ziyaretleridir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların ev ziyaretleri gerçekleştirme oranı oldukça düşüktür. Katılımcıların genel olarak, aileyi tanıma noktasında ev ziyaretlerinin beklenen katkıyı sunmadığı düşüncesinde oldukları görülmüştür.

Katılımcıların, aileyi tanımak adına aile katılım çalışmalarına başlamadan önce sorular hazırlayarak aile hakkında bir ön araştırma yapma oranlarının yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların çoğunun öğrenci velileriyle veli telefon grupları, giriş çıkışlar ve birebir görüşmeler aracılığıyla devamlı sözlü ya da yazılı olarak iletişim halinde oldukları tespit edilmiştir. Elde edilen bulguların literatürle benzer bulgular olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucuna göre katılımcıların %40,5'inin aileleri sınıf içi ve dışında yapılacak etkinliklerde görev almalarını sağlamak adına aile katılım formu uyguladığı saptanmıştır. Bu konuda aile katılım çalışmalarının daha planlı yapılabilmesi için MEB'de olduğu gibi standart bir aile katılım formuna ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Katılımcıların çoğunun zaman kaygısı ve velilere yönelik ön yargılarından dolayı aileleri belli etkinliklerle sınıf içinde öğretmen rolünde görevlendirmedikleri tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre; öğreticilerin büyük çoğunluğunun verilen din eğitiminin evde de devam etmesi için öğretim planını hazırlarken çocuğun ailesini de plana dahil ettiği saptanmıştır.

Katılımcıların ailelere, çocuk gelişimi ve çocuğun dini eğitiminde ailenin rolü konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla toplantılar düzenleme durumu ile ilgili bulgularda; katılımcıların aile eğitimlerini yeterli düzeyde sağlayamadığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre katılımcıların büyük çoğunluğunun çalışmalarını planlarken öğretici etkinlik kitabında yer alan aile katılımlı performans ödevlerini göz önünde bulundurarak planlama yaptığı saptanmıştır.

Katılımcıların öğretici kitabındaki performans ödevlerinin hedef kazanımlara göre değerlendirmelerinde; katılımcıların çoğunun bu ödevleri hedef kazanımlar açısından yararlı bulduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda; katılımcıların haftanın değeriyle ilgili velilerin takip edebileceği veli takip panosu hazırlama durumları ve verilen eğitimle ilgili ailelere haftalık ya da aylık bülten gönderme durumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre; katılımcıların büyük çoğunluğunun performans ödevleriyle ilgili çocuklara ve ailelere gerekli yönlendirmeleri yaptığı saptanmıştır. Aynı şekilde katılımcıların çoğunun bu performans ödevlerini düzenli olarak takip ettikleri ve dönütlerde bulundukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların %71,6 oranında çoğunun aile katılım etkinliklerinin çocukların dini gelişimleri açısından gerekli gördüğü saptanmıştır. Buna göre; okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım etkinliklerinin çocukların gelişimleriyle ilgili değerlendirmelerine yönelik yapılan çalışmalarla benzer bulgular elde edilmiştir.

Katılımcıların, ailelerin 4-6 yaş din eğitimi ve aile katılım etkinlikleri hakkındaki düşünceleri ile ilgili bulgularda; katılımcıların %63,5'inin ailelerin 4-6 yaşta verilen din eğitiminin gerekliliğinin farkında olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Öğreticilerin 4-6 yaş din eğitiminde, veli katılım etkinliklerine ailelerin beklenen katılımı sağlayıp sağlamadıklarıyla ilgili düşünceleri hakkındaki bulgulara göre; Öğreticilerin %9'u velilerin hepsinin katılım sağladığını, %60,6'sı çoğunun katılım gösterdiğini düşünürken %30'u ise velilerin katılım göstermediğini düşünmektedir. 4-6 yaş değerler eğitiminde aile katılımının önemi göz önünde bulundurulduğunda veli katılımlarının tam anlamıyla yeterli olmayıp orta düzeyde olduğu görülmüştür.

Katılımcıların aileleri 4-6 yaş din eğitimine aktif olarak dahil etmenin faydaları hakkındaki düşünceleriyle ilgili bulgularda; öğreticilerin %44,9 olarak iki eşit oranda aile katılım etkinliklerinin toplum yapısı açısından önemli işlevinin olduğunu ve ailelerin kurstaki eğitimden aile etkinlikleri sayesinde bilgilendiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre; katılımcıların çoğunun aile katılımları hakkında velilerin zamanının olamamasıyla ilgili sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular literatürle benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunluğunun aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmediği saptanmıştır. Bunun nedeninin ise katılımcıların %58,5 oranında çoğuna göre velilerin ilgisizliği olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların aile katılım etkinliklerini uygularken en çok, ailelerin bu tür etkinliklere katılmak istememeleri ve öğretmenlerin bu konuda velileri bilgilendirme konusunda zorluklar yaşadığı saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre katılımcıların çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak için ev ziyaretlerinde bulunma durumları ile statüleri arasında orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Buna göre kadrolu öğretmenlerin daha fazla ev ziyareti gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Ev ziyaretlerinin aileyi ve çocuğu tanıma noktasında bir katkısının olmadığını düşündüklerinden dolayı bu etkinliği gerçekleştirmeyenlerin, en fazla oranla sözleşmeli öğretmenler olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların sorular hazırlayarak aile hakkında ön araştırma yapma durumlarıyla statüleri arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür. Bu konuda en fazla fahri öğretmenlerin kayıt haftasında kursta olmadıkları için ön araştırma yapamadıkları tespit edilmiştir. Aileyi tanıma işini zamana bakanların en fazla sözleşmeli öğretmenler olduğu tespit edilirken, aile hakkında araştırma yapma gereği duymayanların ise en fazla kadrolu öğretmenler olduğu bulunmuştur.

Öğretici etkinlik kitabındaki performans ödevlerini en fazla oranla fahri öğretmenler kesinlikle faydalı bulurken, kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerin kısmen faydalı bulmalarının benzer oranda olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların aile katılım etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmelerine engel olan durumların statüye göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Fahri öğretmenlerde dönem başında görevde olmadığı için, kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerde sınıf mevcudu kalabalık olduğu için aile katılımlarını tam olarak gerçekleştirememeleri durumu tespit edilmiştir. Ailelerin ilgisizliği ise her üç statüde çalışan öğretmenler için en önemli engel olarak saptanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre; katılımcıların öğretici kitabındaki aile katılımlı performans ödevlerini hedef kazanımlar açısından faydalı bulma durumu ile görev süreleri arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Görev süresi 11-20 yıl olanların en yüksek oranla kesinlikle faydalı gördüğü tespit edilirken, kısmen faydalı olduğunu düşünenlerin ise en fazla oran, görev süresi 6-10 yıl olanlarda görülmüştür. Faydalı

olmadığını düşünenler ile görev süreleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken bu konuda en fazla oran görev süresi 11-20 olanlara ait olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların aile katılımları hakkında velilere yazılı bilgi sunma durumları ile mezuniyet durumları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Bu konuda en yüksek oranla yüksek lisans mezunları, daha sonra da lisans mezunlarının ailelere yazılı bilgi sunduğu tespit edilmiştir. Ailelere yazılı bilgi sunmama durumunda da ön lisans mezunlarının daha yüksek orana sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların aile katılım etkinlikleri düzenlerken yaşadıkları sorunlar ile eğitim durumları arasında anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir. Ön lisans mezunu öğretmenlerin en fazla ailelerin bu etkinliklere ayıracak zamanının olmaması sorunu yaşarken, yüksek lisans mezunu öğretmenlerin ise en fazla etkinliklerin veliler arasında görsel yarışa dönme sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir. Literatürde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım etkinliklerine yönelik tutumları ile kıdem ve mezuniyet durumlarının karşılaştırıldığı çalışmada anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; DİB 4-6 yaş Kur'an kurlarında verilen değerler eğitiminde aile katılımlarının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Bu konuda öğretmenlerde aile katılım etkinlikleriyle ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik eğitim ve bilgilendirmelerin yapılmasının gerekli olduğu görülmüştür. Öğreticilerin aile katılım çalışmalarını tam anlamıyla planlama ve uygulayabilme becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitimlere ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

Ailelerin öğretim programının içeriği hakkında ve eğitim sürecinde kendilerine düşen sorumluluklar hakkında bilgilendirilmelerin yapılmasının gerekli olduğu görülmüştür. Ailelerin eğitim sürecinde aktif rol almalarının önemi ile ilgili yeterince bilgilendirmeleri ve aile katılım etkinliklerine katılım sağlamaları noktasında gerekli eğitim ve rehberliğin yapılmasına ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Araştırma Sonuçları Doğrultusunda Şu Önerilerde Bulunulabilir:

Öğreticilerde aile katılım etkinlikleriyle ilgili gerekli bilgilendirme ve farkındalıkların oluşturulmasına yönelik olarak;

- İlahiyat lisans programlarında 4-6 yaş kursu eğitimlerine ve bu eğitimlerde aile katılım çalışmalarına yönelik uygulamalı derslere yer verilebilir.
- 4-6 yaş kurslarında görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarını planlama ve uygulama becerilerini geliştirecek hizmet içi uygulamalı eğitimler verilebilir.
- 4-6 yaş kurslarında görev alacak öğretmenlere göreve başlamadan önce aile katılım çalışmalarını yerinde gözlemleyebilmeleri için 4-6 yaş kurslarında veya anaokullarında staj hakkı verilebilir.
- MEB’ te olduğu gibi DİB tarafından öğretmenlere yönelik aile katılım çalışmalarını planlama ve uygulama aşamalarının yer aldığı, içinde aile katılım formu, aile ihtiyaç belirleme ve aileyi tanıma formlarının olduğu bir kılavuz hazırlanabilir. Böylece öğretmenler arasında statü, eğitim ve hizmet yılına göre olan farklılıkların, aile katılım etkinliklerine yansımalarının önüne geçilebilir.
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitim veya seminerlerde aile katılımı ve değerler eğitimi sürecinde aile katılımlarının önemi hakkında farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.
- Öğretmenlerin ailelerle kurduğu iletişimi, aile katılım etkinliklerine katkı sağlayacak nitelikte geliştirmeleri için dönem başında yapılan eğitim ve seminerlerde değerlendirmeler yapılabilir.
- Başkanlık veya illerdeki 4-6 yaş koordinatörlükleri tarafından ailelere gönderilmek üzere haftalık ya da aylık bülten şablonları hazırlanabilir. Böylece aile iletişimlerine yönelik standart bir uygulama sağlanabilir.
- Öğretmenlerin çocuğu ve aileyi tanımak için bilgi edinme veya ev ziyareti gibi faaliyetleri nasıl planlamaları, nelere dikkat etmeleri, hangi bilgilerin gerekli olduğu, problemleri bir durumda ne yapmaları gerektiği hakkında alanda uzman kişilerden eğitim almaları sağlanabilir.
- Öğretmenlere ailelerle sınıf içinde değerler eğitimi pekiştirecek ne gibi etkinlikler yapılabileceği, nasıl planlama yapılması, nelere dikkat edilmesi,

öncesinde ne gibi hazırlık ve önlemlerin alınması konusunda rehberlik edecek eğitimler verilebilir. Böylece öğretmenlerin sınıf içi aile etkinliklerine yönelik ön yargı ve kaygılarının giderilmesi sağlanabilir.

Ailelerde aile katılım etkinlikleriyle ilgili gerekli bilgilendirme ve farkındalıkların oluşturulmasına yönelik;

- Öğreticilerin dönem başında velileri, değerler eğitimi içeriği ve amaçları hakkında gerekli bilgilendirmeyi yapabilmeleri için başkanlık veya müftülükler tarafından standart bir tanıtım sunumu veya sinevizyon gösterimi hazırlanabilir. Böylece değerler eğitimi sürecine ailelerin ilgileri çekilebilir.
- Aile ihtiyaç belirleme formundaki aile eğitim konularına “değerler eğitiminde aile katılımının önemi, ailede çocuğa yönelik doğru davranış modelleri” gibi konular eklenebilir.
- Dönem başlarında ailelerin 4-6 yaş kurslarında verilen değerler eğitimi hakkında bilgi düzeylerini artırılması ve aile katılımı hakkında farkındalık kazandırılması için ailelere yönelik eğitimler düzenlenebilir.
- Dönem başlarındaki uyum haftası sürecinde aile katılım çalışmalarına katkı sağlanması amacıyla ailelere yönelik Diyanet TV ve Diyanet Çocuk TV’ de uzmanlar tarafından eğitimler veya konunun önemini vurgulayan yayınlar yapılabilir.
- Başkanlık tarafından veya müftülüklerin inisiyatifinde, ailelerin aile katılım etkinliklerine ilgilerinin artırılmasına yönelik “aile okulu” projesi geliştirilebilir. Bu proje kapsamında eğitim döneminde belli aralıklarla ailelere, çocuğun kişilik ve karakterinin gelişiminde ailenin önemi ile alakalı seminerler verilebilir. Bu eğitimlerde evde çocuklarla birlikte ailece oluşturulabilecek değer içerikli etkinlikler veya aile-okul ve çocuk kapsamında oluşturulabilecek toplumsal değerlere yönelik çeşitli faaliyet

örnekleri sunulabilir. Benzer etkinliklerin geliştirilmesi ve uygulanması noktasında aileler teşvik edilebilir.

- Müftülükler tarafından ailelere rehberlik edecek uzmanlar belirlenebilir. İhtiyaç durumunda bu uzmanlar kurslara giderek öğretmenlerle iş birliği içinde ailelere eğitim verebilir.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

Algur, Hüseyin (2020). “Ailede Din Eğitimi.” Din Eğitimi: Ed. M. Fatih Genç. Din Eğitimi. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 260-261.

Ay, M. Emin (2013). Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım? İstanbul: Timaş Yayınları.

Cebeci, Suat (2015). Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi. Ankara: Akçay Yayınları.

Çankırılı, Ali (2006). Çocuğun Manevi Eğitimi. İstanbul: Zafer Yayınları.

Eşmeli, İsmet (2018). “Değerlerin Temellendirilmesi ve Eğitiminde Din Faktörü” III. Uluslararası Değerler Eğitimi Kongresi (Bildiriler Kitabı). Toplumsal Bütünleşmede Değerler ve Eğitimi: Ed. Hasan Meydan. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 250-265.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2018). Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları Öğretici Kitabı-1(4-6 Yaş Grubu), 6. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Gazali, (1960). El Munkızu Min-Ad- Dalâl, Çev: Hilmi Güngör, 2. Baskı, Ankara: Maarif Basımevi.

İbn Sina, İbn Tufeyl, (2010). Hay Bin Yakzan, Çev: M. Şerefeddin Yalıtıkaya, Babanzâde Reşid, Haz: N. Ahmet Özalp, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Mehmet Alver, Oğuz S. Kesicioğlu (2019). “Karakter ve Değer Eğitimi Yaklaşımları ve Uygulamaları.” Karakter ve Değer Eğitimi: Ed. Mücahit Kağan, Nurettin Yılmaz. Ankara: Pegem Akademi, 155-174.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîdi Sarîh Tercemesi ve Şerhi, (1982). IV. 664, Müellif: Zeynü’-d-din Ahmed b. Ahmed b. Abdi’l-Lâtîfi’z-Zabîdî, Mütercim: Kâmil Miras, 7. Baskı, Ankara: DİB Yayınları.

Şahin, Murat (2021). “Değerlerin Tanımı ve Sınıflandırılması.” Toplum ve Kültür Bağlamında Karakter ve Değer Eğitimi: Ed. Tunay Kamber. Ankara: Pegem Akademi, 41-62.

Tongar, Hatice Kübra (2015). Fıtrat Pedagojisi. İstanbul: Hayy Kitap Yayıncılık.

Üzümcü, Muzaffer (2020). “Okul Öncesinde Din Eğitimi.” Din Eğitimi: Ed. M. Fatih Genç. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 94.118.

Zengin, Zeki Salih (2015). “İslam Din Eğitiminin Tarihsel Gelişimi İslam’da Eğitim ve Öğretim.” Din Eğitimi: Ed. Recai Doğan- Remziye Ege. Ankara: Grafiker Yayınları, 17-36.

2.Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Abrak, Burcu Sultan (2008). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Aile Katılım Etkinliklerinin Ana sınıfı Öğretmenleri ve Veli Görüşleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Acur, Elif (2019). Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Altan, Selen (2019). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarının Ebeveynlerin Yaşam Boyu Öğrenme Becerilerine Katkısı. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Akkaya, Mehmet (2007). Öğretmenlerin ve Velilerin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Akın, Zeliha, Ergün Öztürk, (2021). “Değer Eğitimi Sürecince Okul-Aile İş birliği: Bir Nitel Çalışma.” Değerler Eğitimi Dergisi, 19 (42): 76-79.

Akbaş, Bahattin (2022). “Aile Değerleri.” Diyanet Aile Dergisi, (41): 20-21.

Akto, Sema (2017). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitiminde Kullandıkları Yöntem ve Tekniklerinin İncelenmesi (Mardin İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Apaydın, Halil (2001). “Aile İçi İletişimin Çocuğun Dinsel Gelişimine Etkisi.” On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12 (12): 221-224.

Arıcan Sümeyra, Handan Yalvaç Arıcı, (2022). “Kur'an Kursu Öğreticilerinin Yetişkin Eğitiminden 4-6 Yaş Kurslarına Geçiş Süreci Hakkında Fenomenolojik Bir Araştırma.” Diyanet İlmi Dergi, (58): 1257-1300.

Atakan, Hilal (2010). Okul Öncesi Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmalarının Öğretmen ve Ebeveyn Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Avcı Nazmi, Topçu Damla. (2021) “Toplumsal Değerlerden Uzaklaşma.” Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi (SOSGÜZ), 3 (6): 139-151.

Aybey, Salih (2019). “4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Eğitim Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak ili Örneği).” Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6 (2): 207-240.

Aydos, Sebahat, Taşkın Taştepe, (2019). “Okul Öncesi Dönemde Ev Ziyaretleri: Ev Ziyareti Gözlem Formuna Dayalı Bir İnceleme.” Milli Eğitim Dergisi, 48 (224): 267-284.

Aydın, Ali Rıza (1996). “Çocuğun Dini Şahsiyet Kazanmasında Ailenin Önemi.” On Dokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi Dergisi, 8 (8): 211-220.

Ayhan, Halis (1971). “Ailede Din Eğitimi”. Diyanet Dergisi, 10 (114): 409-413.

Aydın, M. Zeki (2003). “Ailede Ahlak Eğitimi.” Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(2): 125-158.

Aytepe, Vedat (2010). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Başegmez, Acar Derya (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Bayraktar, Vedat vd (2016). “Okul Öncesi Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Aile Katılım Çalışmalarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi.” Kastamonu Eğitim Dergisi, 24 (2): 755-770.

Bayka, Hatice (2019). Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Bilici, Ali Baz (2015). “Din Eğitiminin İlk Temelleri.” Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 0 (42): 65-87.

Cevherli, Kübra (2014). Okul Öncesinde Değerler Eğitimi Boğaziçi Eğitim Modeli. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Coşkun, Seher (2022). “Affetmeyi Bilen Çocuklar Yetiştirmek.” Diyanet Aile Dergisi, (42): 34-36.

Çakır, Şevval (2019). Bir Kurum Olarak Ailenin Din Eğitimi İşlevi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Çakmak, Özlem (2010). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Aile Katılımı.” Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (20): 1-17.

Çavdarıcı, Mustafa (2002). Türkiye’de Sosyal Değerlerin Aşınması ve Kültür Sömürgeciliği. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Çelik Tüten, Ayşe (2021). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Çın, Ahmet (2020). “Erken Çocukluk Dönemi Din Eğitiminde Ebeveyn Tutumlarının Etkisi.” Batman Akademi Dergisi, 4 (2): 66-81.

Demir, Fehmi (2018). Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Dinçer, Betül (2020). Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mevcut Durum ve Beklentilerin Saptanması (Bursa İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Doğan, Ahmet (2018). “Değerler Eğitimi Açısından Aile İçi İletişimin Çocuk Üzerindeki Etkisi.” Toplum Bilimleri Dergisi, 12 (23):145-164.

Doğan, Zülfü (2019). 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilik Algıları. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Eğmez, Cemile Funda (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Eken, Z. Betül (2021). 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Ekinci Vural, Deniz (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erbaş A. Akif, İrfan Başkurt (2020). “Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullandıkları Değerler Eğitimi Yaklaşımları.” İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21 (2): 926-941.

Erdoğan Çetin, Nihan Demirkasımoğlu, (2010). “Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri” (Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi). Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İzmir.

Ezerbolatoğlu, Ulviye (2022). “Çocuk Hem Ümit Hem Sınanma.” Diyanet Aile Dergisi, (45): 16-17.

Genç, M. Fatih (2019). “Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi.” İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, 5 (2): 506-528.

Gücen Ali, Ahmet Çakmak, M. Fatih Ay (2016). “4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Öğretici Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi.” (Ed.) Mucahit Kıbrıs. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi. İstanbul: İgeder: 752-765.

Gümrükçüoğlu, Süleyman (2017). “Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü.” KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 3 (1): 30-60.

Gürşimşek, A. Işık (2010). “Okul Öncesi Eğitime Aile Katılımını Etkileyen Faktörler.” Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 9 (18): 1-19.

Hökelekli, Hayati (2004). “Aile Psikolojisi ve Aile İçi İletişim.” Diyanet İlmi Dergi, 40 (2): 41-60.

Karaca, Ayşe Sevda (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karasu, Teceli (2019). “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi (Muş İli Örneği).” İlahiyat Tetkikleri Dergisi, 1 (51): 479-500.

Kara, Büşra (2019). Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin / Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Karışman, Tuğba (2010). Din Eğitimi Açısından Çocuğun Yetiştirilmesinde Anne Babanın Hak ve Sorumlulukları. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kalpakçı, Esra (2022). “Çocuk Yetiştirmede Denge.” Diyanet Aile Dergisi, (45): 5-9.

Kılıç, Feyza (2012). Dini Kimliğin Oluşmasında Yetişkin Tutumlarının Rolü (Çocuklukta Yaşanmış Hatıra Örnekleriyle). Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Kızılbaş, Emine (2009). Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının 5-6 Yaş Grubu Çocukların Dil Gelişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kurt, İbrahim (2017). Velilerin 4-6 Yaş Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Çorum.

Kutlu A. Neşe, Zarife Kayar (2019). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Aile Katılımına Yönelik Görüşlerinin Derinlemesine İncelenmesi”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (54): 156-183.

Köylü, Mustafa (2004). “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi.” On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (11):137-154.

Köycü, Erdoğan (2017). “Ayet ve Hadislere Göre Ahlak Din ilişkisi.” Bülent Ecevit İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4 (1): 35-53.

Korkmaz, Mehmet (2020). “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma.” İlahiyat Tetkikleri Dergisi, (53): 244.

Mehmetoğlu, Yurdakul (2004). “Değer Oluşturucu ve Aktarıcı Konumuyla Aile.” Diyanet İlmi Dergi, 40 (2): 29-40.

Meydan, Hasan (2014). “Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme.” Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1 (1): 93-108.

Ok, Safiye (2016). “Öğretmen ve Ailelere Göre Okul Öncesi Eğitimde Okul-Aile İş Birliğinin Önemi.” İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, (32): 61-79.

Oruç, Cemil (2010). “Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi.” Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 10 (3): 75-96.

Öncü, Ali (2021). “4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Öğreticileri Etkileyen Unsurlar” (Denizli Örneği). Kocatepe İslami İlimler Dergisi, 4 (2): 259-282.

Önder, Mustafa (2020). “Türkiye’de Okul Öncesi Din Eğitiminin Temel Taşı: Prof. Dr. Beyza Bilgin.” Dini Araştırmalar Dergisi, 23 (58): 127-150.

Öcal, Mustafa (1996). “Ailede Çocukların Dini ve Ahlaki Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri ve Çözüm İçin Bazı Teklifler.” Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 187-206.

Özdemir, Ömer (2019). Ailenin Çocuklarının Din Eğitimine Katkısı (İstanbul Örneği). Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özdemir, Ömer (2019). “Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi.” Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (47): 313-344.

Özdemir, Şuayp (2002). “Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü.” Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, (9): 113-131.

Öztürk, Emine (2011). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Özkan, Fatih (2011). Çocuğun Din Eğitiminde Anne Babanın Etkisi Diyarbakır Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Özen, Fatma (2018). Okul Öncesi Öğretmenleri Aile katılım Çalışmalarına Yönelik Öz Yeterlilik İnançlarının İncelenmesi. Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Özer Merve, Çam Aktaş Bilge. (01.2019) “Değerler Eğitimi Devamlılığı: Okul Öncesi Eğitim Programından Hayat Bilgisi Öğretim Programına.” Uluslararası EJER 2018 Kongresi, Antalya.

Kaymakcan Recep, Hasan Meydan (2011). “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi.” Değerler Eğitimi Dergisi, 9 (21): 29-55.

Selçuk, Mualla. (1990) “Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ).” İslami Araştırmalar Dergisi, 4 (2): 105-117.

Serinsu, Mehmet Enis (2019). Ailede Değer Eğitiminde Modelleme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sezer Halime Nur, Duygu Yalman, (2022). “Okul Öncesinde Değerler Eğitimi İle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi”. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal bilimler Dergisi, 7 (2): 197-214.

Şahin, Kâmil (2011). “Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsur Olarak Televizyon.” Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1): 243-276.

Şen, Ayşenur (2021). 4-6 Yaş Kur’an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler: İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tatar, Şaban (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı Din Eğitimi İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tavukçuoğlu, Mustafa (2002). “Okul Öncesi Çocuğun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi.” Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14 (14): 51-63.

Tezel Ş. Fatma, Saide Özbey, (2009). “Okul Öncesi Eğitim Programlarında Uygulanan Aile Katılım Çalışmalarında Baba Katılımının Yeri ve Önemi.” Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 11 (5): 30-39.

Topal, Yakup (2019). “Değerler Eğitimi ve On Kök Değer.” Mavi Atlas, 7 (1): 245-254.

Toran Mehmet, Zeliha Özgen, (2018). “Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı: Öğretmenler Ne Düşünüyor Ne Yapıyor?” Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 6 (3): 229-245.

Tuççe Güzelyurt, vd (2019). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Aile Katılımına İlişkin Görüşleri.” Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 2 (1): 64-74.

Türkmen Serkan, Nazım Bayraktar, (2020). “Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Kur’an Kursu Binalarının Fiziki İmkanlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep Örneği).” Dini Araştırmalar Dergisi, 23 (58): 122-124.

Tüfekçi, Kevser (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Uysal, Enver (2003). “Değerler Üzerine Bazı Düşünceler ve Bir Erdem Tasnifi Denemesi: İnsani Erdemler-İslami Erdemler.” Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12 (1): 51-69.

Ünvar, Perihan (2010). “Aile Katılımı Çalışmalarına Yönelik Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması.” Kastamonu Eğitim Dergisi, 18 (3): 719-730.

Üzümcü Mustafa, Nuran Çınar, (2020). “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği).” Trabzon İlahiyat Dergisi, 7 (1): 7-51.

Yağcı, Samet (2018). Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursları. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yazar, Ayşenur vd (2008). “Aile Katılımının Okul Öncesi Eğitimde ve 2006 Okul Öncesi Eğitim Programındaki Yeri.” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12 (2): 233-243.

Yazıbaşı, Muhammed Ali (2020). “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticisi, Öğrenci ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği).” Dini Araştırmalar Dergisi, 23 (57): 95-116.

Yazıcı, Mehmet (2014). “Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri.” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24 (1): 209-223.

Yıldırım, Bilal (1997). “Çocuğun Şahsiyet Gelişiminde Ailenin Yeri ve Önemi Üzerine Bir İnceleme.” Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (2): 119-136.

Yıldırım, Asuman (2015). Hilmi Ziya Ülken ’de Din- Değer İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Yiğittir Süleyman, Selahattin Kaymakçı (2012). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu’nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi.” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 13 (2): 49-73.

Yüksel, Zeynep (2021). “4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticilerinin Öğretim Yöntemleri Açısından Yeterlilik Algıları (Çankırı Örneği).” Dini Araştırmalar Dergisi, 24 (60): 147-179.

3.Elektronik Kaynaklar

Ekici, Hurşit (2017). ”Ailede Değerler Eğitimi Nasıl Olmalı.”

<https://www.hursitekinci.com/2017/07/12/ailede-degerler-egitimi-nasil-olmeli/>
Erişim:12.24.2022.

https://tasam.org/Files/Icerik/File/degerler-insasi-referans-degerler-kurumlar-kisiler_EKT-94-105_pdf_5f8b6c1c-bcec-4610-a53e-98509083aa9a.pdf/ Erişim: 11.08.2022.

Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. (2016), Ankara: MEB Yayınları.

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Okul%20Öncesi%20Egitim%20Programı.pdf/ Erişim:27.11.2022.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (2014). Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları. Erişim: 12.10.2022.

file:///C:/Users/emrbl/Downloads/Kur%20an%20Kursları%20Öğretim%20Programı(04-06%20Yaş)%20-%202014_011778ee-e290-45d8-b866-c4a93d6da5c0%20(1).pdf/ Erişim: 12.10.2022.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (2019). Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1, Ankara: DİB Yayınları. https://yayin.diyaret.gov.tr/File/Download?path=442_1.pdf&id=442/ Erişim: 12.11.2022.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (2018). Kur'an Kurları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları.

[https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/Kur%27an%20Kursları%20Öğretim%20Programı%20\(4-6%20Yaş\)%20-%202018.pdf/](https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/Kur%27an%20Kursları%20Öğretim%20Programı%20(4-6%20Yaş)%20-%202018.pdf/) Erişim: 12.01.2022.

Diyanet İşleri Başkanlığı, (2022). Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları.

<https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/4-6%20Yaş%20Grubu%20Kuran%20kursları%20Öğretim%20Programı-2022.pdf/> Erişim: 16.10.2022.

Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği, (2018). 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/> Erişim 10.02.2023.

Kocaeli İl Müftülüğü, <https://kocaeli.diyaret.gov.tr/Sayfalar/home.aspx/> Erişim: 23.01.2022.

Keskin, Yakup (2015). Değerler Bilançosu (Değer, İnanç ve Norm İlişkisi). Çizgi Yayınları. <https://isamveri.org/> Erişim: 20.06.2023.

Tatlıoğlu, Kasım ve Nuri Demirel. "Küreselleşme Sürecinde Birey ve Toplum İlişkisinin Değerler Bağlamında Değerlendirilmesi." (Tasam.org), 94-104. Erişim:11.09.2023.

TDK, <https://sozluk.gov.tr/> Erişim: 06.09.2022.

TMK, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf/> Erişim: 12.12.2022.

Vergote, Antoine (1978).” Çocuklukta Din.” (Çev. E. Fırat). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (22), 315-329. <http://isamveri.org/> Erişim:20.06.2023.

EK-1 Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu

AİLE EĞİTİMİ İHTİYAÇ BELİRLEME FORMU

Velinin Adı ve Soyadı:

Tarih:

Müftülüğümüzde/Kursumuzda sizlerin belirleyeceği konularda, alan uzmanlarınca eğitim etkinlikleri düzenlemeyi planlıyoruz. Aşağıda verilen başlıklardan eğitim almak istediğiniz konuyu önem sırasına göre numaralayınız. En önemli gördüğünüz konunun başına "1" yazınız.

() 4-6 Yaş Çocuk Gelişiminin Özellikleri

() Erken Çocukluk Dönemi Din ve Değerler Eğitimi

() Çocuğun Eğitiminde Ailenin Önemi

() Çocukla İletişim

() Çocukta Davranış Yönetimi

() Beslenme Alışkanlıkları

() Çocuk Kitapları

() Çocuk ve Oyun

() Diğer konular (Ekleyiniz)

...

TOPLANTI SIKLIĞI

() Her hafta

() İki haftada bir

() Ayda bir

EK-2 Aile ve Çocuğu Tanıma Formu

AİLE VE ÇOCUK TANIMA FORMU

Çocuğun Adı Soyadı :
TC No :
Formu Dolduranın Adı Soyadı :
Yakınlık Derecesi :

AİLE BİLGİLERİ	
Annenin Adı-Soyadı:	
Anne Öz Mü?	☐ Evet ☐ Hayır
Öz Anne Yaşıyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Annenin Öğrenim Durumu:	
Anne Çalışıyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Çalışıyor İse Mesleği ve Çalışma Saatleri:	
Babanın Adı-Soyadı?	
Baba Öz Mü?	☐ Evet ☐ Hayır
Öz Baba Yaşıyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Babanın Öğrenim Durumu:	
Baba Çalışıyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Çalışıyor İse Mesleği ve Çalışma Saatleri:	
Çalışmıyor İse Nedeni:	
Anne Baba Birlikte Mi?	☐ Evet ☐ Hayır
Anne Baba Ayrı İse Çocuk Kiminle Yaşıyor?	☐ Anne ☐ Baba ☐ Diğer Diğer ise kiminle yaşıyor?
Çocuğun Yasal Vasisi Var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Varsa Adı-Soyadı, Yakınlık Derecesi:	
Çocuğun Kaç Kardeşi Var?	
Tüm Kardeşler Öz Mü?	☐ Evet ☐ Hayır
Aynı Evde Yaşayan Kardeşlerden Çalışan Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Çocuğun Kendine Ait Odası Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Evde Anne Baba ve Öz Kardeşler Dışında Yaşayan Kimse Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır Varsa yazınız:
Ailenin Sosyal Güvencesi:	☐ BAĞ-KUR ☐ SSK ☐ EMK. San ☐ Yok
Ev Kime Ait?	☐ Kendimizin ☐ Kira ☐ Lojman
Ev Neyle Isınıyor?	☐ Doğalgaz ☐ Soba ☐ Diğer
İkamet Adresi?	

EK-3 Aile ve Çocuğu Tanıma Formu

AİLE VE ÇOCUK TANIMA FORMU

ÇOCUKLA İLGİLİ BİLGİLER	
Doğum Tarihi Gün/ Ay/Yıl:	
Cinsiyeti:	
Kan Grubu:	
Daha Önce Farklı Bir Yerde Eğitim Aldı Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Aldıysa Hangi Kurumdan:	
Herhangi Bir Şeye Alerjisi Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Varsa Neye Karşı?	
Bilinen Tanı Konulmuş Bir Hastalığı Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Hastalığı Varsa Nedir?	
Daha Önce Hiç Ameliyat Oldu Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Olduysa Ne Ameliyatı?	
Sürekli Kullandığı Bir İlaç Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Kullanıyorsa Ne İçin, Hangi İlaçlar?	
Hiperaktivite Tanısı Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Üstün Zekâ Tanısı Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Zekâ Geriliği Tanısı Var Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Psikolog, Özel Eğitimci, Psikolojik Danışman, Çocuk Ruh Sağlığı Uzmanı Gibi Bir Uzmana Götürmenizi Gerektiren Bir Durum Oldu Mu?	☐ Evet ☐ Hayır Oldu ise nedir?
Tuvalet Eğitimi Aldı Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Tuvalet Sonrası Temizliğini Yapabiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Yardım Almadan Yemek Yiyebiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Yardım Almadan Üzerini Giyinebiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Yardım Almadan Ayakkabısını Giyinebiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Yaşlılarıyla Birlikte Oynayabiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Oyuncağını ve Eşyasını Arkadaşlarıyla Paylaşır Mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Yapmaktan Hoşlandığı Şeyler Nelerdir?	
İstemediği Bir Şey Olduğunda Nasıl Tepki Gösterir?	
Ağladığında ya da Huzursuzlandığında Sakinleştirmek İçin Neler Yaparsınız?	
Sizce Çocuğunuzun Olumlu Kişilik Özellikleri Nelerdir?	
Sizce Çocuğunuzun Olumsuz Kişilik Özellikleri Nelerdir?	
Kur'an Kursundan Beklentileriniz Nelerdir?	

EK-4 Uygulanan Anket Formu

Ek 1.1. Öğretici Anket Formu

Bu anket Diyanet 4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanan din eğitiminde aile katılım etkinlikleri ile ilgili uygulamalar ve karşılaşılan sorunlar konusunda bilgi edinmek amacı ile öğretmenlere yönelik geliştirilmiştir. Ankette yer alan sorulara ne ölçüde katıldığınızı maddeleri dikkatlice okuduktan sonra uygun gördüğünüz seçeneği işaretleyerek belirtiniz. Elde edilen veriler gizli tutulacaktır, sadece bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

• Kur'an Kursu Öğreticileri ve Eğitim Yaptıkları Sınıfların Demografik Özellikleri Hakkında Bilgi Veren Sorular

1) Kaç yaşındasınız?

- a) 25 -30 b)31 -35 c)36 -40 d)41 -45 e)46 ve üstü

2) Cinsiyetiniz nedir?

- a) Erkek b) Bayan

3) Kaç yıldır okulöncesi eğitimi öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?

- a)1 -5 b)6 -10 c)11 -15 d)16 -20 e)Diğer (Belirtiniz) ...

4) Eğitim durumunuz?

- a) İmam Hatip Lisesi
b) Ön lisans
c)Lisans
d)Yüksek lisans
e) Doktora
f) AÖF Okulöncesi Eğitimde öğrenci

5)Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?

- a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa bağlı kadrolu öğretici
b) 4B Sözleşmeli öğretici
c) Fahri öğretici

6) Sınıf mevcudunuz?

a)10- 12

b)12- 15

c)15 -18

7) Sınıf mevcudunuzun kalabalık olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

• Öğreticilerin Ailelerin Eğitime Katılım Uygulamaları ile ilgili Yeterliliklerini Tespit Etmeye Yönelik Sorular

8) 4-6 yaş din eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunuyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

9) Kursla ilgili bilgileri, faaliyetleri, diğer kurslarla yapılan iş birliği, toplantı, konuşma ve çalışmalarını ailelere ulaştırıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

10) Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunuyor musunuz?

- a) Evet bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret ediyorum
- b) Çocukların evleri okul çevresinde değil böyle bir etkinliği gerçekleştirmem çok zor
- c) Aileleri ve çocukları yapılan bir ziyaretlerle tanımamın mümkün olabileceğini düşünmüyorum
- d) Bu esnada herkes en iyi hali ile karşımıza çıkabiliyor, bu ziyaretleri gerçekçi bulmuyorum
- e) Aileler öğretmen olarak evlerine girip çıkmamdan hoşlanmıyorlar
- f) Diğer (Belirtiniz)

11) Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Kadrolu öğretici olmadığım için böyle bir araştırmayı yapacak ortamım ve zamanım olmadı.
- c) Aileleri tanıma işini zamana bırakıyorum
- d) Hayır. Yapma gereği duymuyorum

12) Öğrenci velileriyle devamlı sözlü ya da yazılı iletişime giriyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

13) Dönem başında Ebeveyn Katılım Formları uygulayarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almasını sağlıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

14) Velilerin sınıf içi etkinliklerde (drama, hikaye, oyun gibi etkinliklerde) öğretmen rolü üstlenmeleri sağlıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

15) Verilen din eğitiminin evde de devam etmesi için, öğretim programı(planını) hazırlarken, çocuğun ailesini de programa(plana) dahil ediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

16) Ailelere, çocuk gelişimi ve çocuğun dini eğitiminde ailenin rolü konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla bilgilendirme toplantıları düzenliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

17) Aile katılımı etkinlikleri, 2018-2019 eğitim öğretim yılında düzenlenen ve yayınlanan öğretici etkinlik kitabı içerisindeki aile katılımı ile ilgili etkinlikleri (performans ödevi) göz önüne alarak mı çalışmalarınızı planlıyorsunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

18) Öğretici etkinlik kitabında her ünitenin ilk etkinliği olarak yer alan aile katılımı performans ödevlerinin, hedeflenen kazanımlar açısından yararlı buluyor musunuz?

- a) Kesinlikle evet
- b) Kısmen faydalı
- c) Hayır
- d) Bir fikrim yok

19) İlan panosu kullanılarak, din eğitimi açısından haftanın değeri ve haftanın konusunu, velilerin takip etmeleri için yönlendirmelerde bulunuyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

20) Verilen din eğitimi ile ilgili düzenli olarak evlere aylık veya haftalık bülten hazırlayıp velilere bilgilendirme yapıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

21) Aile katılımlı performans ödevleri ile ilgili çocuklara ve ailelerine gerekli yönlendirme ve bilgilendirmeyi yapıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

22) Öğrencilerin, aile katılımlı performans ödevlerini düzenli ve birebir takip edip dönütlerde bulunuyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

• Öğreticilerin Aile Katılımı Etkinlikleri ile ilgili Düşüncelerini Tespit Etmeye Yönelik Sorular

23) Aile katılımı etkinliklerini çocukların dini gelişimi açısından değerlendirildiğinde gerekli görüyor musunuz?

- a) Kesinlikle gerekli görüyorum
- b) Bu etkinliklerin zaman kaybı olduğunu düşünüyorum
- c) Kararsızım

24) Ailelerin, 4-6 yaş din eğitimi ve ailenin eğitime katılım etkinlikleri hakkında ki düşüncelerini nasıl buluyorsunuz?

- a) 4-6 yaş öğretmenlerine dadı gözü ile bakılmakta ve kurslar zaman geçirilen yerler olarak düşünülmekte
- b) 4-6 yaş din eğitiminin öneminin farkındalar
- c) 4-6 yaş eğitimini pahalı bir eğitim olarak düşünmekteler ve bu konuda sürekli şikayetler iletilmekte
- d) Daha çok çocukların kurs içerisindeki hal ve davranışlarının durumu ile ilgilenmekteler

25) 4-6 yaş din eğitimine, veli katılım etkinlikleri ile ailelerin beklenen katılımı sağladıklarını düşünüyor musunuz?

- a) Velilerin tamamı katılım gösteriyor.
- b) Velilerin çoğunluğu katılım gösteriyor.
- c) Velilerin çok azı katılım gösteriyor.

26) Aileleri 4-6 yaş din eğitimine aktif olarak dahil etmenin ne gibi faydalar getirebileceğini düşünüyorsunuz?

- a) Öğreticilerin işlerini kolaylaştırdığını düşünüyorum
- b) Ailelerin çocuğun aldığı eğitim hakkında bilgileneceğini düşünüyorum
- c) Aile katılımı çalışmalarının, toplum yapımızın geleceği açısından çok önemli işlevleri yerine getirdiğini düşünüyorum
- d) Görevimi yapmış olmanın bir manevi rahatlığı içerisinde oluyorum.

Bu konu ile ilgili eklemek istediğiniz düşüncelerinizi buraya yazabilirsiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

• Öğreticilerin Ailelerin Eğitime Katılmaları ile ilgili Çalışmaları Yürütürken Karşılaştıkları Sorunları Anlamaya Yönelik Sorular

27) Aileleri aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

- a) Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte
- b) Aile katılımı etkinlikleri görsellik açısından veliler arasında bir yarış haline dönüşebilmekte
- c) Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmadığından dolayı katılmak istememekte

28) Aile katılımı ile ilgili etkinlikleri tam anlamıyla gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

29) Aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmenize engel olan durum sizce nedir?

- a) Kadrolu öğretici olmayışım ve kursta dönem başında görevde olmayışım
- b) Yeterli donanıma sahip olmayışım
- c) Sınıfın kalabalık olması
- d) Ailelerin ilgisinin olmayışı
- e) Diğer...

30) Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara aileleri dahil ederken herhangi bir zorluk ile karşılaşıyor musunuz?

- a) Aileler bu tarz çalışmalara katılmak istemiyorlar
- b) Aileler bu tarz çalışmalara katılmamak için sürekli bahaneler öne sürüyorlar
- c) Ailelere bu tarz çalışmaları anlatmak sorun oluyor
- d) Aileler sınıf içi eğitim etkinliklerinden ziyade sınıf dışı etkinliklerinde görev almak istiyorlar
- e) Hiçbir zorlukla karşılaşmıyorum. Ailelere bu tarz etkinliklerde rahatlıkla görevler verebilmekteyim
- g) Diğer (Belirtiniz) ...

EK-5 Uygulanan Anket Formunun Orijinali

Ek 1.1. Öğretmen Anket Formu

Bu anket okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı ve ailelerin eğitime okulöncesi eğitim kurumlarının katkısı konusunda bilgi edinmek amacı ile Öğretmenlere yönelik geliştirilmiştir. Ankette yer alan sorulara ne ölçüde katıldığınızı maddeleri dikkatlice okuduktan sonra uygun gördüğünüz seçeneği işaretleyerek belirtiniz. Elde edilen veriler gizli tutulacaktır, sadece bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

• Öğretmenler Ve Eğitim Yaptıkları Sınıfların Demografik Özellikleri Hakkında Bilgi Veren Sorular

1) Kaç yaşındasınız?

a)25 -30 b)31 -35 c)36 -40 d)41 -45 e)46 ve üstü

2) Cinsiyetiniz nedir?

a)Erkek b) Bayan

3) Kaç yıldır okulöncesi eğitimi öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?

a)1 -5 b)6 -10 c)11 -15 d)16 -20 e)Diğer (Belirtiniz) ...

4)Eğitim durumunuz

a) Kız Meslek Lisesi

b) ~~Önlisans~~

c)Lisans

d)Yüksek lisans

e) Doktora

f) AÖF Okulöncesi Eğitimde öğrenci

5)Çalıştığınız kurumda hangi meslek statüsü ile çalışıyorsunuz?

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa bağlı Kadrolu öğretmen

b) Sözleşmeli öğretmen

c)Usta öğretici

d)Emekli dönüşü

6) Sınıf mevcudunuz?

a)15- 20

b)21- 25

c)26 -30

7) Sınıf mevcudunuzun kalabalık olduğunu düşünüyor musunuz?

a)Evet b)Hayır

• **Öğretmenlerin Ailelerin Eğitime Katılımı Uygulamaları ile ilgili Yeterliliklerini Tespit Etmeye Yönelik Sorular**

8)Okul öncesi eğitimine ailelerin katılımını sağlamak için ailelere program hakkında yazılı bilgi sunuyor musunuz?

a)Evet

b)Hayır

c) Ara sıra

9)Okulla ilgili bilgileri, faaliyetleri, diğer okullarla yapılan işbirliği, toplantı, konuşma ve çalışmaları ailelere ulaştırıyor musunuz?

a)Evet

b) Hayır

c) Ara sıra

10) Öğrenci velileriyle devamlı sözlü ya da yazılı iletişime giriyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

11) Aile katılımı ile ilgili olarak çeşitli yayınevlerinin hazırlamış olduğu aile katılımı materyallerinden faydalanıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır, kendi hazırladığım etkinlikleri kullanıyorum

12) Aile katılımı ile ilgili olarak çeşitli yayınevlerinin hazırlamış olduğu aile katılımı materyallerinin yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

c) Bu konuda yeterli bilgiye sahip değilim

13) Yeni okul öncesi eğitim programı (2006-2007 eğitim öğretim yılında yürürlüğe giren program) içerisindeki aile katılımı ile ilgili etkinlikleri göz önüne alarak mı çalışmalarınızı planlıyorsunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

14) Verilen eğitimin evde de devam etmesi için, okul öncesi programı(planını) hazırlarken, çocuğun ailesini de programa(plana) dahil ediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

15) Çalıştığınız kurumda aile katılımı ile ilgili çalışmalara başlamadan önce sorular hazırlayarak aileler hakkında bir ön araştırma yapıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Kadrolu öğretmen olmadığım için böyle bir araştırmayı yapacak ortamım ve zamanım olmadı.
- c) Aileleri tanıma işini zamana bırakıyorum
- d) Hayır. Yapma gereği duymuyorum

16) Dönem başında aile eğitimi ihtiyaç formlarından faydalanılarak ailelerin okulöncesi eğitim ile ilgili ihtiyaçları belirleyerek ve bilgilendirmeler yapıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

17) Dönem başında Ebeveyn Katılım Formlarını uygulayarak ailelerin sınıf içi ve dışı etkinliklerde görev almasını sağlıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Ara sıra

18) Ailelere, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda, uzmanlar rehberliğinde bilgilendirmek amacıyla bilgilendirme toplantıları düzenliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

- 19)Çocuğu ve aileyi daha iyi tanımak amacıyla ev ziyaretlerinde bulunuyor musunuz?
- a) Evet bütün çocukların evlerine giderek onları ev ortamında ziyaret ediyorum
 - b) Çocukların evleri okul çevresinde değil böyle bir etkinliğı gerçekleştirmem çok zor
 - c) Aileleri ve çocukları yapılan bir ziyaretlerle tanınmanın mümkün olabileceğini düşünmüyorum
 - d) Bu esnada herkes en iyi hali ile karşınıza çıkabiliyor, bu ziyaretleri gerçekçi bulmuyorum
 - e) Aileler öğretmen olarak evlerine girip çıkmamdan hoşlanmıyorlar
 - f) Diğer (Belirtiniz)
- 20) Düzenli olarak evlere aylık bülten, kitapçık, afiş, broşür gönderiyor ve bilgilendirme yapıldığına dair kontrolünü sağlıyor musunuz?
- a) Evet
 - b) Hayır
- 21) İlan panosu kullanılarak velilerin burayı takip etmeleri konusunda yönlendirmelerde bulundunuz mu?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Ara sıra
- 22) Velilerin sınıf içi etkinliklerde (Şarkı, [hıkaye](#), oyun gibi etkinliklerde) öğretmen rolü üstlenmeleri sağlıyor musunuz?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Ara sıra
- 23) Ailelerin inceleme gezilerine iştirak etmesini sağlayabiliyor musunuz?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Ara sıra
- 24)Öğrenci velileriyle özel görüşmelerde bulunmaya özen gösteriyor musunuz?
- a) Evet
 - b) Hayır
 - c) Ara sıra

25)Yılda en az bir kez, evde ya da okulda çocukların gelişimlerini başarılarını ya da karşılaştıkları zorlukları tartışmak için seminer ve konferanslar veriliyor mu?

a) Evet

b) Hayır

26) Ailelere her dönem sonunda yapılan çalışmaları özetleyen çocuklarının genel durumunu değerlendiren gelişim raporu sunuyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

• Öğretmenlerin Ailelerin Eğitime Katılmaları ile ilgili Çalışmaları Yürütürken Karşılaştıkları Sorunları Anlamaya Yönelik Sorular

27) Aileleri aile katılımı etkinlikleri ile eğitime dahil ederken ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

a) Aileler böyle bir aktiviteye ayıracak zamanlarının olmadığını ifade etmekte

b) Aile katılımı formunu doldurmak istememekte

c) Yapılabilecek çalışmalarla ilgili yeteneklerinin bulunmamasından katılmak istememekte

28)Aile katılımı ile ilgili etkinlikleri tam anlamıyla gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

29) Aile katılımı etkinliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmenize engel olan durum sizce nedir?

a) Kadrolu öğretmen olmayışım ve okulda dönem başında görevde olmayışım

b) Yeterli donanıma sahip olmayışım

c) Sınıfın çok kalabalık olması

d) Yapılabilecek çalışmaları dönem sonunda yapmayı planlıyorum

e) Okulda gerekli donanımın mevcut olmayışı

f) Ailelerin ilgisinin olmayışı

g) Diğer...

EK-6 Etik Kurul Onay Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.03.2022-E.203674

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-10017888-604.01.02-203674
Konu : Kadriye İŞGÖREN

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25.02.2022 tarihli, 194570 sayılı ve "Etik Kurul Onayı hk. (Felsefe ve Din Bilimleri ABD)" konulu yazı

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 15/03/2022 tarih ve 2022/03 no lu toplantısında alınan 7 sıra sayılı kararı aşağıda sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Karar No 7: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 25.02.2022 tarih ve 194570 sayılı yazısı görüşüldü. Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kadriye İŞGÖREN'in, Doç. Dr. Muhammet Fatih GENÇ'in danışmanlığında yürüttüğü "Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Değerler Eğitiminde Uygulanan Aile Katılım Etkinlikleri ve Bu Konuya İlişkin Öğretici Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yapacağı anket çalışmasında, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından bir sakınca olmadığına oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. İbrahim ŞİRİN
Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

İBRAHİM ŞİRİN (Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu - Kurul Başkanı) 17.03.2022 00:16

Belge Doğrulama Kodu :BSNCF3T23

Belge Doğrulama Adresi :<https://turkiye.gov.tr/kocaeli-universitesi-ebys>

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesi

Bilgi için: Pelin ÜNALDI DOLGUN

41380, Kocaeli

Tel: +90 (262) 303 10 01 Faks: +90 (262) 303 10 33

E-Posta : rekiletisim@kocaeli.edu.tr Elektronik Ağ : <http://www.kocaeli.edu.tr>

Kep Adresi: kocaeliuniversitesi@hs01.kep.tr

Raportör

Telefon No: 303 10 49

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ

Kadriye İşgören, İlk ve orta öğrenimini Karabük'te tamamladı. Yüksek öğrenimini Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat bölümünden mezun olarak tamamladı. 2017-2019 yılları arasında Karabük'te Özel Final Okulları'nda din kültürü öğretmenliği yaptı. 2019- 2020 eğitim öğretim yılı itibariyle Gölcük/Kocaeli'nde Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur'an Kursunda öğretici olarak görev yapmaktadır.